

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

АБДУЛКАДІРОВА ЕЛЬВІРА ЕНВЕРІВНА

УДК 347.5:351.745

**ДИСЕРТАЦІЯ
РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ**

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Е. Е. Абдулкадірова**

Науковий керівник **Плугатир Максим Віталійович**, кандидат юридичних наук, доцент

Київ – 2020

АНОТАЦІЯ

Абдулкадірова Е. Е. Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. – Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2020.

У дисертації досліджено процес розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, його поняття, принципи, особливості, ознаки, нормативно-правове забезпечення, права та обов'язки учасників зазначеного процесу, зарубіжний досвід у сфері об'єкта дослідження. Надано пропозиції щодо вдосконалення процедури реалізації цього процесу.

Наголошено на тому, що актуальність теми зумовлена сучасним станом розвитку адміністративно-деліктного процесу, а саме розглядом справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, який означений відсутністю комплексного аналізу законодавчої бази, що регламентує процес здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами патрульної поліції. Це зумовлено тим, що патрульна поліція – відносно новий підрозділ Національної поліції України, який було створено 2015 року в межах реформування правоохоронної системи. Унаслідок цього процедура розгляду справ про адміністративні правопорушення зазнала кардинальних змін, на противагу моделі, яка існувала за часів міліції. Будь-які зміни в законодавстві спроможні спричиняти негативні наслідки у вигляді колізій і прогалин, що засвідчує доцільність детального вивчення та аналізу законодавства в зазначеній сфері, виявлення недоліків та пошуку способів їх усунення з метою вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність патрульної поліції, пов'язаної з розглядом справ про адміністративні правопорушення.

Визначено поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. На підставі вивчення відповідних

законодавчих актів і наукових джерел щодо зазначеного питання встановлено відсутність єдиного загальновизнаного тлумачення вказаної категорії. З метою усунення такого недоліку здійснено аналіз складових досліджуваного об'єкта, з огляду на що запропоновано авторський варіант визначення поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Встановлено принципи, на яких має ґрунтуватися діяльність посадових осіб патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Зокрема, розкрито зміст конституційних принципів, загальних принципів адміністративного процесу, принципів, які закріплені в Законі України «Про Національну поліцію» та принципів, передбачених міжнародними нормативно-правовими актами. З урахуванням особливостей діяльності патрульної поліції України запропоновано виокремити спеціальні принципи, на яких має ґрунтуватися діяльність посадових осіб патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Запропоновано авторський перелік зазначених принципів, обґрунтовано сутність кожного з них і доведено доцільність їх розгляду окремо від загальних принципів адміністративно-деліктного процесу.

Істотну увагу приділено вибору методики дослідження розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, адже визначення оптимальних методів наукового пізнання, які відповідатимуть меті, предмету, об'єкту дослідження, спроможні забезпечити повноту та об'єктивність отриманих результатів, є однією з ключових передумов належного виконання поставлених у дисертації завдань. Методологічний інструментарій у роботі спроектовано таким чином, щоб накопичена інформаційна база містила відомості об'єктивного та суб'єктивного змісту, адже саме їх поєднання є запорукою отримання вірогідних результатів у процесі дослідницької діяльності.

Зазначено, що в адміністративному законодавстві нашої держави передбачено декілька десятків суб'єктів, які уповноважені здійснювати

розгляд справ про адміністративні правопорушення. Кожен з цих суб'єктів має право розглядати певне коло справ, які законом віднесено до його компетенції. Крім того, залежно від суб'єкта розгляду справи процедура його здійснення має низку особливостей і відмінностей. У контексті розгляду діяльності патрульних поліцейських під час здійснення розгляду справ проведено паралель з діяльністю інших суб'єктів, які уповноважені законом здійснювати такий розгляд. Встановлено особливості процедури розгляду справ про адміністративні правопорушення саме патрульною поліцією.

У межах аналізу процедури здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією як стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення наголошено на тому, що це – основна стадія, на якій вирішують найголовніші питання адміністративно-деліктного процесу. Визначено адміністративно-правовий статус кожного учасника розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Аргументовано потребу в деталізації процесу залучення захисника під час здійснення розгляду справ, оскільки в межах дослідження виявлено прогалини в законодавстві, що регулює питання залучення останнього. З метою розв'язання цієї проблеми запропоновано внести відповідні зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Значну увагу приділено нормативно-правовому забезпеченню досліджуваної проблематики. Адже на сучасному етапі реформування правоохоронної системи України, з огляду на прагнення до досягнення високого рівня ефективності в цій сфері, існує нагальна потреба у формуванні потужного законодавчого фундаменту, здатного забезпечити впевнену чітко визначену діяльність працівників правоохоронних органів, зокрема патрульної поліції. З огляду на це, ретельно проаналізовано нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, сформульовано декілька критичних зауважень щодо наявності колізій і прогалин у законодавстві, а також надано пропозиції з їх усунення.

Висвітлено зарубіжний досвід у сфері здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення органами поліції. Розкрито загальну характеристику діяльності в зазначеній сфері органів поліції європейських країн світу, США та Великої Британії, здійснено порівняльний аналіз у контексті діяльності патрульної поліції нашої держави, виокремлено позитивний досвід, спроможний покращити національне законодавство у вказаній сфері.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення процесу здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, зокрема запропоновано внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та у відповідні підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють зазначену діяльність. Доведено, що ці зміни спроможні істотно покращити процедуру розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, адже спрямовані на подолання прогалин у законодавстві.

Ключові слова: патрульна поліція, адміністративне правопорушення, адміністративний процес, розгляд справ, адміністративна відповідальність, учасники розгляду справи, нормативно-правовий акт, міжнародний досвід, принципи розгляду справ, законодавство.

SUMMARY

Abdulkadirova E. E. Consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police. – Thesis for a Doctor of Philosophy Degree in Specialty 081 – Law. – National Academy of International Affairs, Kyiv, 2020.

The Thesis examines the procedure for consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police, the concepts, principles, features, characteristics, and regulations of the former, the rights and responsibilities of the parties to this process, foreign experience in the area of the research object. Some suggestions for improving the procedure for implementing this process have been provided.

It has been emphasized that the relevance of the topic is due to the current state of administrative tort proceedings, namely the consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police, which is marked by the lack of comprehensive analysis of the legal framework governing the procedure for consideration of cases of administrative offenses by Patrol Police officials. This stems from the fact that the Patrol Police is a relatively new unit of the National Police of Ukraine, which was established in 2015 as part of the reform of the law enforcement system. As a result, the procedure for handling cases of administrative offenses has undergone radical changes, in contrast to the model that existed during the militia era. Any changes in the legislation can cause negative consequences in form of conflicts and gaps, which testifies to the expediency of the detailed study and the analysis of legislation in this area, identifying shortcomings and finding ways to eliminate them in order to improve the legal framework governing the activity of the Patrol Police, namely the activity related to the consideration of cases of administrative offenses.

The concept of consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police has been defined. The lack of a single generally accepted interpretation of this category has been established on the basis of the study of the relevant legislative acts and scientific sources on the issue. In order to eliminate this

shortcoming, the analysis of the components of the research object has been performed, resulting in the author's approach to defining the concept of consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police.

The principles, which are the basis for the activity of Patrol Police officials related to the consideration of cases on administrative offenses, have been established. In particular, the content of the constitutional principles, general principles of the administrative procedure, the principles enshrined in the Law of Ukraine "On the National Police" and the principles provided by international regulations have been disclosed. Taking into account the peculiarities of the activity of the Patrol Police of Ukraine, it has been proposed to highlight special principles, on which the activity of Patrol Police officials should be based during the consideration of cases of administrative offenses. The author's list of the mentioned principles has been offered, the essence of each of these principles has been substantiated and the expediency of their consideration separately from the general principles of administrative tort procedure has been proved.

Significant attention to the choice of the research methodology for administrative offenses, which are considered by the Patrol Police has been paid, since determining the best methods of scientific knowledge that will meet the purpose, subject, object of study, able to ensure the completeness and objectivity of the results, is one of the key prerequisites for proper implementation of the goals set in the Thesis. The methodological tools are designed in such a way that the accumulated information base contains information of objective and subjective content, as their combination is the key factor for obtaining reliable results in the process of the research.

It has been noted that the administrative legislation of our State provides for several dozen entities that are authorized to consider cases of administrative offenses. Each of these subjects has the right to consider a certain group of cases that are within its competence by law. Besides, the procedure has a number of features and differences depending on the subject of the case. In the context of reviewing the activities of Patrol Police officers during the cases handling, a

parallel has been drawn to the activities of other entities authorized to conduct such consideration of cases. The peculiarities of the procedure for considering cases of administrative offenses by the Patrol Police have been established.

When analyzing the procedure for reviewing cases of administrative offenses by the Patrol Police as a stage of proceedings in cases of administrative offenses, it has been emphasized that this is the main stage, at which the most important issues of administrative tort proceedings are resolved. The administrative and legal status of each party to the consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police has been determined. The need to further detail the process of involving a defense counsel during the consideration of cases has been substantiated, as the study identified some gaps in the legislation governing the engagement of the latter. In order to solve this problem, it has been proposed to make appropriate amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses.

Considerable attention has been paid to the regulatory and legal support of the researched issues. After all, there is an urgent need to form a strong legislative foundation that can ensure clearly defined activities of law enforcement officers, including Patrol Police officers at the current stage of reforming the law enforcement system of Ukraine, given the desire to achieve a high level of efficiency in this area. With this in mind, the Patrol Police's legal support for administrative offenses has been carefully analyzed, several critical remarks regarding the existence of conflicts and gaps in the legislation have been determined, as well as the proposals to eliminate them have been made.

Foreign experience in the area of consideration of cases of administrative offenses by the Police has been investigated. The general characteristics of the activity in this sphere of police agencies of European countries, the USA and the Great Britain has been revealed; the comparative analysis in the context of activity of the Patrol Police of our State has been carried out and the positive experience, which can be implemented into the national legislation in the specified sphere has been highlighted.

Some proposals have been formulated to improve the process of consideration of cases of administrative offenses by the Patrol Police have been formulated, in particular, it has been proposed to amend the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the relevant bylaws governing these activities. It has been proven that these changes can significantly improve the procedure for reviewing cases of administrative offenses by the Patrol Police, as they are aimed at overcoming the gaps in the legislation.

Key words: Patrol Police, administrative offense, administrative procedure, consideration of cases, administrative liability, parties to the consideration of the case, legal act, foreign experience, principles of consideration of cases, legislation.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Підприємство господарство і право*. 2017. Вип. 12. С. 151–154.
2. Абдулкадірова Е. Е. Поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Юридична Україна*. 2017. Вип. 7–8. С. 36–40.
3. Абдулкадірова Е. Е. Regulatory support of patrol police activities during the disposal of legal proceedings. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105). С. 228–236.
4. Абдулкадірова Е. Е. Права та обов'язки патрульних поліцейських України під час розгляду справ. *National Law journal: theory and practice*. 2018. № 4-1 (32). С. 32–34.
5. Абдулкадірова Е. Е. Участь захисника під час розгляду справ патрульною поліцією. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4 (113). С. 112–118.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Абдулкадірова Е. Е. Проблеми законодавчого регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Забезпечення прав і свобод людини засобами адміністративного права : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 19 січ. 2017 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 51–53.
7. Абдулкадірова Е. Е. Деякі аспекти нормативно-правового забезпечення розгляду справ патрульною поліцією. *Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 27–28 жовт. 2017 р.)*. Львів : Гельветика, 2017. С. 95–98.

8. Абдулкадірова Е. Е. Відеофіксація як метод протидії корупції при розгляді справ патрульними поліцейськими. *Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 355–357.

9. Абдулкадірова Е. Е. Система принципів розгляду справ патрульною поліцією України. *Право як ефективний суспільний регулятор* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16–17 лют. 2018 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2018. С. 65–68.

10. Абдулкадірова Е. Е. Стадія розгляду справ патрульною поліцією за участю захисника. *Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3–4 серп. 2018 р.). Харків : Східноукр. наук. юрид. організація, 2018. С. 56–62.

11. Абдулкадірова Е. Е. Визначення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 30 берез. 2018 р.). Одеса : ОДУВС, 2018. С. 84–85.

12. Абдулкадірова Е. Е. Основні права та обов'язки поліцейських. *Актуальні питання адміністративного права і процесу* : матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 24 трав. 2018 р.). Київ : Кафедра, 2018. С. 9–12.

13. Абдулкадірова Е. Е. Вдосконалення здійснення розгляду справ підрозділом патрульної поліції. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 черв. 2020 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2020. С. 97–99.

ЗМІСТ

ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ	24
1.1. Поняття та принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.....	24
1.2. Методологія наукового дослідження розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією	49
1.3. Ознаки й особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.....	57
Висновки до розділу 1	65
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ	68
2.1. Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією як стадія адміністративно-деліктного процесу	68
2.2. Права та обов'язки основних учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією	97
2.3. Нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією	117
Висновки до розділу 2	128
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ	130
3.1. Зарубіжний досвід здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення органами та підрозділами поліції.....	130
3.2. Удосконалення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.....	150

Висновки до розділу 3	161
ВИСНОВКИ	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	167
ДОДАТКИ	188

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Угода з Європейським Союзом про асоціацію, яку 2014 року підписала й ратифікувала Верховна Рада України, скоординувала шлях нашої держави до євроінтеграції та визначила перелік завдань, які мають бути виконані Україною для вступу до Європейського Союзу. Одним з таких завдань є реформування правоохоронної системи нашої держави та приведення законодавчої бази правоохоронних органів у відповідність до стандартів Європейського Союзу. Передусім це означає дотримання працівниками правоохоронних органів під час реалізації своїх повноважень прав і свобод людини та громадянина на належному рівні, як це представлено в більшості європейських країн.

Реформування передбачає певну програму дій, спрямовану на розв'язання проблем й унеможливлення їх виникнення надалі. У зв'язку з цим у нашій державі 2015 року було розпочато реалізацію програми реформування міліції в Національну поліцію України. Одним з важливих етапів такого реформування стало заснування підрозділу патрульної поліції України, якого раніше не існувало в правоохоронній системі держави. Його створили на заміну наявних на той час державної автомобільної інспекції та патрульно-постової служби. Відповідно, їхні функції перейшли до компетенції патрульної поліції. Проте повноваження новоствореного підрозділу стали значно ширшими, ніж були за часів міліції в обох зазначених вище служб. Ідеться, зокрема, про одну з головних функцій патрульної поліції, передбаченої Положенням про патрульну службу МВС [89], – здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення.

На відміну від попередньої моделі, яка існувала за часів міліції, розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією набув спрощеного виду. З одного боку, такі зміни є позитивними, адже свідчать про певну боротьбу з бюрократією, яка поглинула всі сфери державного управління, а з іншого – вони здатні призводити до звуження прав людини та

громадянина, що, відповідно, є суттєвим порушенням норм Конституції України. Так, у ст. 22 Основного Закону наголошено на тому, що під час прийняття нових законів або внесення змін до чинних не допускається звуження змісту й обсягу наявних прав і свобод людини та громадянина. Охорона останніх є основним завданням патрульної поліції, а отже, її діяльність мають постійно вивчати науковці та законодавці, намагаючись удосконалити нормативно-правову базу з метою покращення роботи працівників зазначеного підрозділу. Важливою передумовою захисту прав особи в державі є своєчасна нормативно-правова модернізація законодавчої бази.

Крім того, реалізація прав і свобод людини під час здійснення розгляду справ посадовими особами патрульної поліції набуває особливого значення в умовах поглиблення демократизації та євроінтеграції нашої держави. Утвердження конституційних гарантій, дотримання принципів верховенства права, законності та соціальної справедливості у взаємовідносинах між патрульними поліцейськими та особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, мають бути забезпечені в повному обсязі. Належний захист законних прав, свобод й інтересів особи за допомогою наявних правових засобів під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією нині визнають реальною потребою, адже однією з важливих причин порушення прав особи з боку патрульних поліцейських є неналежна якість чинного адміністративного законодавства, що регулює зазначену сферу суспільних відносин.

Актуальність дослідження правових засад розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією зумовлена також значною кількістю справ цієї категорії [152], які розглядають працівники патрульної поліції, а також необхідністю вдосконалення чинного національного законодавства та юридичної практики у вказаній сфері суспільних відносин. Це спонукає до вивчення й ретельного аналізу національних і міжнародних правових норм, які регулюють правовідносини в галузі адміністративного процесу, зокрема стадію розгляду справ про

адміністративні правопорушення, що дасть змогу віднайти шляхи усунення наявних недоліків у законодавстві нашої держави.

Основним національним нормативно-правовим актом, який регулює розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). У ньому наведено низку процедур і стадій, яких мають дотримуватися посадові особи патрульної поліції, уповноважені здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення. Тому слід дослідити положення цього Кодексу та інших нормативно-правових актів, які регламентують вказаний процес, для виявлення недоліків і пошуку шляхів їх усунення.

Загальні проблеми адміністративного процесу, зокрема розгляду справ про адміністративні правопорушення, слугували предметом наукових досліджень багатьох учених: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. О. Басс, С. Г. Брателя, С. І. Браткова, О. І. Безпалової, Ю. П. Битяка, В. І. Вариводи, В. В. Галунька, І. П. Голосніченка, О. В. Джафарової, О. Ю. Дрозда, Н. І. Золотарьової, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, С. Ф. Константінова, О. В. Кузьменко, М. В. Лошицького, Т. П. Мінки, В. І. Олефіра, І. Д. Пастуха, М. В. Плугатиря, В. П. Петкова, В. В. Сокурєнка, О. Ю. Синявської та ін. Проте праці зазначених та інших авторів, присвячені розгляду справ про адміністративні правопорушення, не розкривають особливості розгляду зазначених правопорушень у контексті здійснення цього процесу працівниками патрульної поліції. Вказаному питанню не приділено належної уваги, попри його значущість для забезпечення прав, свобод та інтересів учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. Зазначений процес становить складну й багатогранну діяльність, здійснювану в мінливих умовах. На жаль, реформа адміністративно-деліктного законодавства залишається нереалізованою, попри низку напрацювань з боку експертного й наукового середовища [34]. Нині в цій сфері наявні чимало питань, на які поки немає науково

обґрунтованих відповідей, що зумовило вибір тематики дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема відповідає пріоритетним напрямам розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275. Тему дисертаційної роботи затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 13 жовтня 2016 р. (протокол № 2).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є вивчення процесу здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, формулювання рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення у цій сфері та пошук шляхів усунення недоліків, наявних в адміністративному законодавстві, що регламентує порядок здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами патрульної поліції України.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

- сформулювати поняття та визначити сутність розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;
- з'ясувати ознаки й особливості здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією порівняно з іншими суб'єктами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення;
- розкрити сутність провадження в справах про адміністративні правопорушення та з'ясувати місце стадії розгляду справ у такому провадженні;

- визначити права та обов’язки основних учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;
- проаналізувати національні нормативно-правові акти, які регулюють правовідносини у сфері розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;
- схарактеризувати зарубіжний досвід у сфері здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення органами та підрозділами поліції;
- окреслити напрями вдосконалення процесу здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України.

Предмет дослідження – процес розгляду справ про адміністративні правопорушення в межах його здійснення посадовими особами патрульної поліції України.

Методи дослідження. Під час дослідження використано широкий спектр наукових методів, серед яких філософсько-світоглядні, загальнонаукові, спеціально-наукові методи, що уможливили об’єктивний аналіз предмета дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи становлять діалектичний, формально-юридичний, статистичний, аксіологічний, герменевтичний методи, а також класифікація, прогнозування, аналіз і синтез, дедукція, індукція, моделювання, звернення до категорій загального й особливого, суті та явища, абстрактного і конкретного. Так, *діалектичний метод* сприяв аналізу різних концептуальних підходів до здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією (підрозділи 1.1, 1.3); завдяки *формально-юридичному методу* зафіксовано основи динаміки нормативно-правового регулювання стадії розгляду справи (підрозділ 2.1); *герменевтичний метод* застосовано для формулювання дефініцій та їх тлумачення (підрозділи 1.1, 2.1); *аксіологічний* – у межах з’ясування ціннісних орієнтацій сучасного права, що

виявляються в необхідності підвищення якості правовідносин під час розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією (підрозділ 2.2); *антропологічний метод* дав змогу представити людину як учасника стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення патрульною поліцією, наділеного правами й обов'язками (підрозділи 2.2, 2.3); *метод прогнозування* використано в контексті дослідження зарубіжного досвіду здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення країн Європейського Союзу та інших розвинених країн світу (підрозділ 3.1), що дало змогу з'ясувати подальші вектори розвитку процесу здійснення розгляду справ посадовими особами патрульної поліції (підрозділ 3.2); *метод класифікації* застосовано під час визначення принципів розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією (підрозділ 1.1); *метод моделювання* уможливив аналіз конкретних ситуацій з практичної діяльності патрульних поліцейських (підрозділ 2.3). Загальні прийоми аналізу й синтезу, індукції та дедукції використано в межах формулювання ключових теоретичних положень у всіх підрозділах дисертаційної роботи (розділи 1–3).

Основні висновки, положення та результати дисертаційної роботи ґрунтуються на аналізі Конституції України, чинного адміністративного законодавства нашої держави, відповідного зарубіжного досвіду країн Європейського Союзу та провідних країн світу, а також аналітичних матеріалів у сфері здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України.

Наукова новизна отриманих результатів. Уперше у вітчизняній науці адміністративного процесу здійснено спробу провести комплексний аналіз діяльності патрульної поліції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, визначити особливості такого розгляду, виокремити принципи й проаналізувати нормативно-правову базу, яка регламентує правовідносини в цій сфері.

На підставі результатів дослідження щодо здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами патрульної поліції сформульовано висновки, які містять наукову новизну та полягають у такому:

вперше:

- визначено спеціальні принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, серед яких слід виділити наступні: принцип технічної фіксації; принцип документальної формалізації; принцип скороченості провадження;

- сформульовано авторське визначення поняття «розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією», а також особливості правового статусу патрульної поліції, як суб'єкта адміністративно-деліктних правовідносин;

- запропоновано визначити у законодавстві специфіку розгляду клопотань та перенесення часу розгляду справ про адміністративні правопорушення, що пов'язані з отриманням правової допомоги особою, яка притягається до адміністративної відповідальності;

- виокремлено особливості й ознаки здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, зокрема проведено паралель з діяльністю інших суб'єктів, уповноважених законом здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення;

удосконалено:

- розуміння того, що існує потреба у внесенні змін до законодавства стосовно залучення для захисту прав особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право надавати правову допомогу особисто чи за дорученням юридичної особи, а також порядку такого залучення;

- твердження, згідно з яким існує необхідність врегулювання термінів розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також питань щодо перенесення такого розгляду у зв'язку із залученням захисника;

– положення стосовно того, що існує необхідність внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, якими слід передбачити в санкціях статей мінімальний і максимальний розміри штрафу з метою забезпечення реалізації положень ст. 34 КУпАП;

– обґрунтування того, що існує необхідність нормативного закріплення порядку складання протоколу про вилучення речей та документів, а також протоколу про застосування поліцейського піклування при оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції;

– розуміння адміністративно-правового статусу патрульної поліції як підрозділу Національної поліції, що пропонується детально визначити шляхом прийняття Положення про патрульну поліцію України;

набуло подальшого розвитку:

– характеристика змісту нормативно-правових актів, що визначають діяльність патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення;

– положення щодо специфіки визначення порядку залучення захисника особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

– твердження про необхідність внесення змін у відповідні законодавчі акти щодо покращення якості процесу здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами підрозділу патрульної поліції України;

– обґрунтування доцільності застосування досвіду зарубіжних країн щодо питань, які стосуються розгляду справ про адміністративні правопорушення органами поліції, зокрема здійснено порівняльно-правовий аналіз зарубіжної моделі з національною.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, упроваджені та використовуються в:

– науково-дослідній роботі – для розв’язання теоретико-правових проблем, пов’язаних з визначенням сутності та змісту розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами патрульної поліції України;

– процесі правотворчості – у контексті вдосконалення законодавства України в частині нормативно-правового забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;

– правозастосуванні – задля вдосконалення практики реалізації законодавства щодо здійснення посадовими особами патрульної поліції розгляду справ про адміністративні правопорушення;

– навчальному процесі – у межах підготовки навчально-методичної літератури та викладання дисциплін «Адміністративний процес», «Адміністративне право».

Особистий внесок здобувача. Наукове дослідження виконано на належному методологічному та науковому рівні, з використанням значної кількості наукових робіт і нормативно-правового матеріалу. Виклад положень, які становлять наукову новизну дослідження, теоретичне та практичне значення результатів є особистим внеском здобувача. З метою фундаментального вивчення окремих положень дисертаційної роботи використано наукові праці інших науковців, на які зроблено відповідні посилання. Це дисертаційне дослідження є самостійною, завершеною науковою працею.

Апробація матеріалів дисертації. Ключові положення дисертації, висновки й рекомендації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: «Забезпечення прав і свобод людини засобами адміністративного права» (м. Київ, 19 січня 2017 р.), «Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства» (м. Львів, 27–28 жовтня 2017 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі» (м. Київ, 8 грудня 2017 р.), «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 16–17 лютого 2018 р.), «Національні та

міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» (м. Харків, 3–4 серпня 2018 р.), «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 30 березня 2018 р.), «Актуальні питання адміністративного права і процесу» (м. Київ, 24 травня 2018 р.), «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Львів, 19–20 червня 2020 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотацій, вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел на 21 сторінках (207 найменувань) і додатків на 9 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 196 сторінок, з них 153 – основний текст.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

1.1. Поняття та принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення

На сьогодні в законодавстві нашої держави та в науковій літературі недостатньо висвітлено питання щодо поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Це, передусім, пов'язано з тим, що донині науковці не вдавалися до вивчення цього питання. Ідеться про суттєвий недолік, адже жодна процесуальна дія не може чітко та якісно виконуватись уповноваженими на те суб'єктами доти, доки вона не буде цілком зрозумілою для особи, що її здійснює.

Як відомо, саме через поняття здійснюється процес пізнання дійсності. Наприклад, у підручнику А. Є. Конверського з логіки, зазначено, що поняття – це такий спосіб відображення дійсності, коли предмет розкривається через сукупність його суттєвих ознак [71, с. 120]. На думку теоретика, щоб мати уявлення про предмет, необхідно знати, які ознаки йому притаманні, у яких зв'язках і відношеннях він знаходиться з іншими предметами та чим він від них відрізняється. Отже, поняття – це така форма мислення, яка відображає предмети і явища у вигляді сукупності їх істотних ознак [71, с. 120]. Це вказує на важливість визначення поняття як першочергового сприйняття того чи іншого явища. У нашому контексті йдеться про правове явище, а саме – розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

З огляду на це, вважаємо за доцільне почати дослідження з визначення поняття об'єкта нашої дисертаційної роботи. Тому в цьому підрозділі ми

розкриємо сутність розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією та визначимо принципи, на яких має ґрунтуватися діяльність патрульних поліцейських під час здійснення зазначеного процесу.

Так, у в.п. 8 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року передбачено основні повноваження поліції. У цій статті зазначено, що у випадках, визначених законом, поліція уповноважена здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень і забезпечувати їх виконання [121]. Зміст цієї статті також відображений у Положенні про патрульну службу МВС, яким наразі передбачені завдання, функції, основні напрями організації роботи, обов'язки й права працівників патрульної поліції. У цьому Положенні зазначено, що патрульна поліція у випадках та в спосіб, передбачені законодавством, має право розглядати справи про адміністративні правопорушення [89].

Проте жоден із зазначених вище нормативно-правових актів не містить поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення. Натомість аналіз юридичної літератури засвідчує, що в науковому середовищі триває обговорення питання щодо змісту вказаної категорії.

Так, в одному з визначень розгляд справ про адміністративні правопорушення тлумачать як стадію провадження в справах про адміністративні правопорушення. У ньому пояснюється, що це – основна процесуальна стадія, оскільки саме на цій стадії виконують найважливіші завдання, такі як встановлення винних у справі та забезпечення правильного застосування законодавства [15, с. 45]. Ми поділяємо таку думку автора, адже розгляд справ про адміністративні правопорушення передбачає накладення стягнення на осіб винних у вчиненні адміністративного правопорушення. Це означає, що саме під час розгляду справи приймають рішення щодо винуватості особи, яке має відповідати найважливішим принципам адміністративної відповідальності – законності й індивідуалізації.

Погоджуючись загалом із цим визначенням, слід наголосити на його універсальності, адже воно охоплює діяльність усіх органів, які, згідно з КУпАП, мають право здійснювати розгляд справ [4, с. 84]. Оскільки метою дослідження є розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, необхідно визначити поняття останнього, ураховуючи особливості, які притаманні такому розгляду справ. Проте спочатку доцільно розкрити сутність підрозділу патрульної поліції, його завдання, функції, повноваження та принципи діяльності, а також встановити, яку дію, згідно з адміністративним законодавством, визнають адміністративним правопорушенням.

Слід зазначити, що єдиного нормативно закріпленого визначення патрульної поліції немає. Водночас аналіз сучасної юридичної наукової літератури засвідчує, що існує декілька пропозицій щодо розуміння сутності зазначеного підрозділу.

Загальноприйнятим є твердження, згідно з яким патрульна поліція – це підрозділ Національної поліції, що здійснює цілодобове патрулювання вулиць, першим реагує на виклики «102» з метою забезпечення публічного порядку й безпеки, захисту прав громадян, а також безпеки дорожнього руху [86].

У цьому визначенні не в повному обсязі розкрито завдання патрульної поліції, оскільки, крім забезпечення публічного порядку та безпеки, захисту прав громадян і безпеки дорожнього руху, має бути враховано одне з основних завдань патрульної поліції як сервісної служби – допомогу людині та громадянину шляхом застосування поліцейського піклування [121]. Слід зауважити, що раніше, до створення патрульної поліції України, наше національне адміністративне законодавство не передбачало зазначеної вище функції.

У Положенні про патрульну службу МВС патрульну поліцію визначено як структурний підрозділ, що здійснює спеціальні контрольні, наглядові й дозвільні функції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Це не

цілком відображає реальний зміст адміністративної правосуб'єктності патрульної поліції у правоохоронній сфері, оскільки її статус значно ширший, аніж статус контрольно-наглядового органу, і загалом має містити питання охорони публічного порядку та публічної безпеки у сфері діяльності з організації та безпосереднього управління процесом дорожнього руху [29, с. 31].

У деяких наукових джерелах патрульну поліцію визначено як структурний підрозділ Національної поліції, що забезпечує безперервне та цілодобове виконання правоохоронних завдань, діяльність якого спрямована на надання поліцейських послуг у сфері охорони прав і свобод громадян від протиправних посягань, забезпечення публічної безпеки й порядку, протидії та профілактики правопорушень на вулицях, площах, на транспортних магістралях, портах, аеропортах та інших публічних місцях, а також під час проведення масових заходів, надання допомоги (у тому числі екстреної медичної та домедичної допомоги) особам, які постраждали від правопорушень, наслідків, аварій, катастроф, стихійних лих [147, с. 194].

Такий варіант визначення патрульної поліції розкриває сутність цього підрозділу, проте не позбавлений дискусійних моментів. Наприклад, незрозумілим, на наш погляд, є перелік публічних місць і випадків, під час яких особа може постраждати, адже вони не є вичерпними. Також слід зауважити, що в обох варіантах тлумачень наголошено на охороні прав, свобод та інтересів громадян, що, на наш погляд, є недоцільним, оскільки патрульна поліція і правоохоронні органи загалом повинні захищати права, свободи й інтереси людини, зокрема громадянина. Адже саме права людини визнають найвищою соціальною цінністю, про що йдеться в Конституції України [8, с. 39].

На нашу думку, будь-яке визначення повинно бути правильним не лише за своїм змістом, а й за структурою. Як відомо, правильність визначення залежить від дотримання певних логічних вимог до нього, або правил визначення поняття.

Серед таких правил у науковій літературі, по-перше, наголошують на тому, що визначення має бути співмірним, тобто обсяг визначуваного поняття повинен дорівнювати обсягу визначаючого. По-друге, визначення не повинно утворювати кола, тобто зміст визначуваного поняття не має розкриватися через визначаюче. По-третє, тлумачення має бути чітким та однозначним. По-четверте, визначення не повинно бути заперечним. Дотримання таких правил дасть змогу більш якісно формулювати визначення, які будуть виражати суть явища в повному обсязі й однозначно сприйматися іншими особами.

З огляду на зазначене вище, вважаємо за доцільне визначити патрульну поліцію як підрозділ Національної поліції, діяльність якого передусім спрямована на забезпечення публічної безпеки та порядку, охорону прав й інтересів людини та держави, попередження, виявлення і припинення як адміністративних правопорушень, так і кримінальних злочинів, а також виконання інших завдань і функцій, які законом віднесені до його компетенції [8, с. 39].

Варто зауважити, що основною сферою діяльності патрульної поліції є попередження, виявлення, фіксування та безпосередній розгляд адміністративних правопорушень [8, с. 39]. Визначення адміністративного правопорушення закріплено в ст. 9 КУпАП, згідно з якою адміністративним правопорушенням (проступком або деліктом) є протиправна, винна (умисна, необережна) дія чи бездіяльність, що посягає на державний або громадський порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавство передбачає адміністративну відповідальність [66]. Таке визначення адміністративного правопорушення цілком розкриває сутність цього правового явища і є легким для сприйняття, що, на нашу думку, також є позитивним критерієм.

Отже, можна дійти висновку, що розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією – це здійснення уповноваженими особами патрульної поліції збирання й оцінки доказів та прийняття рішення

про наявність або відсутність складу адміністративного правопорушення і можливість притягнення особи до адміністративної відповідальності [8, с. 39].

Визначивши поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, слід окреслити систему принципів, на якій має базуватися діяльність посадових осіб патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. У цьому контексті передусім варто з'ясувати зміст поняття принципів права та розглянути основоположні принципи діяльності органів і підрозділів поліції.

Більшість учених принципами права вважають ключові ідеї, вихідні засади й основи функціонування, що визначають зміст права, його призначення та зумовлені загальними закономірностями розвитку суспільства [155, с. 278]. Тобто принципи права – це фундамент, на якому має базуватися право. Згідно з ними має відбуватися подальший розвиток відповідних суспільних відносин.

А. Колодій визначає принципи права як критерій законності та правомірності дій посадових осіб і громадян, адміністративного апарату й органів юстиції. Учений наголошує на тому, що вони мають важливе значення у формуванні правосвідомості населення, його культури та освіти [68, с. 43]. Важливою особливістю сучасної правотворчості в Україні стає закріплення в нормативно-правових актах принципів організації, функціонування та співвідношення соціальних інститутів. Науковець обстоює ідею текстуального закріплення принципів у законодавчих актах, що сприятиме, на його думку, більш правильному застосуванню й тлумаченню цих актів, їх доступності та зрозумілості, а також забезпечуватиме нормативно-регулятивну функцію принципів права [67, с. 79].

Ідею закріплення принципів у законодавчих актів вважаємо цілком обґрунтованою, адже це дійсно сприятиме правильному застосуванню та тлумаченню вказаних актів, зробить їх більш доступними й зрозумілими. Крім того, закріплення принципів сприятиме усуненню прогалин у законодавстві.

На думку С. Алексєєва, принципи права – це виражені в праві нормативно-керівні засади, що характеризують зміст права, його основи, закріплені в ньому закономірності суспільного життя; те, що пронизує право, виявляючи його зміст у формі вихідних ідей, головних начал, нормативно-керівних положень [165, с. 102]. У вказаному визначенні вартим уваги є передусім те, що принципи пронизують право, виявляючи його зміст. У цьому тлумаченні автор, імовірно, прагне наголосити на тому, що правом жодним чином не може суперечити своїм принципам. Саме за цих умов право може існувати.

Водночас О. Старчук окреслює поняття принципів права через визначення їхніх ознак. На думку науковця, принципи права – це такі засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм та означені системністю, взаємоузгодженістю, стабільністю, загальнообов'язковістю, універсальністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю [151, с. 42]. Отже, О. Старчук так само наголошує, що принципи права характеризують його зміст. На нашу думку, окреслення поняття принципів права через ознаки є цілком виправданим підходом, оскільки принципи й ознаки близькі за своєю суттю та доповнюють один одного.

Досліджуючи принципи права, О. Скакун визначає їх як об'єктивні притаманні праву вихідні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться перед учасниками суспільних відносин з метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів [149, с. 221]. У цьому визначенні автор досить цікаво підходить до розуміння принципів. Ними він вважає не лише теоретичне підґрунтя, яке структурує модель того чи іншого процесу, а й вимоги, що ставляться до учасників суспільних відносин з метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів.

Результати розгляду різних точок зору науковців щодо поняття принципів права дають змогу стверджувати, що це – головні ідеї, які

пронизують право, виявляючи його зміст, спрямовують подальший розвиток права й означені системністю, взаємоузгодженістю, стабільністю, загальнообов'язковістю, універсальністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю.

Після визначення принципів права доцільно перейти до безпосереднього з'ясування змісту принципів діяльності підрозділу патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Слід зауважити, що в науковій літературі вказану категорію принципів не виокремлюють як самостійну. Зазначений процес здійснюється з огляду на загальні конституційні принципи, принципи адміністративного процесу, принципи, які закріплені в Законі України «Про Національну поліцію» [10, с. 151].

Звісно, усі перелічені принципи безпосередньо стосуються розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Водночас діяльність патрульної поліції під час розгляду справ має певну специфіку, а отже, вона має ґрунтуватися на відповідних принципах.

Як було зазначено вище, принципи мають спрямовувати право, а право не повинно суперечити принципам. З огляду на це, доцільно виокремити спеціальні принципи, здатні схарактеризувати всі особливості діяльності патрульної поліції під час здійснення розгляду справи про адміністративні правопорушення. Для цього проаналізуємо конституційні принципи, принципи адміністративного процесу, принципи, які закріплені в Законі України «Про Національну поліцію», а також деякі принципи, передбачені основними міжнародними нормативно-правовими актами.

У науковій літературі конституційні принципи розглядають як певні універсалії, які забезпечують правове регулювання згідно з Конституцією та визначають стандарти й вимоги до законодавства держави [142, с. 30]. Закони та інші нормативно-правові акти приймають на основі Конституції, адже вона має найвищу юридичну силу [72].

Конституційні принципи є найголовнішими й основоположними, тобто такими, на яких ґрунтується право як загальнообов'язковий соціальний регулятор. На підставі цих принципів формуються норми, інститути та галузі права, приймаються нормативно-правові акти, здійснюється весь процес правового регулювання [156, с. 125]. Не є винятком і процес розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Принципи Конституції України встановлюють засади конституційного ладу України, найважливіші елементи правового статусу людини та громадянина, базові положення здійснення влади народом, правосуддя, територіального устрою, механізму здійснення державної влади тощо. Вони слугують орієнтиром і водночас стандартом правотворчої, правозастосовної та правоохоронної діяльності. Неухильне дотримання цих принципів сприяє стабільності всієї правової системи, конституційно-правових відносин, попередженню державно-правових конфліктів, ефективності проведення реформ [141, с. 13]. З огляду на це, вважаємо за доцільне почати вивчення принципів об'єкта нашого дослідження з розгляду конституційних принципів.

З-поміж конституційних принципів, які є основоположними в контексті розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, можна виокремити такі принципи: верховенства права; законності; найвищої юридичної сили; прямої дії норм Конституції; рівності всіх перед законом і судом; єдності прав та обов'язків; презумпції невинуватості; чинності законів; обмеження зворотної дії законів тощо [141, с. 14]. Оскільки детальний аналіз усіх перелічених принципів на цьому етапі проводити недоцільно (деякі з них ми будемо розкривати в подальшому, під час розгляду принципів, які закріплені в Законі України «Про Національну поліцію»), пропонуємо зосередитися на таких:

– пряма дія норм Конституції України – це її юридична властивість, що має досить широкий зміст, який включає три компоненти. По-перше, дію Конституції України незалежно від наявності нормативних актів, що конкретизують чи доповнюють її; по-друге, право громадянина вимагати в

будь-якого суб'єкта, що уповноважений застосовувати конституційні норми, забезпечення йому можливості користуватись нормою, яка включена в текст Конституції, і обов'язок зобов'язаного суб'єкта виконувати таку вимогу громадянина; по-третє, видання законів, які конкретизують норми Конституції, у тому числі закріплені в тексті Основного Закону України [78, с. 125]. Це означає, що під час розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульним поліцейським передусім потрібно дотримуватися норм Конституції, оскільки вони є нормами прямої дії та основоположними в усіх сферах суспільних відносин;

– презумпція невинуватості – особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину та всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь [72]. Презумпція невинуватості – одна з найголовніших гарантій законності, повноти й усебічності аналізу обставин справи [150, с. 73]. Водночас цей принцип передбачає об'єктивність дослідження та оцінки доказів патрульними поліцейськими під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення;

– обмеження зворотної дії законів – закони й інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх учинення не визнавалися законом як правопорушення [72]. Згідно з цією нормою, розгляд справ про адміністративні правопорушення посадовими особами патрульної поліції слід виконувати на підставі виключно чинних законодавчих норм, з урахуванням передбаченої зворотної сили закону. Для цього патрульним поліцейським необхідно регулярно

підвищувати фаховий рівень, набувати знання та слідкувати за змінами в законодавстві.

Таким чином, ми розглянули основні конституційні принципи, яких обов'язково мають дотримуватись патрульні поліцейські під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Як уже було зазначено, конституційні принципи становлять основу, на якій базується законодавство, зокрема адміністративно-процесуальне. Проте принципи адміністративного процесу, як і будь-якого іншого, мають свої відмінності. Безперечно, вони відповідають конституційним, але, на відміну від останніх, принципи адміністративного процесу більш конкретно визначають зміст і напрям правового регулювання в зазначеній сфері, тоді як конституційні мають загальний характер.

У науковій літературі представлено декілька підходів до питання принципів адміністративного процесу. Так, найбільш виважену позицію в цьому контексті сформулювали провідні фахівці в зазначеній сфері права – О. М. Бандурка й М. М. Тищенко, які виокремлюють такі принципи: законності; правової рівності; охорони інтересів держави й особи; публічності процесу; об'єктивної істини; гласності процесу; здійснення процесу державною мовою та забезпечення права користування рідною мовою; швидкості й економічності процесу; самостійності в ухваленні рішень; неухильності реалізації правової презумпції невинуватості та правомірності дій громадян [166, с. 34–35].

Варто зауважити, що зазначені вчені виокремлюють серед принципів адміністративного процесу принцип неухильності реалізації правової презумпції невинуватості. Остання є однією з найважливіших гарантій законності, повноти та всебічності аналізу обставин справи, а також об'єктивності особи, яка здійснює розслідування, та юрисдикційного органу під час дослідження й оцінки доказів [150, с. 73].

На це вказує рішення Конституційного Суду України від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010 [140], де зазначено, що адміністративна

відповідальність в Україні та процедура притягнення до неї ґрунтуються на конституційних принципах і правовій презумпції, зокрема закріпленої в ст. 62 Конституції України презумпції невинуватості. Проте якщо уважно подивитися КУпАП, то виявиться, що в ньому не йдеться про презумпцію невинуватості. З огляду на це, вважаємо за необхідне врегулювати вказане питання шляхом внесення відповідних змін до КУпАП.

Варта уваги позиція С. Т. Гончарука щодо системи принципів адміністративного процесуального права, до якої вчений зараховує: законність; об'єктивну (матеріальну) істину; відповідальність посадових осіб за належне (правильне) ведення процесу; офіційність (публічність); відкритість (гласність); охорону прав та інтересів особи й держави; рівність учасників процесу перед законом; національну мову; змагальність сторін; гарантії можливості захисту своїх прав та інтересів; економічність; швидкість і простоту [37, с. 83]. З наведеного переліку доцільно виокремити принцип відповідальності посадових осіб за належне (правильне) ведення процесу, адже, як засвідчує практика, нерідко трапляються випадки, коли особа, уповноважена розглядати справу, припускається помилок під час кваліфікації правопорушення, забезпечення прав учасників адміністративного процесу, оформлення, за що вона має нести відповідальність. Таким чином, цей принцип має слугувати предметом прискіпливої уваги з боку як науковців, так і законодавця.

На думку В. Г. Перепелюка, у системі принципів адміністративного процесу слід виокремлювати загальносоціальні, загальнопроцесуальні та спеціальні принципи адміністративного процесу. Причому до першої групи вчений зараховує принципи: гуманізму, взаємної відповідальності держави та суспільства (людини), законності (верховенства закону), доцільності, справедливості, рівноправності (справжньої самостійності суб'єктів процесуальних відносин), демократизму [87, с. 62–75]. Як бачимо, до цієї групи принципів автор відносить ті, що пов'язані з моральним та етичним аспектами адміністративного процесу.

Другу групу становлять принципи: об'єктивної істини, публічності (процесуальної владності), самостійності та незалежності органу в прийнятті рішень, змагальності, інстанційності (контролю), усності й безпосередності розгляду справи, охорони інтересів держави та особи, простоти й економічності процесуальної діяльності, поєднання колегіальності та одноособовості [87, с. 75–86]. Ця група принципів визначає основоположні ідеї, якими мають керуватися посадові особи під час здійснення адміністративного процесу.

Спеціальними принципами адміністративного процесу вчений визнає принципи, відображені в тематичних законах, які регулюють управлінську діяльність у відповідних сферах суспільного життя та підзаконних нормативно-правових актах суб'єктів виконавчої влади (крім Конституції України). Ідеться, зокрема, про принципи: обмеженості доступу до відомостей (таємність); залучення органу до розгляду справи; дієвості зацікавлених осіб; дійсних можливостей [87, с. 86].

На думку деяких науковців, лише після прийняття 2005 року Кодексу адміністративного судочинства України, було чітко визначено систему принципів, на основі яких здійснюється розгляд і вирішення адміністративних справ. Так, відповідно до ст.7 КАС України, принципами правосуддя в адміністративних судах є: верховенство права; законність; рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом; змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; гласність і відкритість адміністративного процесу; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду; обов'язковість судових рішень [64]. Звісно, розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією суттєво відрізняється від судового розгляду таких справ, проте більшість принципів збігається, крім змагальності сторін, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду та обов'язковості судових рішень.

Численність наведених градацій принципів адміністративного процесу, запропонованих ученими до прийняття КАС України, дозволяє стверджувати, що їх зміст залежав значною мірою від підходу тих чи інших авторів до визначення сутності власне адміністративного процесу, його розуміння в широкому або вузькому значенні, бачення його процедурної або адміністративно-юрисдикційної сторін [90, с. 404].

З огляду на проблематику нашого дослідження, більш детально слід розглянути принципи, закріплені в Законі України «Про Національну поліцію». Варто зауважити, що деякі з цих принципів практично дублюють конституційні, оскільки, як ми вже неодноразово зазначали, вони є основоположними для всіх правових процесів у державі. Так, у другому розділі Закону надано вичерпний перелік принципів діяльності поліції та розкрито їх сутність.

Перший принцип, який закріплено в Законі, – принцип верховенства права, згідно з яким людина, її права та свободи визнаються найвищими соціальними цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовують з урахуванням практики Європейського суду з прав людини [121]. Тому під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульні поліцейські мають діяти суто в правовому полі та приймати виключно обґрунтовані рішення.

Другий принцип – дотримання прав і свобод людини. Ідеться про те, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації [121]. Це означає, що під час виконання службових завдань, у тому числі під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення, посадові особи патрульної поліції зобов'язані забезпечити дотримання прав і свобод людини, які передбачені не лише національним законодавством, а й міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України.

Водночас у Законі зазначено, що обмеження прав і свобод людини допускається, проте виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України [121]. Прийняття рішення щодо обмеження прав і свобод людини має бути виправданим та законно обґрунтованим. Закон передбачає обмеження прав і свобод людини за нагальної потреби та лише в тому обсязі, який необхідний для виконання завдань поліції. Це означає, що здійснення заходів, які обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає потреби в подальшому їх застосуванні [121].

Згідно з цим принципом, забороняється сприяти, здійснювати або терпимо ставитись до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання [121]. Закон зобов'язує кожного поліцейського в разі виявлення таких дій вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти про це безпосередньому керівництву.

У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про ці факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності. У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, учинених поліцейськими [121].

Принцип дотримання прав і свобод людини також забороняє будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками [121].

Третій принцип – законності – полягає в тому, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження й доручення

вищих органів, керівників, посадових і службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України [121].

Принцип законності в державній діяльності, зокрема в контексті здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, повинен слугувати основою розвитку правового поля України. Цей принцип є одним з фундаментальних, на який покладено забезпечення правопорядку та дисципліни в державі. Таким чином, наша держава, згідно з цим принципом, повинна забезпечувати розвиток правової системи. Державні органи, зокрема підрозділ патрульної поліції, під час своєї діяльності зобов'язані дотримуватись правових норм і діяти виключно на підставі та в порядку, визначеному законом.

Четвертим зазначено принцип відкритості та прозорості, що передбачає здійснення діяльності на засадах відкритості й прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України. Згідно з цим принципом, поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку. Поліція забезпечує доступ до публічної інформації в порядку й відповідно до вимог, визначених законом. Інформацію з обмеженим доступом поліція може оприлюднювати лише у випадках та в порядку, визначених законом. Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на вебпорталі центрального органу управління поліції. Натомість нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом. Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав і свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України [121].

У контексті прозорості й відкритості здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією слід зауважити, що

цей процес на сьогодні означений позитивними зрушеннями, на відміну від минулої моделі. Сучасна модель більше відповідає принципу прозорості та відкритості, оскільки, адміністративне законодавство передбачає відеофіксацію за допомогою персональних камер поліцейських. Відеофайли, зняті під час виконання службової діяльності, зберігають в офісі патрульної поліції та використовують у разі виникнення непорозумінь під час розгляду й оскарження справи в суді та проведення службових розслідувань.

Недоліком використання відеокamer патрульними поліцейськими є те, що законодавство не зобов'язує використовувати відеофіксацію щоразу, коли здійснюється розгляд справ. Водночас це, на наш погляд, може підвищити рівень прозорості й відкритості процесу розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

П'ятий принцип – політичної нейтральності – покликаний забезпечувати права та свободи людини незалежно від політичних переконань і партійної належності. Поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань. В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність. Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження в політичних цілях [121].

Принцип політичної нейтральності в діяльності патрульної поліції, зокрема під час розгляду справ, полягає в тому, щоб, здійснюючи службові повноваження, залишатися політично нейтральним, не використовувати свої повноваження в інтересах політичних партій та окремих політиків, впливати на проведення чи непроведення політичних заходів, не висловлювати власну політичну позицію та не використовувати своє службове положення з метою досягнення політичних результатів.

Взаємодія з населенням на засадах партнерства – це шостий принцип, який закріплено в Законі. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці

та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їх потреб. З метою визначення причин та умов учинення правопорушень, планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінку рівня довіри населення до поліції проводять незалежні соціологічні служби в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [121].

Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, з огляду на зазначений принцип, повинен здійснюватись на високому професійному рівні, повністю відповідати як правовим, так й етичним нормам. Виконання зазначених вимог, безперечно, підвищить не лише рівень довіри населення, а й рівень поваги до патрульних поліцейських, що, відповідно, позитивно вплине на здійснення процесу розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Сьомий принцип – безперервності – полягає в тому, що поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань з посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня [121].

Патрульна поліція України виконує свою службову діяльність безперервно, а отже, розгляд справ про адміністративні правопорушення здійснюється цілодобово. Посадові особи патрульної поліції зобов'язані негайно реагувати на випадки порушення закону та за наявності законних підстав здійснювати оформлення і розгляд справ, які належать до їх компетенції.

Розглянувши всі принципи, закріплені в Законі України «Про Національну поліцію», слід зазначити, що цьому питанню в Законі приділено суттєву увагу. Тому можна стверджувати, що поліція в Україні має досить якісну основу для поліцейської діяльності. У контексті розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією варто зауважити, що ці принципи в повному обсязі мають дотримуватися патрульними поліцейськими, адже вони безпосередньо стосуються їх діяльності.

До міжнародних нормативно-правових актів, у яких закріплено принципи діяльності органів поліції, належать такі: Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку ООН, прийнятий Резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року [65]; Декларація про поліцію, прийнята у Страсбурзі 8 травня 1979 року на 31-й сесії Парламентської асамблеї Ради Європи [41]; Європейський кодекс поліцейської етики, прийнятий Радою Європи 2001 року [48].

Проаналізуємо більш докладно кожен з цих нормативно-правових актів. Так, чільне місце серед них посідає Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку ООН, прийнятий Резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року [65]. У зазначеному нормативно-правовому акті передбачено такі основні принципи:

- посадові особи з підтримання правопорядку постійно виконують покладені на них законом обов'язки, з високим ступенем відповідальності, що вимагає їх професія, слугуючи громаді й захищаючи всіх осіб від протиправних актів;
- під час виконання своїх обов'язків посадові особи з підтримання правопорядку поважають та захищають людську гідність, підтримують і захищають права людини;
- посадові особи з підтримання правопорядку можуть застосовувати силу лише в разі крайньої потреби та лише тією мірою, у якій це потрібно для виконання їхніх обов'язків;

– відомості конфіденційного характеру, отримані посадовими особами з підтримання правопорядку, зберігаються в таємниці, якщо виконання обов’язків або вимоги правосуддя не вимагають іншого;

– жодна посадова особа з підтримання правопорядку не може здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-якої дії, яка становить тортури або інші жорстокі, нелюдські або ті, що принижують гідність, види поводження чи покарання;

– посадові особи з підтримання правопорядку забезпечують повну охорону здоров’я затриманих ними осіб, зокрема вживають негайних заходів щодо забезпечення надання медичної допомоги в разі потреби;

– посадові особи з підтримання правопорядку не здійснюють будь-які акти корупції, а навпаки, протидіють їм;

– посадові особи з підтримання правопорядку поважають закон [65].

Попри те, що перелік зазначених у цьому Кодексі принципів є незначним, кожен з них вирізняється змістовністю. Цікавим є те, що зміст принципів зазначеного нормативно-правового акта не зводиться до професійної якості посадових осіб з підтримання правопорядку, а відображає етичний аспект їх діяльності. Серед таких принципів можна виокремити принцип, згідно з яким посадові особи, виконуючи свої обов’язки з підтримання правопорядку, поважають людську гідність, підтримують і захищають права людини. На нашу думку, його доцільно включити до національного законодавства, адже він відображає шлях демократичної правової держави. Принцип захисту людської гідності, підтримки й захисту прав людини має стати загальним принципом діяльності державних органів, зокрема підрозділу патрульної поліції України.

Наступним міжнародно-правовим актом, у якому закріплено принципи діяльності, є Декларація про поліцію, прийнята у Страсбурзі 8 травня 1979 року на 31-й сесії Парламентської асамблеї Ради Європи [41]. У Декларації окреслено такі основні принципи діяльності поліції:

– поліцейський має діяти чесно, неупереджено, з почуттям власної гідності, він повинен утримуватися від усіх виявів корупції та рішуче протидіяти їм;

– дисциплінарні стягнення, тортури й інші форми негуманного або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання забороняються за будь-яких обставин;

– поліцейський повинен виконувати вказівки, видані належним чином його вищим начальником; водночас він має утримуватися від виконання вказівок, якщо йому відомо або має бути відомо про те, що вони незаконні;

– поліцейський повинен протидіяти фактам порушення закону, а в разі, коли правопорушення може безпосередньо спричинити заподіяння непоправної та серйозної шкоди, повинен негайно вжити всіх можливих заходів щодо запобігання такого правопорушення;

– за відсутності загрози заподіяння безпосереднього й непоправного збитку він повинен вжити заходів щодо запобігання наслідків цього правопорушення або його рецидиву шляхом доповіді щодо сформованої ситуації своєму безпосередньому начальникові або звернутися до вищого керівництва;

– жодні кримінальні та дисциплінарні заходи покарання не можуть бути застосовані стосовно поліцейського, який відмовився виконувати незаконний наказ;

– поліцейський не має сприяти розшуку, арешту, охороні або конвоюванню осіб, які не є підозрюваними в учиненні незаконних дій, тим паче осіб, яких розшукують, затримують або переслідують у зв'язку з їх расовою, релігійною чи політичною належністю;

– поліцейський має нести особисту відповідальність за власні дії та за незаконні дії або бездіяльність, учинені за його вказівкою;

– повинен існувати чіткий ланцюжок вказівок для можливості встановлення начальника, відповідального за дії або бездіяльність того чи іншого поліцейського;

- законодавство має передбачати систему правових гарантій і заходів, спрямованих на захист від шкоди, що може бути викликана діями поліції;
- під час виконання своїх обов'язків поліцейський повинен діяти рішуче для досягнення мети, на основі закону, застосовуючи силу лише в розумних межах;
- поліцейські повинні отримувати ясні і чіткі вказівки щодо порядку та обставин застосування зброї;
- поліцейський, який охороняє особу, що потребує медичного огляду, повинен забезпечити такий огляд з боку медперсоналу і за потреби вжити заходів з порятунку життя та здоров'я цієї особи;
- поліцейський має зберігати таємницю всіх секретних матеріалів, що потрапляють у поле його уваги, якщо виконання обов'язків або правові норми не вказують на інше.

Аналізуючи зміст Декларації про поліцію, М. Ю. Крепакова у своєму дисертаційному дослідженні доходить висновку, що в цьому нормативно-правовому акті відображено не лише конституційні та загальносоціальні, а й внутрішньоорганізаційні принципи діяльності поліції, такі як структурно-функціональний принцип (стосується виконання вказівок, виданих належним чином вищим начальником) та принцип професіоналізму і компетентності (поліцейський має нести особисту відповідальність за власні дії і за незаконні дії або бездіяльність, вчинені за його вказівкою, поліцейський повинен діяти рішуче для досягнення мети) [75, с. 44]. Ми цілком поділяємо таку точку зору науковця. Проте варто зауважити, що принципи, які закріплені в цьому нормативно-правовому акті, крім визначення основоположних ідей, також координують діяльність поліцейських.

Далі слід розглянути Європейський Кодекс поліцейської етики [48], прийнятий Радою Європи 2001 року. Принципи, передбачені зазначеним міжнародним нормативно-правовим актом, розділяють на три групи. До першої належать керівні принципи діяльності поліції, а саме:

- поліція та її діяльність загалом повинні поважати право на життя кожного;
- поліція не повинна за жодних обставин вчиняти, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання;
- поліція може застосовувати силу лише в разі крайньої потреби та в обсязі, необхідному для досягнення легітимної мети;
- поліція завжди має пересвідчуватись у правомірності власних запланованих дій;
- персонал поліції повинен виконувати накази, правомірно прийняті його керівництвом, але він зобов'язаний утримуватися від виконання наказів, які є явно протиправними, і доповідати про такі накази без страху покарання;
- поліція повинна виконувати свої завдання справедливо, керуючись, зокрема, принципами неупередженості й недискримінації;
- поліція може втручатись у право особи на недоторканність приватного життя лише в разі суворої необхідності та суто для досягнення легітимної мети;
- збирання, зберігання та використання персональних даних поліцією повинно здійснюватися відповідно до міжнародних принципів захисту даних та має бути обмежене в обсязі, необхідному для досягнення правових, легітимних і конкретних цілей;
- поліція у своїй діяльності має завжди зважати на основоположні права кожного, такі як свобода думки, совісті, релігії, висловлення поглядів, право на мирні зібрання, пересування та безперешкодне користування своїм майном;
- персонал поліції повинен діяти чесно та з виявом поваги до суспільства, уважно ставитися до осіб, які належать до найбільш уразливих груп;

– під час поліцейського втручання персонал поліції зазвичай повинен бути спроможний надати підтвердження свого поліцейського статусу та службове посвідчення;

– поліцейські повинні протистояти всім формам корупції в поліції [48].

До другої групи принципів, зазначених у Європейському кодексі поліцейської етики, належать принципи діяльності поліції в окремих ситуаціях. Серед них такі:

– поліцейські розслідування мають щонайменше ґрунтуватися на розумній підозрі про фактичне вчинення або можливе порушення чи злочин;

– поліція повинна дотримуватися принципів, згідно з якими кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення вважається невинуватим, доки його вина не буде визнана судом, і що кожен обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має певні права, зокрема право бути невідкладно поінформованим про обвинувачення проти нього/неї та підготувати свій захист або особисто, або за сприяння правової допомоги за власним вибором;

– поліцейські розслідування повинні бути об'єктивними та справедливими, вони мають бути чутливими та гнучкими до особливих потреб осіб, таких як діти, підлітки, жінки, меншини, включаючи етнічні меншини та вразливих категорій осіб;

– вони мають, зокрема, вести чесний допит, під час якого допитані повинні знати про причини допиту, а також іншу необхідну інформацію;

– повинен вестися систематичний облік поліцейських допитів;

– поліція має усвідомлювати особливі потреби свідків, керуватися правилами їх захисту та підтримки під час розслідування, зокрема там, де є ризик залякування свідків;

– поліція має забезпечувати необхідну підтримку, допомогу й інформацію для жертв злочинів без будь-якої дискримінації;

– поліцейські мають забезпечувати усний/письмовий переклад, де це необхідно, на всіх етапах поліцейського розслідування [48].

Третя група охоплює принципи, що стосуються застосування поліцією заходів щодо обмеження волі людини, а саме:

- свобода осіб може бути настільки обмеженою, наскільки це дозволяє закон, обмеження повинно проводитися з урахуванням гідності, уразливості й особистих потреб кожного затриманого, також повинен вестися систематичний облік затримання щодо кожного затриманого;

- поліція повинна, наскільки це можливо згідно з національним правом, негайно інформувати осіб, чия свобода була обмежена, про причини обмеження їх свободи та про будь-яке обвинувачення проти них, а також негайно інформувати таких осіб про процедуру, що стосується їх справи;

- поліція має забезпечувати безпеку, здоров'я, гігієну та належне харчування людей протягом періоду тримання їх під вартою;

- поліцейські камери повинні мати розумний розмір, достатнє освітлення і вентиляцію та бути обладнані відповідними засобами для відпочинку;

- особи, чия свобода була обмежена поліцією, повинні мати право на повідомлення про обмеження їх свободи третім особам на їх вибір, на доступ до правової допомоги та на медичне обстеження в лікаря за їх вибором, коли це можливо;

- поліція повинна, за можливості, відмежовувати осіб, чия свобода обмежена за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, від осіб, чия свобода була обмежена з інших причин, також має проводитися розділення чоловіків та жінок, а також дорослих і неповнолітніх [48].

Отже, проаналізувавши міжнародно-правові акти в частині, що стосується діяльності правоохоронних органів, слід зазначити, що в більшості з них поняттям «принципи» позначено обов'язкові для виконання правила поведінки. Тією чи іншою мірою в різних інтерпретаціях виявляються різні категорії принципів, які необхідно закріпити на законодавчому рівні в нашій державі, адже належна правова регламентація принципів діяльності, зокрема адміністративного процесу, сприятиме оптимізації функціонування системи

органів поліції України [75, с. 47–48], у тому числі підрозділу патрульної поліції, зокрема під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Загалом розглянуті вище принципи необхідно віднести до загальних, адже вони становлять підґрунтя майже всіх правових галузей та є обов'язковими для дотримання всіма суб'єктами правозастосування. Зазвичай у сучасній юридичній літературі загальні принципи права розуміють як загальнообов'язкові вихідні нормативно-юридичні положення, що вирізняються універсальністю, загальною значущістю, найвищою імперативністю та нормативністю, визначають зміст правового регулювання і слугують критерієм правомірності поведінки та діяльності учасників відносин, що регулюються правом [143, с. 246].

Безперечно, усі наведені принципи мають вагоме значення для діяльності патрульної поліції, зокрема під час розгляду справ про адміністративні правопорушення. Водночас доцільно виокремити спеціальні принципи, які будуть регулювати й орієнтувати зазначений вище процес, адже він має певні особливості. З огляду на останні, спробуємо визначити своєрідні підвалини для подальшого розвитку цього напрямку. Ураховуючи специфіку розгляду справ про адміністративні правопорушення працівниками патрульної поліції, варто виокремити такі спеціальні принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією:

- принцип забезпечення прав та обов'язків учасників адміністративного провадження, який полягає в тому, що посадова особа патрульної поліції повинна чітко та в повному обсязі повідомити всім учасникам провадження їх права та обов'язки, а також забезпечити їх дотримання;

- принцип технічної фіксації – розгляд справи має бути зафіксований працівником патрульної поліції за допомогою передбачених законом технічних засобів фіксації. Цей принцип дасть змогу уникнути непорозумінь між сторонами, які можуть виникнути під час оскарження постанови. Крім того, орган чи посадова особа, яка переглядає законність винесення

постанови, завдяки технічній фіксації зможе більш об'єктивно оцінити ситуацію та винести правильне й об'єктивне рішення в справі [1, с. 66–67];

- принцип документальної формалізації – полягає в тому, що поліцейський зобов'язаний належно встановити всі обставини справи й вносити до процесуальних документів лише перевірену інформацію у стислому вигляді за певним порядком викладення;

- принцип невідворотності покарання – полягає в забезпеченні дієвості права; ефективності його впливу на поведінку суб'єктів правовідносин; ефективності інституту юридичної відповідальності в механізмі правового регулювання; створенні гарантій щодо реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [75, с. 143]. Також дотримання зазначеного принципу в поєднанні з іншими забезпечує реалізацію такої функції юридичної відповідальності, як підвищення авторитету закону, правоохоронних органів та підтримання правопорядку в державі тощо [73, с. 9];

- принцип скороченості провадження – цей принцип передбачає спрощену процедуру розгляду справ, тобто без складання протоколу про адміністративне правопорушення та інших процесуальних документів;

- принцип відсутності змагальності сторін – ідеться про відсутність змагальності, яка є обов'язковою для судового розгляду. Водночас особа повинна мати право оскаржити дії та рішення поліцейського [10, с. 153] у передбаченому законом порядку.

1.2. Методологія наукового дослідження розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією

Повне, детальне та всебічне вивчення будь-якого об'єкта наукового дослідження залежить від уміння обирати найефективніші методи дослідження, оскільки саме вони дають змогу досягти визначеної в дисертаційній роботі мети [32, с. 32].

У філософських словниках термін «метод» (від греч. *methodos* – шлях, спосіб пізнання, дослідження, простежування) визначено як спосіб досягнення певної мети, сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності; «шлях пізнання, який дослідник прокладає до свого предмета, керуючись певною гіпотезою» [39, с. 14].

На думку Г. І. Рузавіна, методом дослідження є метод пізнання, що передбачає специфічну процедуру, яка складається з певних дій або операцій, за допомогою яких здобувається й обґрунтовується нове знання в науці. Деякі вчені методами дослідження вважають способи виконання науково-технічних завдань, інструмент проникнення в сутність дослідницьких об'єктів [39, с. 15].

З-поміж методів дослідження виокремлюють загальнонаукові та спеціальні. У першому випадку йдеться про методи емпіричного й теоретичного дослідження, а в другому – про методи, які використовують у конкретній галузі науки. У будь-якому дослідженні застосовують загальнонаукові та спеціальні методи.

Загальнонаукові методи дослідження поділяють на три великі групи: методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, моніторинг); методи теоретичного дослідження (сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізація, уявний експеримент, формалізація, аксіоматичний метод, або дедуктивно-аксіоматичний); загальні методи, використовувані як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження (абстрагування й конкретизація, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абдукція, моделювання, аналогія, історичний і логічний методи, метод графів) [39, с. 15].

Крім зазначених вище загальнонаукових методів дослідження, як ми вже зазначали, в окремих науках послуговуються спеціальними методами. До них належать: морфологічний аналіз, синектика, метод Монте-Карло, метод найменших квадратів, тестування, моніторингу тощо [39, с. 15–16].

Питання вибору методики дослідження розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією є складним і важливим, адже визначення оптимального методологічного інструментарію, який відповідатиме меті, предмету, об'єкту дослідження, є запорукою отримання належного результату.

Методика вивчення розгляду справ про адміністративні правопорушення зумовлює необхідність здійснення дослідження з використанням загальних методів отримання інформації, до яких належать ознайомлення з науковою літературою, результатами монографічних і дисертаційних робіт, що проводилися в цій сфері раніше. Методи дослідження повинні бути спроектовані таким чином, щоб накопичена інформаційна база містила відомості об'єктивного та суб'єктивного змісту, адже саме їх поєднання є передумовою отримання вірогідних результатів [32, с. 33].

Безперечно, підґрунтям дисертаційної роботи є діалектичний метод наукового пізнання. Можна стверджувати, що діалектику як метод пізнання започаткував Сократ. Зокрема, він називав діалектикою метод визначення (формування) понять, що мали відображати сутність речей, тобто те загальне, що є, на думку Сократа, незмінним «законом» для одиничних виявів речі [174, с. 97]. Проте це не єдиний варіант тлумачення діалектичного методу пізнання. У сучасного дослідника-правознавця фактично є два діалектичних методи.

Перший – розроблений Сократом, Платоном, Арістотелем і вдосконалений сучасними індуктивними й дедуктивними засобами. Він може бути корисним для дослідження фактичного правового матеріалу шляхом індуктивного висунення певних гіпотез (зокрема, формування дефініцій понять, здійснення певних теоретичних узагальнень) та перевіркою їх істинності дедуктивним обґрунтуванням і доведенням [164, с. 30].

Другий – обґрунтований Г. Гегелем, К. Марксом та Ф. Енгельсом. Після усунення положень, які не витримали критики історії, а також зумовлених

ідеологією класової боротьби, войовничим матеріалізмом і претензією на всезагальність, він може знадобитися вченому-правознавцю як інструмент дослідження окремих процесів правової реальності, що спричиняються суперечливими протилежностями, які необхідно виокремити в контексті пошуку єднальних соціально-правових реалій, що здатні примирити протилежності на вищому рівні духовно-матеріального правового універсуму [164, с. 30].

На думку академіка М. В. Костицького, діалектика є універсальними логічними формами мислення, у яких відображені загальні властивості, відношення та зв'язки, які існують в об'єктивній реальності. Без понять і категорій, констатує філософ, пізнання дійсності було б неможливим [74, с. 13]. Ми цілком погоджуємося з цією точкою зору, адже поняття та категорії слугують тим, з чого повинно починатися пізнання будь-якої діяльності.

Застосування цього методу в дослідженні дасть змогу забезпечити об'єктивність і повноту наукового пізнання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, створить умови для виявлення та дослідження проблем у цій сфері, уможливить проведення системного аналізу правових норм і приписів, які регулюють правовідносини у сфері об'єкта нашого дослідження, із застосуванням характерних для методу логічних прийомів і способів, зокрема аналізу й синтезу, індукції та дедукції, методу аналогії та гіпотези тощо [154, с. 85–86].

У межах теоретико-правового аналізу розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією необхідно визначити етапи і стадії становлення та розвитку цього правового явища. Для цього виправданим буде застосування історично-правового методу наукового пізнання, адже витoki всіх правових явищ і процесів сягають минулого, яке, відображаючись у сучасності, спрямовується в майбутнє. Таким чином, їх наукове дослідження не може обмежуватися лише сучасним станом, оскільки може бути втрачений причиново-наслідковий зв'язок в історичному розвитку права [170, с. 110]. Історично-правовий метод дає змогу розглянути

специфіку об'єкта дослідження відповідно до конкретного історичного періоду, особливостей його розвитку, соціально-економічних умов тощо.

За допомогою цього методу можна проаналізувати розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією в контексті його розвитку в часі, що дає змогу оцінити з наукової точки зору сучасний стан нормативно-правового забезпечення останнього. Слід зауважити, що застосування лише історично-правового методу для вивчення об'єкта дослідження не дає змогу в повному обсязі з'ясувати його сутність. Для того, щоб розглянути розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією в типологічному, узагальненому вигляді, у взаємозв'язку з іншими правовими категоріями, необхідно врахувати єдність історично-правового та логічного методів [32, с. 35].

Логічний метод дослідження тісно пов'язаний з історичним. Його визначають як метод відтворення, реконструювання в мисленні, свідомості складного об'єкта, що розвивається у формі історичної теорії. Для цього можуть використовувати найрізноманітніші пізнавальні операції й методи. На відміну від історичного методу, під час логічного дослідження об'єкта дослідник відволікається, абстрагується від усіх історичних випадків, окремих фактів, що дає змогу виокремити з історії найбільш головне, визначальне, істотне [39, с. 30]. Використання цього методу наукового дослідження дасть нам змогу дослідити об'єкт дисертаційної роботи, окреслити його основні особливості й ознаки, виокремити ключові принципи забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією тощо.

Під час дослідження також застосовано статистичний метод, сутність якого полягає в обробці юридичних фактів як наслідку застосування норм права, зокрема норм адміністративно-деліктного права. Важливим є те, що цей метод дає змогу дослідити вплив на юрисдикційну діяльність органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, не лише чинних норм права, а й низки інших факторів. Зокрема, у питаннях

дослідження підвідомчості справ про адміністративні правопорушення застосування такого методу уможлиблює вивчення найефективніших норм і виокремлення тих положень законодавства про адміністративні правопорушення, існування яких є неефективним чи недоцільним [32, с. 39].

Як зазначає М. Кельман, застосування юридично-статистичного методу є допустимим у разі дотримання певних умов, а саме:

- досліджуваний статистичний матеріал повинен піддаватися перевірці не лише щодо вірогідності та істинності, а й стосовно власне джерела отримання матеріалу. Проте, на нашу думку, високий рівень сучасної техніки збору статистичного матеріалу державними органами статистики дає змогу вважати його належним для ілюстрації досліджуваної проблематики [99];

- під час розроблення досліджуваного статистичного матеріалу необхідно чітко розмежувати дію норм права як соціального чинника та дію інших чинників. Шляхом застосування порівняльного методу можна визначити ефективність дії правових чинників;

- перевірка дії правового чинника повинна встановлюватися також і судовою практикою, що, безперечно, слугує матеріалом для юридично-статистичного методу;

- оскільки право є органічним, взаємообумовленим у своїх інститутах фактором, то юридично-статистичний метод не може не враховувати певної комбінації правових чинників і не обмежуватися констатацією одного з правових чинників [61, с. 398–399].

Наприклад, визначальним чинником питання ефективності діяльності органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, слід визнати недосконалість чинних норм адміністративного деліктного права. Водночас інші соціальні чинники також мають значення для висвітлення цього питання, зокрема соціально-економічний рівень населення, рівень правової культури й поваги до норм права, довіри громадян до діяльності юрисдикційних органів тощо [32, с. 40].

Наступний метод пізнання, який ми використали в нашій роботі, – моделювання. Ідеться про метод дослідження реальних й абстрактних об'єктів-прототипів на умовних образах, схемах, фізичних об'єктах, що відрізняються від прототипу, але аналогічні йому за будовою чи типом поведінки, із застосуванням методів аналогії, теорії подібності й теорії оброблення даних експерименту [81, с. 5]. Моделювання як метод наукового дослідження виникло у зв'язку з необхідністю вирішувати такі задачі, які за певних причин не могли бути вирішені безпосередньо. Дослідження об'єкта часто буває неможливим, коли об'єкт буває малодоступним за своєю природою, коли він ще не існує і треба обрати найкращий варіант для його створення, коли дослідження об'єкта потребує багато часу, є економічно не вигідним тощо.

Обов'язковим у сучасному науковому дослідженні, на нашу думку, є застосування порівняльно-правового методу як важливого способу вивчення правових явищ. Порівняння широко застосовується в правовій науці, адже, як зауважує В. Сирих, порівняльний метод наукового дослідження є передумовою стадії формування правових понять, категорій – перш ніж дослідити найважливіше, сутнісне, необхідне, те, що становить зміст поняття, треба виявити те, що в цьому понятті є загальним і сталим [173, с. 407]. Саме компаративізм у дослідженні галузевих норм дає змогу виокремити закономірності функціонування нормативно-правових приписів у відповідній галузі. Порівняльно-правовий аналіз у науковому дослідженні застосовано для зіставлення таких правових явищ, як розгляд справ про адміністративні правопорушення за часів міліції та сучасну модель розгляду зазначених справ, що дасть змогу не лише здійснити їх синхронічне порівняння, а й визначити поняття об'єкта нашої дисертаційної роботи.

Застосування порівняльно-правового методу дало змогу проаналізувати й виокремити основні критерії ознак та особливостей [32, с. 42–43] розгляду справ про адміністративні правопорушення, визначити з-поміж загальноправових і галузевих принципів саме принципи розгляду справ про

адміністративні правопорушення патрульною поліцією, запропонувати способи вирішення колізій у питаннях об'єкта дослідження та за прикладом правового регулювання питань розгляду справ про адміністративні правопорушення окреслити основні напрями розвитку адміністративного права в цій сфері.

Зазначені методи дослідження розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією не є вичерпними та принципово не відрізняються від загальнонаукових методів наукового дослідження. Водночас можна дійти висновку, що методологічну основу нашої дисертаційної роботи становлять: діалектичний, формально-юридичний, статистичний, аксіологічний, герменевтичний методи, а також класифікація, прогнозування, аналіз і синтез, дедукція, індукція, моделювання, звернення до категорії загального та особливого, суті та явища, абстрактного та конкретного. Зазначені методи використано для дослідження різних аспектів об'єкта нашої дисертаційної роботи, а саме:

- діалектичний метод сприяв аналізу різних концептуальних підходів до здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;

- формально-юридичний – дав змогу зафіксувати основи динаміки нормативно-правового регулювання стадії розгляду справи;

- герменевтичний – уможливив формулювання дефініцій та їх тлумачення;

- аксіологічний метод застосовано в межах з'ясування ціннісних орієнтацій сучасного права, що виявляються в необхідності підвищення якості правовідносин під час розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;

- антропологічний – дав змогу представити людину як учасника стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення патрульною поліцією, наділеного правами й обов'язками;

- метод прогнозування використано в процесі дослідження зарубіжного досвіду здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення країн Європейського Союзу та інших розвинених країн світу, що дало змогу з'ясувати подальші вектори розвитку процесу здійснення розгляду справ посадовими особами патрульної поліції;
- метод класифікації застосовано під час визначення принципів розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;
- метод моделювання уможливив аналіз конкретних ситуацій з практичної діяльності патрульних поліцейських.

1.3. Ознаки й особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією

Ознаки відображають сутність предмета дослідження, правила його функціонування, відмежовують його від інших об'єктів і дають змогу усунути розбіжності в правовому регулюванні останнього. Безперечно, усім правовим явищам притаманні особливі ознаки, які відрізняють їх один від одного. Не є винятком і процес розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

У загальному значенні ознака – це риса, властивість, особливість когось, чого-небудь; те, що вказує на щось-небудь, свідчить про щось; показник, свідчення [84].

На нашу думку, до основних ознак розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією доцільно віднести специфіку (вид) правопорушення, оскільки не всі адміністративні правопорушення, передбачені КУпАП, підвідомчі патрульній поліції, а лише ті, що належать, згідно із законом, до компетенції останньої.

Так, наприклад, у ст. 222 КУпАП передбачено правопорушення, розгляд яких мають виконувати посадові особи органів Національної поліції, зокрема підрозділу патрульної поліції. У цій статті наголошено на тому, що органи Національної поліції розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: порушення громадського порядку; порушення правил паркування транспортних засобів; порушення правил, що забезпечують безпеку руху транспорту; порушення правил користування засобами транспорту; порушення правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті; порушення правил про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів [66].

Законодавець пропонує загальну статтю переліку адміністративних правопорушень для всіх підрозділів Національної поліції, які уповноважені здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення. Наша дисертаційна робота присвячена розгляду справ про адміністративні правопорушення, проте в межах його здійснення посадовими особами підрозділу патрульної поліції. Проте, попри загальний характер змісту цієї статті, наше дослідження доцільно проводити з огляду саме на неї, оскільки в частинні другій зазначено, що від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень [66].

Таким чином, патрульна поліція як підрозділ Національної поліції наділена правом здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 222 КУпАП на рівні з іншими органами та підрозділами Національної поліції. Звісно, такий висновок ми робимо на підставі того, що патрульна поліція, як було зазначено вище, є підрозділом Національної поліції, одним із головних завдань якого, згідно з Положенням про патрульну службу МВС, є здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення [89].

Результати аналізу законодавчих актів, зокрема КУпАП, засвідчують, що вік особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, має бути ознакою розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, оскільки, відповідно до ст. 221 КУпАП, виключно судами розглядаються справи про адміністративні правопорушення, учинені особами віком від 16 до 18 років. Отже, що вид адміністративного правопорушення не завжди може бути критерієм визначення суб'єкта розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Як приклад розглянемо ситуацію порушення правил дорожнього руху, а саме перехід 17-річим пішоходом проїзної частини в невстановленому місті. Адміністративну відповідальність за таке правопорушення передбачено ст. 127 КУпАП (ідеться про порушення правил дорожнього руху), а отже, з огляду на ст. 222 КУпАП, мають розглядатися органами Національної поліції (як адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху). Проте оскільки порушникові 17 років, це правопорушення згідно зі ст. 221 КУпАП, розглядатиме суд. У зв'язку з цим, варто під час визначення ознак розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією акцентувати увагу на віку особи, яку притягують до адміністративної відповідальності. У контексті зазначеного доцільно доповнити ч. 1 ст. 222 КУпАП таким змістом: «...якщо інше не передбачено законом».

З огляду на те, що законодавець передбачає можливість здійснювати розгляд справ патрульними поліцейськими стосовно осіб, яким виповнилося 18 років, цілком виправданим є визнання однією з ознак розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією саме вік особи, яку притягують до адміністративної відповідальності.

Наступна ознака, яка варта уваги, – місце розгляду справ про адміністративні правопорушення. В українському адміністративному законодавстві відсутнє визначення місця вчинення адміністративного правопорушення. Так, аналізуючи недосконалість нормативного регулювання

питання місця вчинення адміністративного правопорушення, М. Цуканов та А. Жильцов визначають його як частину простору, де вчиняється, продовжується та/або припиняється (самостійно завершується або присікається) суспільно небезпечне діяння, визначене законодавством про адміністративну відповідальність як адміністративне правопорушення [175, с. 41].

У нормах КУпАП, на жаль, прямо не закріплено те, що працівниками органів і підрозділів Національної поліції розгляд справ здійснюється на місці вчинення адміністративного правопорушення, проте наявні положення, у яких про це йдеться опосередковано. Згідно з ч. 3 ст. 222 КУпАП, уповноважені працівники підрозділів Національної поліції можуть стягувати штраф на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв. Положення цієї статті засвідчують, що стягненню штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення має передувати розгляд справи на місці вчинення правопорушення, за умови, що порушник визнає свою вину.

Ще одна стаття, у якій опосередковано закріплено положення, які вказують, що розгляд справ органами та підрозділами Національної поліції (патрульною поліцією) здійснюється на місці вчинення правопорушення, – 258 КУпАП. У ній зазначено, що протокол не складається в разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких належить до компетенції Національної поліції [66].

Такі провадження в деяких нормативно-правових актах називають скороченими. Так, у рішенні Конституційного Суду України від 26 травня 2015 року № 5-рп/2015 вказано, що скорочене провадження в справах про адміністративні правопорушення передбачає, зокрема, фіксацію адміністративного правопорушення та накладання адміністративного стягнення безпосередньо на місці його вчинення [138].

Водночас Конституційний Суд наголошує, що підстав для ототожнення місця вчинення адміністративного правопорушення з місцем розгляду в

положеннях КУпАП не закріплено. Словосполучення «на місці вчинення правопорушення» і «за місцем його вчинення», наявні в ст. 258, 276 КУпАП, мають різний правовий зміст. Зокрема, словосполучення «за місцем його вчинення» застосовано в ч. 1 ст. 276 КУпАП, за якою «справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення», вказує на місцезнаходження органу, уповноваженого законом розглядати справу в межах його територіальної юрисдикції [138].

Слід наголосити, що є й інші випадки, передбачені ст. 258 КУпАП, коли протокол про адміністративне правопорушення не складають. Наприклад, протокол не складають у разі вчинення адміністративних правопорушень, передбачених ст. 70, 77, ч. 3 ст. 85, ст. 153 (якщо розмір штрафу не перевищує трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), ч. 1 ст. 85 (якщо розмір штрафу не перевищує семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), ст. 107 (у випадках учинення правопорушень, перелічених у ч. 3 ст. 238), ч. 3 ст. 109, ст. 110, 115, ч. 1, 3 і 5 ст. 116, ч. 3 ст. 116-2, ч. 1 і 3 ст. 117 (у разі накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження на місці вчинення правопорушення) [66].

Крім того, правопорушення, передбачені ст. 118, 119, 134, 135, ч. 1, 2, 3 і 5 ст. 185-3, ст. 197 (у разі накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження), ст. 198 (за умови накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження), а також ст. 202–203-1, 204-2, 204-4 (у разі виявлення цих правопорушень у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України чи контрольних пунктах в'їзду-виїзду) цього Кодексу, якщо особа не оспорує допущене порушення та адміністративне стягнення, що на неї накладається [66].

Протоколи не складають і в інших випадках, коли відповідно до закону штраф накладають і стягують, а попередження оформлюють на місці вчинення правопорушення [66]. Проте перелік цих статей є переважно винятком для суб'єктів, які уповноважені їх розглядати, а стосовно органів і підрозділів Національної поліції, зокрема патрульної поліції, це є правилом.

Слід зауважити, що ми не ставимо завдання визначити абсолютні ознаки розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Наша мета – виокремити основні ознаки, які допоможуть окреслити діяльність патрульної поліції під час здійснення розгляду справ та провести паралель з діяльністю інших суб'єктів, які уповноважені законом здійснювати такий розгляд.

Розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією притаманні певні особливості, які відрізняють його від інших суб'єктів. Почати варто з того, що це певне коло адміністративних правопорушень, передбачених ст. 222 КУпАП, які віднесені до підвідомчості органів та підрозділів Національної поліції (патрульної поліції): про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів (ст. 80 і 81 (у частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), ч. 1 ст. 44, ст. 89, ч. 2 ст. 106-1, ч. 1, 2, 3, 4 і 6 ст. 109, ст. 110, ч. 3 ст. 114, ч. 1 ст. 115, ст. 116-2, ч. 2 ст. 117, ч. 1 і 2 ст. 119, ч. 1, 2, 3, 5 і 6 ст. 121, ст. 121-1, 121-2, ч. 1, 2, 3 і 5 ст. 122, ч. 1 ст. 123, 124-1, 125, ч. 1, 2 і 4 ст. 126, ч. 1, 2 і 3 ст. 127, ст. 128–129, 132-1, ч. 1, 2 та 5 ст. 133, ч. 3, 6, 8, 9, 10 та 11 ст. 133-1, ч. 2 ст. 135, ст. 136 (за винятком порушень на автомобільному транспорті), ст. 137, ч. 1, 2 і 3 ст. 140, ст. 148, 151, ч. 6 і 7 ст. 152-1, ст. 161, 164-4, ст. 175-1 (за винятком порушень, учинених у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), ст. 176, 177, ч. 1 і 2 ст. 178, ст. 180, 181-1, ч. 1 ст. 182, ст. 183, 192, 194, 195) [66].

Ще однією особливістю розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією є розгляд таких справ виключно посадовими особами патрульної поліції. На відміну від інших суб'єктів, які

уповноважені здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення, посадова особа органів Національної поліції, зокрема патрульної поліції, є атестованим співробітником, який здебільшого особисто виявляє, фіксує та розглядає певне коло справ, які законом віднесені до його компетенції. Натомість суди, адміністративні комісії, виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад та інші здійснюють розгляд справ про адміністративні правопорушення, які переважно оформлюють посадові особи органів та підрозділів Національної поліції, зокрема патрульної поліції.

З огляду на це, слід зазначити, що посадова особа патрульної поліції в більшості випадків є, по-перше, очевидцем правопорушення, по-друге, особою, яка фіксує його, та особою, що здійснює розгляд. Отже, розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією має спрощену процедуру його здійснення, адже іншим суб'єктам, наприклад, адміністративним комісіям, потрібно більше ресурсів і часу, щоб розібратись у справі, прийняти справедливе й об'єктивне рішення. Ураховуючи цю особливість процедури розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, доцільно вдосконалювати її в напрямі спрощеності, швидкості та зручності.

Характерною особливістю розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією є також місце, де посадова особа здійснює розгляд зазначених справ. У ст. 276 КУпАП наголошено, що справу про адміністративне правопорушення розглядають за місцем його вчинення [66]. Водночас КУпАП передбачає низку винятків з цього правила, а саме:

– справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 80, 81, 121–126, 127–1–129, ч. 1, 2, 3 і 4 ст. 130 і ст. 139 (коли правопорушення вчинено водієм) КУпАП, можуть також розглядатися за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників;

- справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 177 і 178 КУпАП, розглядаються за місцем їх учинення або за місцем проживання порушника;

- справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, розглядаються за місцем оброблення та обліку таких правопорушень;

- справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 203, 203-1, 204-1, 204-2 і 204-4 КУпАП, розглядаються за місцем їх виявлення;

- адміністративними комісіями справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем проживання порушника.

Варто зауважити, що цей перелік не є вичерпним, оскільки, згідно з адміністративним законодавством нашої держави, законами України може бути передбачено й інше місце розгляду справи про адміністративне правопорушення [66].

Що стосується місця розгляду справ про адміністративне правопорушення патрульною поліцією, то слід зазначити, що переважна більшість справ посадовими особами патрульної поліції розглядається на місці вчинення правопорушення. Проте на практиці існують випадки, коли справу про адміністративне правопорушення посадова особа патрульної поліції розглядає за місцем вчинення адміністративного правопорушення.

Як приклад можемо навести ситуацію, коли особа, яка притягається до адміністративної відповідальності патрульним поліцейським, виявить бажання перенести розгляд справи з поважних причин – залучення адвоката. Як відомо, таке право передбачене національними законодавчими актами, адже кожен, чиї права та свободи були порушені, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі [47]. У такому разі патрульний поліцейський зобов'язаний скласти протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначити місце розгляду справи (зазвичай це приміщення місцевого Управління патрульної поліції).

Окреслення особливостей розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією створює передумови для детального нормативного регулювання об'єкта нашого дослідження.

Висновки до розділу 1

Унаслідок вивчення наукових джерел і нормативно-правових актів у сфері розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією встановлено відсутність визначення поняття, сутності, особливостей та класифікації принципів розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

На підставі проведеного аналізу наукових джерел та законодавчих актів відповідно до теми дисертаційної роботи патрульну поліцію визначено як підрозділ Національної поліції, діяльність якого передусім спрямована на забезпечення публічної безпеки та порядку, охорону прав й інтересів людини та держави, попередження, виявлення і припинення як адміністративних правопорушень, так і кримінальних злочинів, а також виконання інших завдань і функцій, які законом віднесені до його компетенції.

Запропоновано авторське визначення поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією: це – здійснення уповноваженими особами патрульної поліції збирання й оцінки доказів та прийняття рішення про наявність або відсутність складу адміністративного правопорушення і можливість притягнення особи до адміністративної відповідальності в провадженні, яке розглядається.

У зв'язку з тим, що патрульна поліція здійснює розгляд саме адміністративних правопорушень, які є найпоширенішими в нашій державі, саме від ефективності її діяльності залежить стан правопорядку в країні. Крім того, особливого значення набуває вивчення та визначення принципів діяльності патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про

адміністративні правопорушення. Ураховуючи специфіку розгляду справ про адміністративні правопорушення працівниками патрульної поліції, запропоновано виокремити такі спеціальні принципи розгляду нею справ про адміністративні правопорушення: принцип забезпечення прав та обов'язків учасників адміністративного провадження; принцип технічної фіксації; принцип документальної формалізації; принцип скороченості провадження; принцип відсутності змагальності сторін.

З метою окреслення діяльності патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення та проведення паралелі з діяльністю інших суб'єктів, уповноважених законом здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення, окреслено основні ознаки розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, серед яких: специфіка правопорушення; соціально-правова характеристика осіб, яких притягаються до адміністративної відповідальності; місце розгляду справи.

На підставі аналізу нормативно-правового регулювання правовідносин у сфері об'єкта дисертаційного дослідження виокремлено низку особливостей, які притаманні розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією: по-перше, певне коло адміністративних правопорушень, передбачених ст. 222 КУпАП, які віднесені до компетенції органів та підрозділів Національної поліції; по-друге, здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення виключно посадовими особами патрульної поліції; по-третє, місце здійснення розгляду справи про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

2.1. Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією як стадія адміністративно-деліктного процесу

У цьому розділі дисертаційної роботи варто визначити сутність провадження в справах про адміністративні правопорушення. Це дасть змогу визначити місце розгляду справ про адміністративні правопорушення в адміністративно-деліктному процесі та її взаємозв'язок з іншими стадіями провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення слугувало об'єктом наукових досліджень багатьох учених-адміністративістів, проте з-поміж них донині немає одностайності поглядів щодо змісту поняття зазначеного провадження. Це пов'язано, передусім, з тим, що кожен з науковців досліджував провадження в справах про адміністративні правопорушення під власним кутом бачення цієї проблеми. Одних цікавило поєднання принципів під час здійснення такого провадження, інші з'ясовували порядок його здійснення [144, с. 128], а дехто розглядав провадження як структурну частину адміністративного процесу [23, с. 19]. Таким чином, кожен дослідник крізь призму власного бачення пропонував відповідне доктринальне розуміння поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення. Безперечно, такі пошуки збагачують науковий потенціал кожного автора та становлять зміст вчення про предмет та об'єкт дослідження [144, с. 129].

Водночас М. А. Самбор обґрунтовує нагальність потреби у формуванні уніфікованого розуміння цього поняття, такого, що відповідатиме запитам

сьогодення, а також цілям законодавства [144, с. 129]. Слід зауважити, що наявність єдиного загальновизнаного поняття, надасть можливість науковцям спільно та більш якісно працювати в цьому напрямі, оскільки захист суспільних відносин від адміністративних правопорушень і притягнення винних до адміністративної відповідальності стає одним з найважливіших завдань держави [42, с. 125].

Як зазначено в юридичній літературі, адміністративна відповідальність є одним з варіантів юридичної відповідальності, який є найбільш часто вживаним. У відсотковому вимірі, порівнюючи з кримінальною та цивільно-правовою відповідальністю, адміністративна застосовується в державі найчастіше. Щороку в державі фіксують декілька мільйонів випадків притягнення до адміністративної відповідальності [152]. Це пов'язано як із широтою регулювального спектра норм адміністративного права, так і з відносною простотою притягнення до відповідальності та накладення адміністративних стягнень [20, с. 207].

У зв'язку з цим, залишається актуальним питання національного адміністративно-процесуального законодавства нашої держави, особливо в межах здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення, оскільки це пов'язано з обмеженням прав і свобод людини. Не ставлячи за мету детальне вивчення сутності провадження в справах про адміністративні правопорушення, але беручи до уваги тісний зв'язок зазначеного правового явища з об'єктом нашого дослідження, розглянемо деякі точки зору вчених щодо їхнього сприйняття сутності провадження в справах про адміністративні правопорушення. Проте спочатку зробимо невеличкий екскурс до положень Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) і КУпАП, щоб з'ясувати бачення законодавця стосовно цього питання.

Так, у п. 8 ст. 23 Закону передбачено основні повноваження поліції, де зазначено, що у випадках, визначених законом, поліція уповноважена здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення,

приймати рішення про застосування адміністративних стягнень і забезпечувати їх виконання [121].

Таким чином, у Законі використано словосполучення «провадження у справах про адміністративні правопорушення», проте відсутнє його роз'яснення, що, на наш погляд, є недоліком, який призводить до відповідної полеміки серед науковців. З метою розв'язання цього питання необхідно доповнити Закон статтею, де буде роз'яснюватись визначення термінів, зокрема «провадження в справах про адміністративні правопорушення». Цей підхід не новий, він давно використовується в інших законах, проте чомусь не знайшов свого відображення в Законі України «Про Національну поліцію».

Адміністративне законодавство України бере початок з часів існування Радянського Союзу, про що свідчить дата прийняття Кодексу України про адміністративні правопорушення (1984 р.) [159, с. 178]. Провадження в справах про адміністративні правопорушення регламентується положеннями КУпАП, а саме розділом IV, що охоплює глави з 18 до 24¹, у яких відображається його сутність, а саме:

- у главі 18 містяться загальні положення, у яких розкрито: завдання, порядок, обставини, що виключають провадження в справах про адміністративні правопорушення, принципи, докази тощо [66], проте так само, на жаль, відсутнє поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення (на наш погляд, доречно було б висвітлити його саме в цій главі);

- глава 19 розкриває зміст протоколу про адміністративне правопорушення, процедуру його складання, осіб, які уповноважені це здійснювати, та інші питання, пов'язані з ним [66];

- глава 20 вказаного розділу КУпАП містить у собі перелік заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення та порядок їх застосування [66];

– у главі 21 наведено вичерпний перелік осіб, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення [66], визначено їхні права й обов'язки;

– глава 22 містить положення, які цікавлять нас найбільше і деякі з них ми будемо детально досліджувати, оскільки вони регламентують правові відносини у сфері об'єкта нашої дисертаційної роботи. У цій главі визначено: місце, строки, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, повідомлення про розгляд справи, підготовку до розгляду, обставини, що підлягають з'ясуванню, пропозиції про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню адміністративних правопорушень, тощо [66];

– глава 23 містить вимоги до постанови в справі про адміністративне правопорушення;

– глава 24 охоплює норми, які визначають порядок оскарження постанови;

– у главі 24¹ деталізовано процедуру перегляду постанови в разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана нашою державою, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення справи судом [66].

Підсумовуючи законодавчий екскурс щодо нормативно-правового закріплення та регулювання провадження в справах про адміністративні правопорушення, вважаємо за доцільне зазначити, що законодавчо дефініція «провадження у справах про адміністративне правопорушення» не знайшла логічного відображення [144, с. 129].

Подальше дослідження ґрунтуватиметься на аналізі наявних у науковій літературі позицій щодо провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Дослідженню питань про природу та поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення присвятили свої праці такі відомі вчені, як: В. Б. Авер'янов, С. М. Алфьорова, Ю. П. Битяк, В. А. Глуховець, І. П. Голосніченко, В. К. Колпаков, О. М. Константинов, О. В. Кузьменко,

Т. П. Мінка, М. В. Плугатир, В. В. Сокурєнко, О. Г. Стрєльчєнко та багато інших. Проте, попри специфіку доктринальних досліджень феномену провадження в справах про адміністративні правопорушення, невирішеним залишається питання щодо визначення цього явища [45, с. 60]. Це є недоліком, оскільки, як зазначає у своєму підручнику «Логіка» Є. А. Іванов, поняття слугують одним з найвагоміших засобів освоєння людиною навколишнього світу та використовуються для того, щоб згодом освоїти його практично [169, с. 45–47].

У науковому середовищі провадження в справах про адміністративні правопорушення розглядають як правовий інститут або як вид адміністративно-процесуальної діяльності. В першому випадку йдеться про сукупність адміністративно-правових норм, що визначають порядок здійснення дій учасниками адміністративно-юрисдикційного процесу під час розгляду конкретних справ, які виникли у зв'язку з учиненням адміністративного правопорушення [22, с. 117]. Тобто в розумінні провадження в справах про адміністративні правопорушення як правового інституту акцентовано на конкретних справах, які виникають у зв'язку з учиненням адміністративних правопорушень.

У другому випадку, де провадження в справах про адміністративні правопорушення постає як вид адміністративно-процесуальної діяльності, вказано, що це – урегульований адміністративно-правовими нормами порядок здійснення дій учасниками адміністративно-юрисдикційних повноважень у зв'язку з реалізацією завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення [22, с. 117]. У цьому визначенні, на відміну від першого, увагу акцентовано на завданнях, які законодавець ставить перед провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Низка авторів провадженням у справах про адміністративні правопорушення вважають всі аспекти діяльності державного апарату, починаючи з підготовки та видання актів і закінчуючи організаційними та матеріально-технічними операціями, а адміністративний процес розглядають

як діяльність, пов'язану із застосуванням примусових заходів. Інша група науковців розглядає провадження як структурну частину адміністративного процесу [23, с. 18–19]. На нашу думку, обидві точки зору мають право на існування, оскільки в загальному контексті відповідають сутності та завданням провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Академік В. Б. Авер'янов зауважує, що провадження в справах про адміністративні правопорушення (проступки) є самостійним видом адміністративно-юрисдикційних проваджень. На нього поширюються всі загальні ознаки, притаманні юрисдикційним адміністративним провадженням. Водночас основні відмінності провадження в справах про адміністративні правопорушення стосуються характеристики суб'єктів, що уповноважені розглядати подібні справи, та змісту окремих стадій зазначеного провадження [14, с. 487].

У цьому визначенні автор наголошує, що на провадження в справах про адміністративні правопорушення поширюються всі загальні ознаки, які властиві юрисдикційним адміністративним провадженням, а також наголошує на відмінностях, які полягають у характеристиці суб'єктів, що розглядають такі справи, а також змісті окремих стадій зазначеного провадження. Наведена вченим позиція нам цілком імпонує.

На думку В. К. Колпакова, провадження в справах про адміністративні правопорушення – це особливий різновид адміністративного процесу, який значною мірою врегульований правовими нормами, що сконцентровані в розділах IV та V КУпАП (глави 18–33) [70]. У цьому визначенні автор не розкриває суті таких проваджень, проте акцентує увагу на розділах нормативно-правового акта, де закріплені положення, у яких визначається зміст провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Ю. П. Битяк зазначає, що провадження в справах про адміністративні правопорушення усвідомлюється як низка послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а в деяких випадках – інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на

притягнення правопорушників до відповідальності й забезпечення виконання винесеної постанови [19, с. 220]. У наведеному тлумаченні Ю. П. Битяк пропонує зосередити увагу саме на певних діях та їх послідовності, які мають забезпечити притягнення правопорушників до відповідальності та виконання відповідного рішення про притягнення до відповідальності у формі постанови [144, с. 131].

У навчальному підручнику з адміністративного права С. М. Алфьорова йдеться про те, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це особливий вид процесуальної діяльності, урегульована нормами адміністративно-процесуального права діяльність уповноважених органів, спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення [24]. З огляду на це визначення, можна виокремити такі складові провадження в справі про адміністративне правопорушення: 1) процесуальна діяльність, тобто діяльність, яка врегульовується нормами адміністративного процесуального права; 2) особливий суб'єкт цієї діяльності – спеціально уповноважені органи та їхні посадові особи; 3) мета такої діяльності – притягнення особи до адміністративної відповідальності [144, с. 130].

У навчальному посібнику «Адміністративна діяльність Національної поліції», підготовленому за редакцією О. М. Калюка, С. Ф. Константінова, В. А. Кулікова та інших, також надано визначення провадження в справах про адміністративні правопорушення, але за умови його здійснення органами поліції. У ньому визначено, що це – особливий вид процесуальної діяльності, яка врегульована нормами адміністративно-процесуального права та спрямована на обґрунтоване притягнення до адміністративної відповідальності осіб, що вчинили адміністративні правопорушення [16, с. 97]. Слід зазначити, що це тлумачення вирізняється змістовністю, логічністю викладу та зрозумілістю, проте якщо автори акцентують на здійсненні такого провадження органами поліції, постає питання стосовно того, чому про це не йдеться в тексті визначення.

О. В. Кузьменко зазначає, що провадження в справах про адміністративні проступки як специфічний різновид конфліктних проваджень становить, на думку одних учених, «регламентовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність державних органів, спрямовану на розгляд справ про адміністративні проступки та застосування в необхідних випадках адміністративних стягнень»; на думку інших – «сукупність здійснюваних компетентними суб'єктами на основі закону процесуальних дій щодо вирішення справ про адміністративні правопорушення» [21, с. 135–136].

Провадження в справах про адміністративне правопорушення також розглядають як адміністративну процедуру притягнення до адміністративної відповідальності, тобто встановлений чинним законодавством порядок втручальної діяльності суб'єктів публічного адміністрування, що полягає в точному й неухильному дотриманні порядку розгляду справ щодо притягнення до відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення [20, с. 207].

І. Є. Іванов визначає провадження про адміністративні правопорушення (проступки) як систему дій компетентних органів публічної влади, кінцевим результатом яких є притягнення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, до адміністративної відповідальності. Провадження в справах про адміністративні проступки розглядають у двох основних значеннях:

- 1) самостійний інститут правозастосовної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- 2) юридичний інструмент регулювання суспільних відносин шляхом застосування адміністративних санкцій [57, с. 108–109].

Цікавою є думка про те, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це діяльність державних та інших уповноважених суб'єктів, урегульована адміністративно-процесуальними нормами щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, застосування адміністративних стягнень [15, с. 38]. У цьому визначенні акцентовано на

тому, що провадження в справах про адміністративні правопорушення охоплює стадію розгляду справ і застосування адміністративних стягнень. Таким чином, підкреслюється часовий проміжок, який, на думку автора, охоплює таке провадження.

Е. Ф. Демський визначає провадження в справах про адміністративні правопорушення як урегульовані нормами права суспільні відносини у формі певної сукупності послідовно вчинених процесуальних дій усіма учасниками процесу щодо розгляду й вирішення адміністративних справ та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень в адміністративно-деліктній сфері [43, с. 136]. Таким чином, автор бере до уваги весь процес здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення та наголошує на сукупності послідовно вчинених дій усіма учасниками зазначеного процесу. Тобто, на думку автора, ідеться про діяльність не лише посадових осіб, які уповноважені здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення, а й дії інших учасників, які беруть участь у зазначеному провадженні, а саме: особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, захисник, законний представник, свідок, перекладач, експерт та ін.

На думку Т. П. Мінки, провадження в справах про адміністративні правопорушення – це владно-управлінська діяльність уповноважених органів щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні делікти, накладення адміністративних стягнень на винних осіб і застосування інших примусових заходів [21, с. 137]. На відміну від попереднього визначення, у цьому, навпаки, наголошено на владно-управлінській діяльності уповноважених органів. Це означає, що автор не пов'язує діяльність інших учасників провадження в справах про адміністративні правопорушення із сутністю останнього.

В. А. Глуховець вважає, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це основана на законі діяльність органів і посадових осіб, уповноважених розглядати відповідні справи, яка здійснюється в особливому

адміністративно-процесуальному порядку з метою об'єктивного розв'язання справи відповідно до закону [22, с. 119–120]. Отже, вчений так само обстоює точку зору, згідно з якою провадження в справах про адміністративні правопорушення – це діяльність уповноважених органів і посадових осіб.

Згідно з позицією Т. О. Коломоєць, провадження в справах про адміністративні правопорушення – це особливий вид процесуальної діяльності, а саме врегульована нормами адміністративно-процесуального права діяльність уповноважених органів, спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення [69, с. 178].

С. Г. Стеценко стверджує, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це регламентований законом порядок діяльності органів (посадових осіб) з притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності [153, с. 276]. Наведене визначення, на нашу думку, є дещо суперечливим. Так, автор чітко зазначає, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це діяльність органів з притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності. Проте незрозуміло, чому саме «правопорушників», адже на практиці трапляються випадки, коли під час розгляду справи встановлюють, що особа не винна, а отже, не є правопорушником. Водночас у цьому випадку провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснювалось. Оскільки це визначення за своїм змістом є змістовним, лаконічним та узагальнювальним, доцільно, на наш погляд, замінити словосполучення «притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності» на «притягнення осіб до адміністративної відповідальності».

Отже, узагальнюючи зазначене вище, ураховуючи результати аналізу положень різних наукових думок, можна дійти висновку, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це здійснення уповноваженими суб'єктами всіх необхідних передбачених законом

процесуальних дій щодо вирішення конкретної справи про адміністративне правопорушення.

Визначивши сутність провадження в справах про адміністративні правопорушення, доцільно зауважити, що на сьогодні науковці розрізняють звичайний і спрощений вид цих проваджень. Головна розбіжність між ними полягає в тому, що звичайне провадження більш детально регламентоване чинним законодавством і в межах нього передбачається складання протоколу про адміністративне правопорушення, натомість під час здійснення спрощеного виду проваджень протокол не складається і посадова особа, що виявила правопорушення, особисто приймає, а іноді й виконує рішення щодо адміністративного стягнення на місці вчинення правопорушення [21, с. 138]. Причому обидва види проваджень у науковій юридичній літературі розглядають як систему послідовно пов'язаних між собою процесуальних дій, які прийнято називати стадіями.

Кожна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення – це самостійна частина з притаманними лише їй завданнями й особливостями, що визначають, з одного боку, належність стадій до загальної системи провадження, а з іншого – якісні особливості самостійного явища [22, с. 126]. У сукупності всі стадії спрямовані на досягнення загальної мети та вирішення закріплених у законі завдань провадження [30, с. 180].

Принципово важливим тут є те, що стадії зрештою мають точно відображати цілісну картину провадження як сукупність окремих дій або операцій, що здійснюються в процесі реалізації правових норм. Спільними для проваджень у справах про адміністративні правопорушення, а отже, для кожного з проваджень, є такі стадії: аналіз ситуації, за якого збирають, досліджують інформацію про фактичний стан справи, реальні факти, наявні проблеми; фіксування цієї інформації на матеріальних носіях у вигляді протоколів, довідок, схем, звітів, що слугують підґрунтям рішень публічної влади; прийняття рішення (наказу, постанови, інструкції) у справі, де

фіксують волю суб'єкта публічної адміністрації; виконання рішення [22, с. 126].

Таким чином, адміністративне провадження послідовно проходить одну стадію за іншою. Усі стадії адміністративного процесу тісно пов'язані між собою спільним завданням, єдністю принципів. Окрема стадія від інших відрізняється конкретними завданнями, певним колом учасників, специфікою процесуальних відносин і форм, а також прийнятими підсумковими рішеннями [35, с. 112].

Водночас у науковому середовищі виокремлюють критерії, за якими стадії відрізняються одна від одної, а саме:

1. Стадія – це самостійна частина провадження, яка має специфічні завдання.
2. Стадія має особливе коло суб'єктів, що беруть у ній участь з визначеною юридичною роллю.
3. Стадія має свої етапи, які наповнені діями. Етапи такого провадження – це сукупність послідовних процесуальних дій, об'єднаних єдиною проміжною метою на певному відтинку конкретного провадження, а дії є найменшими структурними елементами процесу.
4. Стадія оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність на відповідній фазі, після чого розпочинається нова стадія. Стадії органічно пов'язані між собою: наступна зазвичай починається лише після завершення попередньої та базується на її результатах.
5. Стадія означена певним співвідношенням міри пізнання вчиненого правопорушення державним органом та змінами в правовому статусі порушника [176, с. 40].

Сьогодні законодавці ще чітко не визначили кількість стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення. У КУпАП також не закріплено назви стадій цього провадження, хоча окремі його структурні частини фігурують у назвах розділів КУпАП, їх зміст докладно

визначений процесуальними нормами. Крім того, немає єдиної точки зору щодо теоретичних підходів науковців до кількості та змісту стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення [36, с. 50].

Кожен науковець крізь призму власного бачення визначає кількість стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення. Так, дехто виділяє три, деякі науковці вважають, що їх чотири, інші переконані в тому, що їх сім. Усі зазначені позиції слушні та, безперечно, мають право на існування. Як відомо, чим більше в теорії різних точок зору, тим більшою є ймовірність прийти до правильних висновків у тому чи іншому дослідженні. Тому далі ми розглянемо різні точки зору авторитетних учених стосовно кількості стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Так, Г. П. Бондаренко вважає, що провадження в справах про адміністративні правопорушення має три стадії, серед яких: порушення, розслідування (перевірка) і направлення справи за підвідомчістю; розгляд справи по суті; оскарження або опротестування постанови щодо справи та її виконання [28, с. 116]. Перша стадія, на думку дослідника, включає порушення, розслідування справи та направлення її за підвідомчістю. Водночас у цьому твердженні нічого не зазначено стосовно етапу фіксування правопорушення. Автор, імовірно, відносить цей етап до порушення справи, оскільки розслідування – це процес збирання, оцінки та перевірки вже зафіксованого правопорушення.

В. А. Юсупов визначає сім стадій: порушення справи; збір і вивчення потрібної інформації; попереднє вивчення матеріалів справи; вибір норм права, що підлягають застосуванню; розгляд справи органом, що уповноважений приймати рішення; розгляд скарги й опротестування остаточного рішення; виконання рішення в справі [177, с. 96]. Така позиція нам цілком імпонує. Попри значну кількість стадій, які пропонує вчений, кожна з них є цілком обґрунтованою, а в сукупності вони відповідають сутності провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Л. В. Коваль наводить п'ять процедур провадження: адміністративне розслідування; порушення справи про адміністративне переслідування; розгляд і вирішення цієї справи; оскарження та перегляд постанови; виконання постанови [63, с. 162]. У цьому визначенні автор виокремлює стадію порушення справи про адміністративне переслідування. Крім того, вона не є першою, їй передують стадія адміністративного розслідування. Слід зауважити, що науковець значну увагу приділяє початку провадження. Така позиція вбачається слушною, оскільки якість подальших стадій напряму залежить від рівня якості початкових стадій.

Ю. П. Битяк виокремлює чотири стадії: порушення справи; розгляд і винесення постанови; оскарження чи опротестування постанови; виконання постанови про накладення адміністративного стягнення [18, с. 202]. Така позиція є досить виваженою, лаконічною та цілком охоплює весь процес здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Водночас найбільш компактною та послідовною, на наш погляд, є позиція Д. М. Бахраха [36, с. 53]. Він визначає такі чотири стадії: адміністративне розслідування; розгляд справи; перегляд рішення чи постанови; виконання рішення чи постанови [167, с. 324].

З огляду на вказане вище, у цьому питанні ми все ж дотримуємося точки зору О. В. Кузьменко, яка зазначає, що провадження в справах про адміністративні правопорушення складається з трьох основних стадій: адміністративне розслідування; розгляд справи; виконання постанови. Крім цих стадій, у разі оскарження постанови особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або іншою особою, що має на це право, виникає ще одна, хоча й факультативна, стадія – перегляд постанови [15, с. 41]. Далі, пропонуємо, розглянути названі стадії детальніше.

Передусім необхідно з'ясувати, коли саме починається провадження в справах про адміністративне правопорушення. Як зазначає В. В. Сокурєнко, єдиною фактичною підставою для початку провадження є наявність у діянні особи складу адміністративного правопорушення [17, с. 197]. Водночас

дослідник зауважує, що суто факту недостатньо для того, щоб провадження в справах про адміністративні правопорушення розпочалося [17, с. 197]. З такою точкою зору ми погоджуємося, оскільки необхідна ще й формальна підстава, тобто безпосереднє виявлення правопорушення поліцейським або отримання повідомлення про вчинення адміністративного правопорушення [17, с. 197].

Початком провадження в справах про адміністративні правопорушення є момент виявлення уповноваженим суб'єктом учинення особою адміністративного правопорушення або отримання повідомлення про це. Оскільки більшість науковців акцентують увагу на тому, що провадження в справах про адміністративні правопорушення – це адміністративно-процесуальна діяльність уповноважених суб'єктів, слід урахувувати, що така діяльність, наприклад, підрозділу патрульної поліції, починається з моменту:

1) звернення заявника про вчинення адміністративного правопорушення, адже з цього моменту патрульний поліцейський починає опитувати заявника про обставини події, за потреби виїжджає на місце події, оцінює ситуацію, за наявності свідків – опитує їх та виконує інші процесуальні дії для вирішення справи про адміністративне правопорушення;

2) самотійного виявлення вчинення особою адміністративного правопорушення. За цих умов виконують такі самі процесуальні дії, проте головна відмінність від першої ситуації – це відсутність заявника.

Отже, з огляду на викладене, можна дійти висновку, що перша стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення, яку в науковому середовищі називають адміністративним розслідуванням [15, с. 41], починається з моменту отримання повідомлення про вчинення адміністративного правопорушення або самотійного виявлення адміністративного правопорушення поліцейським (якщо розглядати це питання в контексті здійснення провадження посадовими особами патрульної поліції).

У межах цієї стадії встановлюють факт протиправної поведінки, особу правопорушника, інші фактичні обставини в справі, збирають й аналізують докази, надають первісну правову оцінку вчиненому, тобто здійснюють певне адміністративне розслідування в справі з відповідним процесуальним оформленням результатів такого розслідування з метою підготовки справи для розгляду по суті. Закінчується ця стадія здебільшого передачею матеріалів справи для розгляду за підвідомчістю [22, с. 129], але в тому разі, якщо суб'єкт, який оформлював справу, не уповноважений її розглядати.

Також на цій стадії уповноважений суб'єкт за потреби складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому, згідно зі ст. 256 КУпАП, зазначається: дата й місце складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності; місце, час учинення та суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність; відомості про інших учасників, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; матеріальна шкода (у разі заподіяння) та інші відомості, необхідні для вирішення справи [66].

Необхідно чітко слідувати вимогам щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення, оскільки правильне його оформлення має вагоме значення для повного й об'єктивного розгляду адміністративної справи та винесення законного рішення, обґрунтованості притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності. Порушення, допущені під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, призводять до залишення таких протоколів без розгляду уповноваженими особами, які виносять постанови в справі, до повернення матеріалів на доопрацювання або закриття адміністративної справи. Це впливає на сплив строків притягнення до адміністративної відповідальності, передбачених ст. 38 КУпАП, а отже, призводить до безкарності осіб, котрі вчинили адміністративне правопорушення [82, с. 27].

Після складання протоколу його підписують учасники провадження в справах про адміністративні правопорушення, а в разі відмови особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу – у ньому роблять відповідний запис про це. Під час складання протоколу зазначеній вище особі роз'яснюють її права та обов'язки, про що роблять відмітку в протоколі. Крім того, зазначена особа має право подавати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу [66]. Слід зазначити, що на цій стадії крім протоколу про адміністративне правопорушення, можуть складатися й інші процесуальні документи залежно від специфіки правопорушення та обставин події. Наприклад, під час оформлення правопорушення про дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП), крім протоколу, за наявності потерпілого та свідків, працівник патрульної поліції повинен відібрати пояснення від останніх, отримати заяву від потерпілого, написати рапорт про обставини події тощо.

Вважаємо за доцільне розглянути питання щодо зазначення в протоколі відомостей про повторне вчинення адміністративного правопорушення, особливо коли це має значення за умови кваліфікації діяння правопорушника як повторного. На практиці посадова особа патрульної поліції на момент складання протоколу про адміністративне правопорушення не завжди перевіряє особу щодо наявності повторності вчинення правопорушення.

І. Є. Іванов стосовно цього зазначає, що здебільшого така інформація потребує перевірки (зазвичай через технічні засоби інформації картотеки, бази даних електронних засобів інформації). Доволі часто інформацію про повторність учинення особою правопорушення заносять до протоколу зі свідчень самого правопорушника або інших учасників провадження свідків, очевидців. Якщо в результаті перевірки така інформація не підтверджується, протокол вважається складеним з порушенням законодавства і не може бути документальним доказом у справі. Тому вважаємо за доцільне відомості про повторність учинення правопорушення заносити до протоколу лише в разі їх підтвердження за результатами перевірки. Якщо ж такі відомості

підтверджуються після складання протоколу, їх необхідно долучити до матеріалів справи й урахувати в процесі винесення та складення постанови про накладення адміністративного стягнення [56, с. 44].

Після того, як встановлено склад адміністративного правопорушення, опитано всіх можливих очевидців події, складено протокол та інші необхідні процесуальні документи, особа (орган), яка уповноважена здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення, направляє справу за підвідомчістю або самостійно переходить до наступної стадії – розгляду справи, яка становить об'єкт нашої дисертаційної роботи.

Розгляд справи – це центральна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення [23, с. 25], оскільки саме в ній здійснюється безпосереднє дослідження матеріалів адміністративної справи, які було складено на попередній стадії, та ухвалення рішення [20, с. 223]. Головна мета цієї стадії полягає у встановленні фактичних обставин справи і юридичній оцінці діяння особи [17, с. 198]. Вона складається з трьох етапів: підготовка до розгляду; розгляд справи; прийняття постанови [17, с. 199].

На підготовчому етапі орган (посадова особа), до якого потрапила справа (у нашому випадку це – патрульний поліцейський) про адміністративне правопорушення, вирішує питання, чи належить до його компетенції розгляд цієї справи. Це є важливим, оскільки інакше орган (посадова особа) повинен перенаправити справу за підвідомчістю, адже в разі розгляду справи некомпетентним органом (посадовою особою) прийняте рішення вважають недійсним.

Адміністративне законодавство нашої держави виокремлює такі органи, яких законодавець наділив правом здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення:

- адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;
- виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільських,

селищних, міських рад та їхні посадові особи, які уповноважені на це законом;

– районні, районні в місті, міські чи міськрайонні суди (судді), а у випадках, передбачених КУпАП, місцеві адміністративні та господарські суди, апеляційні суди, Верховний Суд;

– органи Національної поліції, органи державних інспекцій та інші органи (посадові особи), уповноважені на це законом [66].

Щодо розмежування компетенції цих органів слід зауважити, що адміністративні комісії при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад розглядають усі справи про адміністративні правопорушення, за винятком тих, які віднесені до компетенції інших. Решта органів, навпаки, має право розглядати справи про адміністративні правопорушення лише ті, які віднесені до їх компетенції [66]. Серед них й органи поліції, діяльність яких ми більш детально висвітлимо в наступних підрозділах нашої роботи, але в контексті діяльності патрульної поліції.

На цьому етапі стадії розгляду справ, крім компетенції органу (посадової особи), важливо також урахувати територіальну підвідомчість, яка визначається нормами КУпАП. Так, у ст. 276 зазначено, що розгляд справ про адміністративне правопорушення відбувається за місцем їх учинення. Причому законодавець передбачив виняток для певної категорії правопорушень.

Наприклад, справа про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 126 КУпАП (Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки), може розглядатися за місцем обліку транспортного засобу або за місцем проживання порушника. Водночас законодавець наголошує на тому, що законами України може бути передбачено й інше місце розгляду справ про адміністративне правопорушення.

Проте, як вказує В. А. Глухверя, невизначеним у КУпАП залишається питання щодо пріоритетного права визначення місця розгляду справи. З огляду на те, що основоположним принципом провадження в справах про адміністративні правопорушення є дотримання прав і свобод особи, яку притягують до відповідальності, очевидно, що право на визначення місця розгляду справи має залишатися за останньою [22, с. 131].

Крім наведеного автором аргументу, слушність такої думки, на наш погляд, підтверджується також нормами Конституції нашої держави, у якій зазначено, що утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [72]. Тому всі державні органи передусім мають діяти в інтересах людини та громадянина.

Після того, як вирішено питання стосовно компетенції, орган чи посадова особа, уповноважені розглядати справу, перевіряють, чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення, а в разі наявності неточностей орган, який розглядає справу, може направити справу на доопрацювання до органу, який займався її оформленням, для усунення недоліків.

Крім того, обов'язково слід перевірити, чи належним чином сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце розгляду, чи підлягають задоволенню клопотання особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників та адвоката.

Останнє важливе питання, яке має вирішуватись на цьому етапі, це питання про те, чи витребувано необхідні додаткові матеріали [66], адже в разі встановлення неповноти матеріалів, поданих до розгляду, посадова особа повинна витребувати додаткові відомості й матеріали [17, с. 199].

Після вирішення зазначених вище питань розпочинається етап розгляду справи шляхом оголошення колегіального органу або представлення посадової особи, яка уповноважена розглядати цю справу. Далі оголошують, яка справа підлягає розгляду, кого притягують до адміністративної

відповідальності, роз'яснюють особам, які беруть участь у розгляді справи, їхні права та обов'язки. Після цього оголошують протокол про адміністративне правопорушення, заслуховують осіб, які беруть участь у розгляді справи, досліджують докази та вирішують клопотання [66].

Головною метою цього етапу є пошук відповідей на низку важливих питань. По-перше, з'ясовують, чи був факт учинення адміністративного правопорушення. Це визначають шляхом оцінки всіх доказів у справі, які було зібрано на попередній стадії. По-друге, обов'язково вирішують питання, чи винувата особа, яку притягають до адміністративної відповідальності, у вчиненні правопорушення, справа щодо якого розглядається. По-третє, у разі, якщо орган (посадова особа) визнає особу винною, тоді одразу вирішують питання, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, адже адміністративне законодавство нашої держави передбачає випадки, коли особа не може бути притягнена до адміністративної відповідальності.

Наприклад, у ст. 20 КУпАП зазначено: не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час учинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану [66].

По-четверте, необхідно враховувати факт наявності обставин, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.

Серед обставин, які пом'якшують покарання, законодавець виокремлює: щире розкаяння винного; відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди; учинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або в разі збігу тяжких особистих чи сімейних обставин; учинення правопорушення неповнолітнім; учинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року, також законами України можуть передбачатися й інші обставини [66].

До обставин, які обтяжують покарання, належать: продовження протиправної поведінки, попри вимогу уповноважених на те осіб припинити її; повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню; учинення правопорушення особою, яка раніше вчинила кримінальне правопорушення; втягнення неповнолітнього в правопорушення; учинення правопорушення групою осіб; учинення правопорушення в умовах стихійного лиха або за інших надзвичайних обставин; учинення правопорушення в стані сп'яніння.

П'яте питання, яке повинен ставити перед собою орган (посадова особа), який розглядає справу, після врахування характеру вчиненого правопорушення, чи є підстави для звільнення особи від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу. Водночас слід урахувувати, що цей перелік не є вичерпним і можуть бути інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [66].

Після розв'язання наведених вище питань, орган (посадова особа), який уповноважений розглядати справу, переходить до наступного етапу стадії розгляду справи – винесення постанови.

Постанова – це процесуальний документ, у якому викладають, мотивують та оформлюють рішення, прийняте в процесі здійснення провадження в справі [157, с. 333]. Національне законодавство передбачає певні правила відносно змісту постанови. Так, у ст. 283 КУпАП закріплено такі реквізити:

- найменування органу (посадової особи), який виніс постанову. Зазначена інформація про орган, крім формальних вимог, пов'язана із забезпеченням гарантій права особи, яка притягається до відповідальності на оскарження постанови. У зв'язку з цим дата прийняття постанови й найменування органу мають важливе значення для визначення інстанції для оскарження й обчислення строків оскарження постанови;

- дата розгляду справи;

– відомості про особу, щодо якої розглядають справу. Ідеться про необхідність зазначення в протоколі прізвища, ім'я, по батькові, віку, місця роботи (навчання) й місця проживання особи, стосовно якої винесено постанову;

– викладення обставин, установлених під час розгляду справи. Під час викладення зазначених обставин особливе значення має правильна юридична кваліфікація діяння, яке є підставою розгляду справи, об'єктивне викладення всіх обставин, не лише викладених у протоколі про адміністративне правопорушення, а й отриманих під час розгляду справи від свідків, потерпілих, громадських організацій;

– зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за це адміністративне правопорушення та спрямований на забезпечення законності під час застосування заходів виховного впливу. Існують випадки, коли за конкретне адміністративне правопорушення застосовують санкції, не передбачені відповідним нормативним актом;

– прийняте в справі рішення. Вимоги закону в цій частині зводяться до того, щоб у постанові було вказано, яке рішення прийнято внаслідок розгляду справи [21, с. 169–170].

У разі винесення постанови в справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, крім зазначених вище даних, мають бути відображені відомості про: дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення; транспортний засіб, який зафіксовано в момент учинення правопорушення (марка, модель, номерний знак); технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис; розмір штрафу й порядок його сплати; правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження; відривну квитанцію із зазначенням реквізитів і можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу [66].

Постанова в справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі й документи, а також інформацію про порядок і строк її оскарження.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні. Постанову підписує посадова особа, яка розглядала справу, а постанову колегіального органу – головуючий на засіданні та секретар цього органу. Постанова суду, крім зазначеного, повинна містити положення про стягнення з особи, щодо якої її винесено, судового збору [21, с.170].

Постанову в справі про адміністративне правопорушення підписує посадова особа, яка розглянула справу, а постанову колегіального органу – головуючий на засіданні й секретар цього органу.

Стосовно справи про адміністративне правопорушення відповідно до ст. 284 КУпАП може бути винесено одну з таких постанов: про накладення адміністративного стягнення; про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КУпАП (заходи впливу, які застосовуються до неповнолітніх); про закриття справи [66].

Попри те, що законодавством чітко не визначено, які різновиди постанов про закриття справи про адміністративні правопорушення можуть виноситись, у науковому середовищі триває обговорення цього питання. Наприклад, Т. П. Мінка наводить такі підстави для закриття справи: 1) оголошення усного зауваження; 2) передача матеріалів на розгляд прокурору, органу дізнання чи попереднього слідства; 3) наявність обставин, що виключають провадження в справі [21, с. 170].

Згідно з нормами КУпАП, особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності. З огляду на це, за наявності принаймні однієї з названих вище причин орган (посадова особа), що здійснює конкретне провадження в справах про адміністративне правопорушення, має винести постанову про закриття справи.

Постанову оголошують відразу після закінчення розгляду справи та протягом трьох днів під розписку вручають або надсилають особі, щодо якої її винесено, про що роблять відповідну відмітку в справі. Копію постанови в

той самий строк вручають або висилають потерпілому на його прохання [21, с. 170]. У випадках, передбачених ст. 258 цього Кодексу, копію постанови уповноваженої посадової особи в справі про адміністративне правопорушення вручають особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення [66].

Сутність наступної заключної стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, яка називається «виконання постанови», полягає в практичній реалізації адміністративного стягнення призначеного правопорушнику постановою. Від того, як послідовно реалізовано постанову про адміністративне стягнення, наскільки справу доведено до завершення, залежить рівень ефективності боротьби з адміністративними правопорушеннями, їх попередження, результативність виховання громадян у дусі точного й неухильного дотримання законів. Лише за умов реального виконання накладеного адміністративного стягнення спрацьовує механізм його впливу на свідомість правопорушника, практично забезпечується дотримання одного з головних правових принципів – невідворотності покарання. І навпаки, невиконання накладених стягнень робить всю попередню процедуру провадження малоефективною, призводить до дискредитації рішень уповноважених органів, а в порушника виникає почуття безкарності, унаслідок чого він нерідко знову стає на шлях учинення правопорушень [21, с. 180].

Стадія виконання постанови про накладання адміністративного стягнення має уособлену нормативну регламентацію, вона передбачає виконання певних дій компетентними органами, установами та їх посадовими особами, що базуються як на нормативних приписах, так і на постановах про накладення адміністративного стягнення [21, с. 180].

Якщо накладення адміністративного стягнення є юридичним фактом, що тягне за собою виникнення правових відносин між юрисдикційним органом і особою, відносно якої винесено рішення про застосування заходів адміністративного стягнення, то виконання постанови є аналогічним фактом,

який зумовлює виникнення відносин між органом або посадовою особою, уповноваженими виконувати постанову про накладення стягнення, і особою, щодо якої вона виконується [21, с. 180].

Як зазначає, В. А. Глуховець, сутність цієї стадії полягає в реалізації винесеної постанови про накладення адміністративного стягнення [22, с. 135]. Не викликає сумніву факт обов'язковості постанов про адміністративні правопорушення, адже в ст. 298 КУпАП зазначено, що вони є обов'язковими для виконання державними та громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами [66]. Водночас обов'язковою умовою виконання постанови є факт набрання нею чинності, тому дуже важливим є визначення моменту набрання постановою законної сили. У цьому контексті В. В. Сокурєнко наголошує, що в законодавстві вказане питання до кінця не вирішено, тому він наводить два випадки набрання постановою законної сили: або з моменту оголошення постанови правопорушнику, або з моменту ознайомлення правопорушника з останньою [17, с. 204].

Заключною стадією є виконання постанови про накладення адміністративних стягнень. У межах цієї стадії зазвичай виокремлюють два етапи:

- 1) звернення постанови до виконання;
- 2) безпосереднє виконання постанови про накладання адміністративних стягнень [22, с. 135].

Зверненням постанови до виконання в ст. 303 КУпАП слід вважати направлення постанови до органу, який відповідно до законодавства уповноважений її виконувати (наприклад, направлення суддею постанови про накладення конфіскації предмета до органу державної виконавчої служби) [22, с. 135].

Безпосереднє виконання постанов про накладання адміністративних стягнень покладається на державні та громадські органи (наприклад, державну виконавчу службу), підприємства, установи, організації, посадових

осіб та громадян, і залежить від сутності адміністративного стягнення [22, с. 135].

У ст. 303 КУпАП регламентовано питання давності виконання постанов про накладання адміністративних стягнень. Встановлено загальний термін давності – три місяці, передбачено призупинення перебігу терміну давності до розгляду скарги, і в разі відстрочки виконання постанови. Може бути встановлено й інший, більш тривалий, термін для виконання постанови в справах про окремі види адміністративних правопорушень [22, с. 136].

До переліку підстав призупинення перебігу терміну давності можна включити також неможливість встановлення місцеперебування особи, стосовно якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення [22, с. 136].

Остання стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення, яку ми розглянемо, – перегляд постанови. Ця стадія є факультативною, адже не кожен постанову стосовно справи оскаржують. У процесі реалізації цієї стадії перевіряють законність та обґрунтованість винесеної постанови, а також дотримання встановленого законом порядку адміністративного провадження загалом, усувають допущені порушення, забезпечують застосування до винних справедливих засобів впливу [22, с. 132–133].

Проаналізувавши норми КУпАП і практику його застосування, В. А. Глухверя виокремлює такі характеристики оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення: по-перше, ця діяльність має факультативний характер і залежить від волі учасників провадження; по-друге, фактично йдеться про два альтернативні види оскарження дій та рішень уповноважених осіб у справах щодо проступків проти громадського порядку – адміністративне позасудове оскарження й судове оскарження [22, с. 133].

Постанову стосовно справи про адміністративне правопорушення може оскаржити особа, щодо якої її винесено, а також потерпілий. Постанову

посадової особи органу внутрішніх справ про накладення штрафу може бути оскаржено у вищому органі (посадовій особі) або в місцевому суді; постанову ж про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження, зафіксованого на місці вчинення правопорушення без складання протоколу, – у вищому органі (вищої посадової особи) [22, с. 133].

Скаргу подають в орган (посадовій особі), який ухвалив постанову стосовно справи, після чого її протягом трьох днів надсилають разом зі справою органу (посадовій особі), уповноваженому її розглядати. Скаргу на постанову стосовно справи може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. У разі недодержання цього строку з поважних причин його за заявою особи може бути поновлено [22, с. 133–134].

Відповідно до ст. 293 КУпАП України орган (посадова особа) під час розгляду скарги або протесту на постанову в справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність й обґрунтованість винесеної постанови та приймає одне з таких рішень:

1) залишає постанову без зміни, а скаргу або протест – без задоволення. Такий варіант рішення можливий у тих випадках, коли аргументи, викладені в скарзі або протесті, суперечать доказам у справі. Без зміни може бути залишено лише постанову, винесену з дотриманням матеріальних і процесуальних норм на підставі всебічного дослідження зібраних у справі доказів, їх аналізу, правильної оцінки й обґрунтованих висновків. Рішення про залишення без зміни постанови в справі про адміністративне правопорушення має бути мотивованим, містити повні відповіді на аргументи скарги або протесту. З моменту прийняття такого рішення постанова про притягнення до адміністративної відповідальності набуває чинності;

2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд (перегляд справи). Підставами для скасування постанови можуть бути неповне встановлення всіх обставин, які мають значення для прийняття рішення у справі, недостатність доказів, недоведеність істини, невідповідність

висновків, викладених у рішенні, обставинам справи, порушення чи неправильне застосування матеріальних або процесуальних норм тощо;

3) скасовує постанову та закриває справу. Таке рішення приймають у разі, якщо немає достатніх доказів для притягнення особи до адміністративної відповідальності, а додаткове дослідження або новий розгляд нічого не дадуть. Скасування постанови із закриттям справи можливе також у разі встановлення обставин, які виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КУпАП). Скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, пов'язаних із цією постановою. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість;

4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, для того, однак, щоб стягнення не було посилено. Якщо буде встановлено, що постанову винесено органом (посадовою особою), який не правомочний вирішувати цю справу, то таку постанову скасовують і справу надсилають на розгляд компетентного органу (посадової особи) [17, с. 203].

Отже, провадження в справах про адміністративні правопорушення – це процес, який здійснюється уповноваженими посадовими особами відносно осіб, що вчинили адміністративні правопорушення. Цей процес охоплює стадії, які тісно пов'язані між собою. З-поміж цих стадій об'єкт нашого дослідження посідає центральне місце, оскільки, на думку вчених, під час розгляду справи вирішують найголовніші питання адміністративно-деліктного процесу.

2.2. Права та обов'язки основних учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією

Одним з важливих аспектів існування України як правової демократичної держави та здійснення в ній адміністративно-правової реформи є створення умов, які забезпечують можливість реалізації прав і свобод громадян для обстоювання своїх законних інтересів. Вагоме значення у вирішенні зазначених завдань належить розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, у межах якого чільне місце належить визначенню адміністративно-правового статусу його учасників.

Аналіз адміністративного законодавства, теоретичних напрацювань учених-адміністративістів і практичної діяльності патрульних поліцейських засвідчує наявність широкого кола проблем, які стосуються адміністративно-правового статусу учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, що потребує його суттєвого вдосконалення та набуває вагомого значення в контексті адміністративної реформи й гармонізації національного адміністративного законодавства [77, с. 3].

Передумовою розв'язання зазначеної проблеми є ретельний аналіз теоретичних, законодавчих і практичних проблем, які стосуються визначення та розробки концепції адміністративно-правового статусу учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Фундаментальною основою дослідження стали наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: В. Б. Авер'янов, А. В. Бабич, Д. Н. Бахрах, Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, О. С. Бурлака, В. М. Гаращук, С. Т. Гончарук, Т. О. Гуржій, Е. Ф. Демський, М. В. Завальний, Д. П. Калаянов, С. В. Ківалов, О. В. Когут, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. Т. Комзюк, С. Ф. Константинов, Г. В. Корчевний, О. В. Кузьменко, М. В. Лошицький, Д. М. Лук'янець, Р. В. Миронюк,

О. М. Музичук, В. І. Олефір, М. В. Плугатир, О. Г. Стрельченко, Н. В. Хорошак та інші [77, с. 4].

М. М. Бурбика зазначає, що суб'єкти адміністративного процесу – це особи, які потенційно можуть і мають право бути учасниками адміністративного процесу за наявності відповідних юридичних фактів. Водночас учасниками процесу є особи, які реально беруть участь у вирішенні й розгляді конкретних адміністративних справ. Дослідники процесуальних відносин активно використовують поняття «суб'єкти провадження» [31, с. 17].

Аналізуючи це визначення, слід звернути увагу на те, що автор розмежовує поняття суб'єктів адміністративного процесу та його учасників. Останні – це реальні особи, які беруть участь в адміністративному процесі, а суб'єктами є особи, які потенційно можуть бути учасниками зазначеного процесу. Ми поділяємо таку точку зору та вважаємо, що поняття суб'єктів має бути ширшим, ніж учасників адміністративного процесу.

Науковець наводить таку класифікацію суб'єктів адміністративного процесу: особи (органи), які розглядають і вирішують адміністративні справи; особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права й законні інтереси; особи, які представляють і захищають інтереси інших осіб; особи, які сприяють адміністративним провадженням і здійсненню адміністративного судочинства [31, с. 17]. Така класифікація за своїм характером є загальною, проте охоплює весь спектр суб'єктів, передбачених чинним адміністративним законодавством нашої держави.

До осіб, які розглядають і вирішують адміністративні справи, М. М. Бурбика відносить: адміністративні суди й суди загальної юрисдикції; уповноважені органи (посадові особи) виконавчої ради; уповноважені органи (посадові особи) місцевого самоврядування; непублічні суб'єкти права (органи, або посадові особи громадських організацій, підприємств, установ різних форм власності в ситуаціях, передбачених законами) [31, с. 18]. Що стосується підрозділу патрульної поліції, який також належить до категорії

тих, хто розглядає і вирішує адміністративні справи, то в контексті представленого переліку він належить до уповноважених органів виконавчої ради.

З огляду на проблематику дисертаційної роботи, пропонуємо передусім висвітлити питання щодо прав та обов'язків основних учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Доцільно розглянути адміністративно-правовий статус особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, посадової особи патрульної поліції, яка здійснює розгляд справи, захисника, свідка й перекладача. Звісно, цей перелік учасників провадження в справах про адміністративні правопорушення не є вичерпним, проте, як було зазначено вище, ми ставимо перед собою завдання визначити права та обов'язки основних учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Отже, перший учасник розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, права та обов'язки якого ми виокремимо, це особа, яку притягують до адміністративної відповідальності. Її процесуальний статус визначено в ст. 268 КУпАП.

Відповідно до зазначеної статті, особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; під час розгляду справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову в справі; бути присутньою під час здійснення розгляду справи; виявити бажання щодо розгляду справи без її участі або клопотати про перенесення розгляду справи на інший час [66].

Отже, у КУпАП наведено лише права такої особи, проте стосовно обов'язків питання залишається відкритим. Слід зауважити, що обов'язки особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, впливають з

інших правових норм, а саме з прав посадової особи патрульної поліції, оскільки закон зобов'язує особу виконувати законну вимогу поліцейського. У зв'язку з цим, для того, щоб визначити обов'язки особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, під час розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, пропонуємо розглянути права та обов'язки посадової особи патрульної поліції.

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію», поліцейським є громадянин України, який склав присягу поліцейського, має спеціальне звання поліції та наділений певними правами й обов'язками [121]. У ст. 17 цього Закону закріплено основні обов'язки поліцейських, а саме:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну й медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинились у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможлиблюють його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді [121].

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження та часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій

зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції. Звертаючись до особи, або в разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук. Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом. У разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону [121].

У Законі, на жаль, не наведено перелік прав поліцейського, проте в Положенні про патрульну службу МВС від 2 липня 2015 року зазначено, що працівники патрульної служби мають право:

- 1) вимагати від громадян дотримання громадського порядку;
- 2) вимагати від осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень;
- 3) перевіряти в громадян у разі підозри в учиненні ними правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи в передбачених законом випадках і способами;
- 4) здійснювати в установленому законодавством порядку особистий огляд, огляд речей і документів, транспортного засобу і вантажу;
- 5) вилучати в громадян та службових осіб предмети й речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки;
- 6) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством;
- 7) під час здійснення патрулювання на транспортному засобі включати спеціальні світлові, звукові сигнали, а також у виняткових випадках не дотримуватися вимог правил дорожнього руху;

8) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих дій відповідно до законодавства;

9) обмежувати або забороняти в разі затримання правопорушників під час аварій, інших надзвичайних обставин, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспортних засобів і пішоходів на окремих ділянках вулиць та автомобільних доріг відповідно до законодавства;

10) використовувати технічні засоби й технічні прилади для виявлення і фіксації правопорушень відповідно до законодавства;

11) затримувати громадян за передбачених законом підстав і в спосіб та здійснювати їх доставлення до органів внутрішніх справ відповідно до законодавства;

12) затримувати та забезпечувати доставлення транспортних засобів для тимчасового зберігання відповідно до законодавства [89].

Слід зауважити, що працівник патрульної служби під час виконання своїх службових обов'язків є представником державної влади та ніхто не має права втручатися в його професійну діяльність, за винятком випадків, передбачених законодавством, оскільки під час виконання службових обов'язків він керується законом.

Отже, розглянувши права патрульних поліцейських, можемо визначити обов'язки особи, яку притягують до адміністративної відповідальності. З огляду на те, що законодавець наділив патрульного поліцейського певними правами у випадках, передбачених законом, вимагати від людини або громадянина відповідної поведінки, залежно від обставин справи, можна дійти висновку щодо обов'язків особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Цей висновок полягає в тому, що зазначена особа зобов'язана виконувати законну вимогу поліцейського та в жодному разі не перешкоджати й не втручатись у діяльність патрульного поліцейського. Це можливо лише за умов, передбачених законом.

Під час виконання службових обов'язків працівник патрульної служби зобов'язаний:

- 1) поважати та не порушувати права і свободи людини та громадянина;
- 2) обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;
- 3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук;
- 4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм службової етики;
- 5) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжити заходів для їх усунення;
- 6) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього керівника, чергового та/або службу моніторингу і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;
- 7) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;
- 8) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах забезпечувати оптимізацію дорожнього руху та контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;
- 9) за можливості надати допомогу водію в разі несправності його транспортного засобу;
- 10) виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства, у тому числі нормативно-правових актів МВС [89].

Крім того, у Положенні передбачено й певні заборони для працівника патрульної служби, наприклад: порушувати правила дорожнього руху та правила благоустрою, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності; спілкуватися з людьми, перебуваючи в службовому

транспортному засобі; давати вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовувати гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням; виявляти неповагу чи недоброзичливість до громадян; інше, що передбачено законодавством, у тому числі нормативно-правовими актами МВС України [89].

Реалізація права на захист громадян набуває особливого значення в умовах поглиблення демократизації нашого суспільства, посилення правових засобів захисту прав і свобод людини у її взаємовідносинах з державою, утвердження конституційних гарантій, забезпечення принципів верховенства права, законності та соціальної справедливості в стосунках громадян із суб'єктами владних повноважень [12, с. 59]. Потреба в належному захисті законних прав, свобод та інтересів особи за допомогою наявних правових засобів вирізняється нагальністю. Однією з важливих причин порушення прав особи з боку суб'єктів, наділених владними повноваженнями, є неналежна якість чинного законодавства, зокрема КУпАП [38, с. 101]. Сьогодні виникає безліч питань стосовно участі захисника під час розгляду справ патрульною поліцією, окремі з яких ми розглянемо в нашій роботі.

Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення можуть бути залучені для надання правової допомоги та захисту прав адвокат або інший фахівець у галузі права, який за законом має право надавати правову допомогу особисто чи за дорученням юридичної особи. Зазначені особи мають право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також мають інші права, передбачені законами України.

Розбіжність між вказаними суб'єктами полягає в тому, що адвокатом є особа, яка здійснює правовий захист на професійному рівні. Так, у ст. 131 Конституції України встановлено, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура [25, с. 24]. Говорячи про іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги

особисто чи за дорученням юридичної особи, необхідно зазначити, що це – особа, наділена певними знаннями в галузі права. Водночас законодавством не передбачено перелік критеріїв, яким має відповідати остання.

Повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджуються довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордером чи дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додають витяг з договору, у якому зазначають повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчується підписами сторін [110].

Якщо особа є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу [94], у розгляді справи про адміністративне правопорушення може брати участь адвокат, який призначений Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Повноваження такого адвоката повинні підтверджуватися відповідним дорученням Центру.

Якщо особа під час розгляду справи виявляє бажання звернутися до захисника своїх прав, то патрульні поліцейські зобов'язані надати особі можливість скористатися таким правом і звернутись за допомогою до адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, або до адвоката, який призначається Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги, за умови наявності права на отримання такої допомоги. Усі зазначені особи, згідно з КУпАП, мають право [13, с. 113]:

- знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання;
- за дорученням особи, яка запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також мають інші права, передбачені законами України [66].

Згідно з положеннями Конституції України, кожна людина вправі обирати собі кваліфікованого захисника своїх прав [72]. Реалізація цієї норми

є не лише одним з найважливіших прав людини, а й гарантією дотримання низки інших прав [80, с. 53]. Отже, кожна особа має право сама обирати суб'єкта захисту своїх прав з наведеного вище переліку. З огляду на мету нашого дослідження, спробуємо розкрити сутність і правовий статус кожного з них.

Згідно із Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Вона провадить свою діяльність на засадах принципів верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму й конфіденційності [92].

Адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (за винятком окремих випадків, встановлених Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Адвокат не може працювати в суді, прокуратурі, нотаріаті, правоохоронних органах, служби безпеки, державного управління [92].

Повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджуються довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордером чи дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додається витяг з договору, у якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчують сторони власними підписами. Захисник зобов'язаний точно й неухильно дотримуватися вимог чинного законодавства, використовувати всі передбачені законом засоби захисту прав

і законних інтересів громадян, яких притягують до адміністративної відповідальності [92].

Під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики й договором про надання правової допомоги [13, с. 113]:

1) звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб);

2) представляти й захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права й інтереси юридичних осіб у суді, органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, громадських об'єднаннях, перед громадянами, посадовими й службовими особами, до повноважень яких належить вирішення відповідних питань в Україні та за її межами;

3) ознайомлюватися на підприємствах, в установах та організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами й матеріалами, за винятком тих, що містять інформацію з обмеженим доступом;

4) складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку;

5) доповідати клопотання та скарги на прийомі в посадових і службових осіб та відповідно до закону одержувати від них письмові мотивовані відповіді на ці клопотання й скарги;

6) бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг;

7) збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою;

8) застосовувати технічні засоби, у тому числі для копіювання матеріалів справи, у якій адвокат здійснює захист, представництво або надає інші види правової допомоги, фіксувати процесуальні дії, у яких він бере участь, а також хід судового засідання в порядку, передбаченому законом;

9) посвідчувати копії документів у справах, які він веде, окрім випадків, якщо законом встановлено інший обов'язковий спосіб посвідчення копій документів;

10) одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань;

11) користуватися іншими правами, передбаченими законами [92].

Таким чином, законодавець чітко визначив правовий статус адвоката, навівши критерії, яким має відповідати останній, та наділив його широким колом прав, які закріплені не лише в положеннях КУпАП, а й в окремому Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [13, с. 114].

Надалі пропонуємо розглянути наступний суб'єкт надання правової допомоги, особливість якого полягає в його безоплатності, оскільки він є державним органом і те, що не кожен має право на отримання можливості скористатися його послугами. Так, Міністерство юстиції України утворює центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, які є територіальними відділеннями Координаційного центру з надання правової допомоги й утворюються з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги [94].

Безоплатна вторинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Безоплатна вторинна правова допомога передбачає надання таких видів правових послуг:

1) захист;

2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

3) складання документів процесуального характеру [94].

Звернення про надання одного з видів правових послуг, передбачених ч. 2 ст. 13 Закону України про безоплатну правову допомогу, подаються повнолітніми особами, законними представниками, опікунами або піклувальниками до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або до територіального органу юстиції за місцем фактичного проживання таких осіб незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи [94].

У разі звернення особи про надання одного з видів безоплатної вторинної правової допомоги Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги. Якщо особа звернулася з такою метою до територіального органу юстиції, цей орган зобов'язаний протягом трьох днів з дня подання звернення надіслати його до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, діяльність якого поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний у семиденний строк з дня отримання звернення особи прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги [94].

Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги:

1) приймає рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги або про відмову в її наданні;

2) забезпечує складення процесуальних документів за зверненням суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу;

3) забезпечує участь захисника в здійсненні досудового розслідування та судового провадження в разі, коли захисник відповідно до положень

Кримінального процесуального кодексу України залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії;

4) забезпечує участь захисника в розгляді справи про адміністративне правопорушення;

5) забезпечує здійснення представництва інтересів суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу в судах, інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

6) укладає контракти з адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, для надання такої допомоги на постійній основі;

7) укладає договори з адвокатами, включеними до Єдиного Реєстру Адвокатів України [49], які надають безоплатну вторинну правову допомогу, для надання такої допомоги на тимчасовій основі (на підставі окремих договорів про надання послуг).

8) видає доручення для підтвердження повноважень захисника або повноважень адвоката для здійснення представництва інтересів особи в судах, органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

9) приймає рішення про заміну адвоката відповідно до ст. 24 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

10) подає клопотання до Координаційного центру з надання правової допомоги про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, у випадках, передбачених п. 2 і 3 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

11) приймає рішення про припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги;

12) подає Координаційному центру з надання правової допомоги звіт про свою діяльність;

13) виконує інші функції, передбачені Положенням про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги [94].

Суб'єкт надання безоплатної вторинної правової допомоги має право:

1) здійснювати захист у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та судового провадження на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

2) брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

3) представляти права й законні інтереси осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

4) запитувати й отримувати документи та інші матеріали або їх копії, необхідні у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

5) збирати відомості з метою використання їх під час захисту прав і законних інтересів осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги;

6) ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях з необхідними для забезпечення ефективного правового захисту документами, крім тих, що є державною таємницею;

7) інформувати Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги про настання обставин, що передбачають припинення надання безоплатної вторинної правової допомоги у випадках, передбачених ч. 1 ст. 23 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»;

8) на належну оплату діяльності з надання безоплатної вторинної правової допомоги [94].

Адвокат, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом чи на тимчасовій основі на підставі договору, має всі права та гарантії, встановлені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», іншими законами України [13, с. 115].

Крім прав, адвокат, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, так само має обов'язки, передбачені законом. Серед основних обов'язків:

1) неухильно дотримуватися вимог Конституції України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів;

2) надавати якісно та в необхідному обсязі безоплатну вторинну правову допомогу;

3) приймати до провадження справи осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, відповідно до договорів, укладених з Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

4) не розголошувати конфіденційну інформацію про особу, яка стала відомою у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги [94].

Наступний суб'єкт, якого особа може обрати для захисту своїх прав під час здійснення щодо неї провадження в справі про адміністративне правопорушення патрульними поліцейськими, є інший фахівець в галузі права, який згідно зі ст. 271 КУпАП має право надавати правову допомогу особисто чи за доручення юридичної особи. Що стосується його правового статусу, то слід зауважити, що законодавчі акти не містять переліку критеріїв, яким має відповідати останній, як, наприклад, щодо адвоката [13, с. 115].

По-перше, залишається незрозумілим, хто саме може виконувати функції іншого фахівця в галузі права, який за законом має право надавати правову допомогу особисто чи за дорученням юридичної особи [13, с. 115]. По-друге, якщо в разі залучення адвоката, як ми вже зазначали, патрульний поліцейський може підтвердити його повноваження довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордером чи дорученням

органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги, то в разі залучення іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, незрозуміло, якими документами мають підтверджуватись його повноваження [13, с. 115–116].

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне доповнити ст. 271 КУпАП, а саме закріпити в ч. 2 таке положення: у разі написання клопотання особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, про залучення для захисту своїх прав, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, останній повинен підтвердити свої повноваження документом про вищу юридичну освіту [13, с. 116].

У межах аналізу адміністративного законодавства та практичної діяльності патрульних поліцейських ми встановили, що процедура розгляду справ патрульною поліцією в разі залучення захисника не має чіткої регламентації. Зокрема, незрозуміло, яким чином слід визначати дату розгляду справи. Сучасна практика патрульних поліцейських у таких випадках не витримує жодної критики, оскільки їм доводиться домовлятися з особою, яку вони притягують до відповідальності, про дату розгляду справи. На цьому етапі виникає безліч питань, які затягують процес, особливо в разі, якщо особа починає зловживати можливістю обрати зручний день для розгляду справи [13, с. 116].

У рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам стосовно адміністративних санкцій зазначено, що дії адміністративних органів влади проти неправомірних діянь потрібно реалізовувати в розумні строки. Якщо адміністративний орган влади розпочав адміністративне провадження із застосування санкції, він зобов'язаний діяти, залежно від обставин справи, з розумною швидкістю [44]. Аналогічну норму також прописано в національних законодавчих актах, проте вона не передбачає чітких термінів, що ускладнює процес реалізації зазначених дій.

З метою вдосконалення законодавства та подолання непорозумінь між сторонами доцільно внести відповідні зміни до КУпАП. На наш погляд, варто визначити часовий термін (п'ять днів), протягом якого особа зі своїм захисником зобов'язані з'явитися до Управління патрульної поліції для розгляду справи. У разі, якщо особа не з'явилась протягом зазначеного терміну, слід передбачити можливість розгляду справи без її участі. Проте якщо особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, є суб'єктом на отримання безоплатної вторинної правової допомоги та виявляє бажання скористатися таким правом, цей термін має бути тривалішим, оскільки, як ми вже зазначали, Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання такої допомоги. Згідно з КУпАП, загальний термін розгляду справ про адміністративні правопорушення становить 15 днів [66]. З огляду на зазначене, для такої групи осіб доцільно вказати окремий часовий термін для звернення до Управління патрульної поліції для розгляду справи – 12 днів [13, с. 116].

Якщо змодельовати ситуацію, коли особа залучила захисника і під час розгляду справи було доведено невинуватість особи, стосовно якої складено протокол про адміністративне правопорушення, постає питання щодо оплати захисника. Слушним, на нашу думку, є положення Деліктно-процесуального кодексу Естонської Республіки від 22 травня 2002 року [168] стосовно того, що в разі скасування судом рішення про призначення покарання за проступок і припинення провадження в справі, у розгляді якої в позасудовому порядку брав участь захисник, суд може за клопотанням особи прийняти рішення про відшкодування їй виплаченої захисникові винагороди за рахунок коштів державного або місцевого бюджету [40, с. 109]. Вважаємо за доречне прописати аналогічну норму в КУпАП, але в контексті розгляду справ органами Національної поліції.

Завершуючи огляд правового статусу захисника, слід зауважити, що в адміністративному процесі процедура залучення останнього має відповідати

загальним стандартам і процесуальним гарантіям, які закріплені в Конвенції про захист прав людини та основних свобод, а також низці інших нормативно-правових документів, з положеннями яких доцільно гармонізувати вітчизняне законодавство у сфері представництва й адвокатури на шляху реалізації Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу [79, с. 13].

Переходячи до визначення правового статусу свідка під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, по-перше, слід зазначити, що свідком може бути викликана будь-яка особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають установленню за цією справою [66].

Згідно з адміністративним законодавством нашої держави, свідок має такі обов'язки:

- з'явитися за викликом органу (посадової особи) у зазначений час;
- дати правдиві пояснення щодо справи, яку розглядають;
- повідомити все відоме йому в справі;
- відповісти на поставлені запитання [66].

Крім обов'язків, законодавство нашої держави передбачає також певні права свідка. Так, у ст. 63 Конституції України наголошено, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом [72]. Свідок має право на відшкодування у встановленому порядку витрат, які він зазнав у зв'язку з явкою до органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення [66].

Під час розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією на практиці трапляються випадки, коли особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, не володіє мовою, якою здійснюється провадження, або іншою мовою, якою вільно володіє посадова особа патрульної поліції, що здійснює розгляд справи. У такому разі, з метою забезпечення прав особи, щодо якої здійснюється розгляд справи про

адміністративне правопорушення, посадова особа патрульної поліції, у провадженні якої перебуває справа, призначає перекладача.

Для визначення процесуального статусу останнього досить важливою є та роль, яку він виконує в адміністративно-деліктному провадженні. Завдання перекладача в адміністративно-деліктному провадженні – допомогти особам, які беруть участь у справі, повноцінно спілкуватися з тим учасником провадження, який не володіє або недостатньо володіє мовою, якою здійснюється провадження; для цього він виконує послідовний або синхронний переклад; усний чи письмовий переклад документів та інших матеріалів справи в обсязі, необхідному для учасника провадження, який не володіє мовою провадження. Адже неволодіння мовою провадження і відсутність перекладача позбавляє особу можливості захистити свою позицію, зрозуміти все, що відбувається під час розгляду справи [27, с. 92].

У КУпАП наголошено, що перекладач зобов'язаний з'явитися на виклик і зробити повно й точно доручений йому переклад. Проте, крім обов'язків, перекладач, так само, як і свідок, має право на відшкодування у встановленому порядку витрат, що він зазнав у зв'язку з явкою до органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення [66].

За особами, яких викликають як свідків і перекладачів, зберігається у встановленому порядку середній заробіток за місцем роботи за час їх відсутності у зв'язку з явкою до органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення [66].

У разі, якщо особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, є неповнолітньою, або такою, що через свої фізичні чи психічні вади не може сама реалізовувати свої права в справах про адміністративні правопорушення, до представлення інтересів зазначених осіб залучають їхніх законних представників і представників [66].

Законні представники та представники мають право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; від імені особи, інтереси якої вони

представляють, приносити скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу [66]. У загальному значенні вказані особи наділені всіма правами й обов'язками, які мала б особа, яку вони представляють, за умови наявності в них повної деліктоспроможності та дієздатності.

2.3. Нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією

На сучасному етапі розвитку правоохоронної системи запорукою досягнення високого рівня її ефективності є належне нормативно-правове забезпечення діяльності відповідних органів. Серед цих органів важливе місце посідає Національна поліція України, нормативна база якої потребує сьогодні особливої уваги з боку законодавця та науковців, адже наразі активно приймають нові та вносять зміни в наявні нормативно-правові акти, які регламентують її діяльність. Оскільки, як ми вже зазначали, патрульна поліція – це підрозділ Національної поліції України, очевидним є те, що нормативна база зазначеного вище підрозділу, з огляду на ті самі чинники, також потребує доопрацювання [2, с. 228].

Теоретичним підґрунтям дослідження слугували наукові праці В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійка, О. М. Бандурки, В. М. Бесчастного, Ю. П. Битяка, А. С. Васильєва, М. Г. Вербенського, І. П. Голосніченка, Т. О. Гуржія, С. М. Гусарова, Є. В. Додіна, В. В. Зуй, Р. А. Калюжного, Л. В. Ковалю, Т. О. Коломось, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінного, В. І. Курила, Д. М. Лук'янця, О. І. Остапенка, М. В. Плугатиря, В. П. Петкова, С. В. Петкова, О. Г. Стрельченко, М. М. Тищенко та інших. Попри те, що праці зазначених авторів, безперечно, мають вагомe теоретичне і практичне значення в доктрині адміністративного

права й процесу, питання нормативно-правового забезпечення потребує ретельного вивчення та подальшого дослідження [6, с. 95].

Зазначеному актуальному питанню буде присвячено цей підрозділ дисертаційної роботи, у межах якого проаналізуємо нормативно-правові акти, що регулюють діяльність Національної поліції України, зокрема патрульної поліції, а також докладно розглянемо нормативно-правові акти, якими керуються посадові особи патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Вивчення окреслених питань передбачає уточнення змісту поняття нормативно-правового забезпечення.

Термін «забезпечення» у сфері адміністративно-правової діяльності розглядають як: норми адміністративного права, що визначають зміст і форми відповідної роботи, акти їх тлумачення, застосування, відповідні адміністративно-правові відносини й інституції, їх утворення та управління [162, с. 5]; здійснення органами влади правових, організаційно-технічних та інших комплексних заходів, спрямованих на регулювання відносин під час встановлення структури, функцій відповідної системи й діяльності, регламентації здійснення основної діяльності, взаємовідносин за допомогою юридичних норм [161, с. 7].

Розглядаючи адміністративно-правове забезпечення, В. В. Кириченко досліджує законодавство, що безпосередньо регулює адміністративно-правові відносини [62, с. 8]. На думку А. В. Філіппова, адміністративно-правовим забезпеченням є механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, який охоплює правові норми, правовідносини, процес реалізації зазначених правових норм через визначені в цих нормах форми й методи адміністративно-правового забезпечення [160, с. 10].

Отже, нормативно-правове забезпечення – це сукупність законних і підзаконних нормативно-правових актів, які створюють правове поле для її діяльності та належної реалізації відповідних повноважень [46, с. 168].

Нормативно-правові акти з питань діяльності органів внутрішніх справ України поділяють на:

– законодавчі акти, до яких належать Конституція України, закони України «Про Національну поліцію» [121], «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» [100], «Про оперативно-розшукову діяльність» [123], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [124], «Про запобігання корупції» [105], «Про громадянство України» [96], «Про імміграцію» [117], «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [95], «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [130], «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [98], «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [93], «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [104], «Про дорожній рух» [103], «Про наркотичні засоби, психотропні речовини, і прекурсори» [119], «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [134], «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» [135], «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [125], «Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист» [131] та ін.;

– акти Президента України та Верховної Ради України – укази Президента України від 6 квітня 2018 року № 693 «Про День Національної поліції України» [97], від 18 січня 2001 року № 20 «Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку» [102], від 19 липня 2001 року № 532 «Про додаткові заходи щодо боротьби з відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом» [101], від 18 лютого 2002 року № 143 «Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян» [115], від 6 лютого 2003 року № 84 «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією» [122], від 22 липня 2003 року № 740 «Про заходи щодо розвитку системи протидії (відмиванню) доходів, одержаних злочинним

шляхом, і фінансуванню тероризму» [116], Постанова Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503 «Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» [111] та ін.;

– постанови Кабінету Міністрів України, серед яких, наприклад, постанови від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» [110], від 16 вересня 2015 року № 730 «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» [132], від 13 жовтня 2015 року № 830 «Про утворення територіального органу Національної поліції» [133], від 13 жовтня 2015 року № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» [88], від 17 листопада 1992 року № 393 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей» [127], від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» [109], від 25 березня 1993 року № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу» [120], від 7 серпня 1993 року № 706 «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії» [128], від 14 квітня 1997 року № 341 «Про Положення про Державну автомобільну інспекцію МВС» [126], від 10 жовтня 2001 року № 1306 «Про Правила дорожнього руху» [129] та ін.

Нормативно-правову базу діяльності патрульної поліції України становлять такі законні й підзаконні акти: Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X, постанова

Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», наказ Національної поліції України від 6 листопада 2015 року № 73 «Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції» (у редакції наказу від 31 жовтня 2016 року № 1114 «Про внесення змін до Положення про Департамент патрульної поліції») [108]; постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1102 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках» [114], від 17 грудня 2008 року № 1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду» [112], від 17 грудня 2008 року № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення» [113].

Крім того, варті уваги накази МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» [60], від 6 листопада 2015 року № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [59], від 13 січня 2020 року № 113/34396 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі» [106], наказ МВС та МОЗ України від 9 листопада 2015 року № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» [107] та ін.

Таким чином, крім законодавчих актів, законодавчу базу діяльності підрозділу патрульної поліції України також становить значна кількість підзаконних нормативно-правових актів. На думку В. А. Крижановської, акти центральних органів виконавчої влади покликані здійснювати регулювання конкретнішим та оперативнішим, ніж це роблять інші нормативні правові акти. Відмінними рисами актів центральних органів виконавчої влади можна вважати: широкий діапазон дії, конкретність і детальність регулювання суспільних відносин, найбільший ступінь динамічності й рухливості. Нормативні акти центральних органів виконавчої влади можуть містити не лише положення, які конкретизують норми, а й первинні приписи переважно процесуального характеру [76, с. 97].

З огляду на зазначене, можна стверджувати, що ефективність нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності значною мірою залежить від стану відомчої нормативної бази. Це зумовлено тим, що норми КУпАП відображено бланкетним способом. Тому нормативні акти Кабінету Міністрів України у сфері адміністративної відповідальності нормативно встановлюють правила, порушення яких утворює об'єктивну сторону адміністративного правопорушення. Ідеться про технічну діяльність, яка відіграє специфічну роль у впливі на сферу правового регулювання [76, с. 97–98].

З-поміж наведених вище законних і підзаконних актів, якими врегульована діяльність Національної поліції України, зокрема патрульної поліції, доцільно виділити ті нормативно-правові акти, змістом яких повинні користуватися патрульні поліцейські під час розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Очолує ієрархію нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у вказаній сфері, безперечно, Конституція України. Так, у ст. 6 наголошено, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України [72].

Друге місце в ієрархії нормативно-правових актів, після Конституції, посідають міжнародні договори. Положення щодо проблеми співвідношення міжнародного й конституційного права знаходимо в ст. 9 Основного Закону України [158, с. 567–568]: «Чинні міжнародні договори, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладання міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України» та ін. [72].

На третьому місці – закони та кодекси України. Серед законів, які становлять правову базу розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, можна виокремити такі: закони України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року № 3353-XI, Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X та ін.

Четверте місце посідають нормативно-правові акти, які видає Кабінет Міністрів України, а саме: постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», від 10 жовтня 2001 року № 1306 «Про Правила дорожнього руху», від 17 грудня 2008 року № 1102 «Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках», від 17 грудня 2008 року № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення» та ін.

Заключне місце в цій ієрархії належить наказам МВС України, зокрема від 7 листопада 2015 року № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі», від 29 листопада 2007 року № 451 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів Державтоінспекції МВС України щодо контролю за наявністю у водіїв

полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та страхових сертифікатів “Зелена картка” при нагляді за дорожнім рухом», від 6 листопада 2015 року № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» та ін.

У контексті нормативно-правового забезпечення діяльності патрульної поліції варта уваги практика Конституційного Суду України, адже його рішення є обов'язковими та повинні виконуватись у повному обсязі. Серед основних можна виокремити такі: рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 276 КУпАП від 26 травня 2015 року № 5-рп/2015 [138]; рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її в навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 [139]; рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) від 22 грудня 2010 року № 23-рп /2010 [140] та інші.

Слід зауважити, що порядок розгляду справи може різнитися залежно від особи правопорушника, виду адміністративного правопорушення та інших факторів. Так само й нормативно-правова база під час розгляду справи патрульними поліцейськими може відрізнятися через подібні чинники. Зупинимось на них більш детально і як приклад проаналізуємо ситуацію з іноземним громадянином, який користується дипломатичним імунітетом. Так, під час притягнення до адміністративної відповідальності такої особи

алгоритм дій патрульного поліцейського кардинально відрізняється від ситуації з пересічним громадянином. Відповідно, відрізняються й нормативно-правові акти, згідно з якими поліцейський приймає рішення в справі. Адже в цьому випадку приймати рішення про накладення стягнення буде уповноважена особа держави, до якої належить правопорушник, за умови, що це передбачено міжнародним договором між нашою державою і державою, громадянином якої є зазначена особа. У зв'язку з цим, на нашу думку, нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення [6, с. 97] патрульною поліцією потрібно поділяти на міжнародне та національне. До першого виду потрібно відносити міжнародні договори, які ратифіковані Верховною Радою України, а до другого – нормативно-правові акти, розроблені та прийняті законодавчою владою нашої держави.

Наступним фактором розрізнення засад нормативно-правового забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення є те, яке саме правопорушення розглядають. Як зазначено в нормах КУпАП, працівники патрульної поліції здійснюють розгляд справ у різних сферах суспільних відносин: правопорушення у сфері забезпечення дорожнього руху та правопорушення в інших сферах суспільних відносин, які підвідомчі патрульним поліцейським. Головним чинником такого поділу є факт наявності різних інструкцій, які регулюють оформлення зазначених правопорушень. Наприклад, процедуру оформлення поліцейськими патрульної поліції матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, визначає відповідна Інструкція, затверджена наказом МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395 [158, с. 114]. Інші правопорушення оформлюють відповідно до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України від 6 листопада 2015 року № 1376.

Від усіх цих критеріїв залежить не лише порядок здійснення розгляду справи, а й вибір нормативно-правової бази, до якої мають звертатися патрульні поліцейські для правильного оформлення, тлумачення й вирішення справи.

Таким чином, ми виокремили основні законні й підзаконні акти, які безпосередньо стосуються розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульними поліцейськими. Водночас ці нормативно-правові акти потребують більш детального вивчення, оскільки, попри їх значну кількість, низку питань, що стосуються процедури розгляду справ патрульними поліцейськими, залишаються неврегульованим. Наприклад, у ст. 265 КУпАП зазначено, що речі й документи, які є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів, зазначених у ст. 234-1, 234-2, 244-4, 262 і 264 КУпАП. Вилучені речі та документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням з Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а в разі оплатного вилучення речей – реалізують [66].

Вилучені орден, медаль, нагрудний знак до почесного звання СРСР, почесного звання Української РСР, Почесної грамоти і Грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, почесного звання України, відзнаки Президента України, нагородна зброя після розгляду справи підлягають поверненню їх законному володільцеві, а якщо він невідомий – надсилаються до Офісу Президента України. Вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню поліцейськими [66].

У ч. 2 цієї статті законодавець вказує, що про вилучення речей і документів складають протокол або роблять відповідний запис у протоколі

про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання [66]. З цією нормою можна погодитись у частині, де зазначається, що про вилучені речі й документи роблять запис у протоколі про адміністративне правопорушення або адміністративне затримання. Це закономірно, адже в інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції наведено зразки згаданих вище документів. Проте питання складання окремого протоколу щодо цієї процесуальної дії залишається відкритим у зв'язку з відсутністю названого документа.

Так само незрозумілою є процедура оформлення поліцейського піклування. У ст. 41 Закону України про Національну поліцію зазначено, що про застосування поліцейського піклування складають протокол, у якому зазначають: місце, дату й точний час застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Протокол підписують поліцейський та особа. Копію протоколу відразу вручають особі під підпис. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія – вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому разі протокол надається батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування чи передається відповідному закладу або в спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

У цьому разі ми так само стикаємося з відсутністю належного нормативно-правового забезпечення, адже, на жаль, так само бракує офіційно затвердженого процесуального документа (протоколу), про який згадується в законі.

Ці прогалини суттєво ускладнюють діяльність суб'єктів правозастосування та знижують їх престиж в очах населення, що підриває довіру до сучасної правової держави, якою прагне стати Україна.

Висновки до розділу 2

На підставі результатів вивчення різних точок зору науковців щодо сутності провадження в справах про адміністративні правопорушення сформульовано власний варіант визначення, згідно з яким провадження в справах про адміністративне правопорушення – це здійснення уповноваженими суб'єктами всіх необхідних передбачених законом процесуальних дій щодо вирішення конкретної справи про адміністративне правопорушення. Водночас виокремлено відповідні структурні елементи провадження, тобто стадії, які послідовно пов'язані між собою і мають притаманні лише їм завдання й особливості. У сукупності це дало змогу визначити місце стадії розгляду справ у складному процесі, який здійснюється під час провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Проаналізовано адміністративно-правовий статус основних учасників розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, а саме: особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; посадової особи патрульної поліції, яка уповноважена здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення; захисника; свідка; перекладача.

Під час аналізу їхніх прав та обов'язків виявлено недоліки й запропоновано варіанти їх вирішення, зокрема шляхом внесення конкретних змін до чинного адміністративного законодавства нашої держави.

Вивчаючи питання щодо нормативно-правового забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення, встановлено, що воно являє собою сукупність законних і підзаконних нормативно-правових актів, які мають свою ієрархію та створюють правове поле для належної реалізації відповідних повноважень. Саме ж нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення не враховує особливості виникнення та впливу різних факторів, які можуть виникати в процесі такого розгляду. Тому встановлено необхідність нормативного закріплення порядку

складання та формалізованих вимог щодо протоколу про вилучення речей та документів, а також протоколу про застосування поліцейського піклування.

Усунути вказані недоліки можна шляхом внесення відповідних змін до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395, та Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України від 6 листопада 2015 року № 1376.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПАТРУЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

3.1. Зарубіжний досвід здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення органами та підрозділами поліції

Реформування правоохоронної системи, що відбувається в Україні, вимагає перебудови й підвищення рівня якості й ефективності діяльності кожного органу та підрозділу вказаної системи. На сьогодні інтеграція України до Європейського Союзу є першочерговим завданням [58, с. 255], про що свідчать положення Концепції загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та Закон «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [118]. У цій програмі одним із завдань проголошено розвиток законодавства нашої держави в напрямі його наближення до законодавства Європейського Союзу та забезпечення високого рівня підготовки в Україні проектів законів та інших нормативно-правових актів, які мають відповідати усім вимогам, які передбачає законодавство Європейського Союзу. Гармонізація адміністративного законодавства України з відповідним законодавством ЄС вимагає як системного перегляду чинних нормативно-правових актів, так і прийняття нових. Цей процес має супроводжуватись упорядкуванням адміністративного законодавства нашої держави [145, с. 136].

Підрозділ патрульної поліції як складова правоохоронної системи України також потребує суттєвої уваги з боку науковців, учених і законодавців, оскільки цей підрозділ виконує одне з найголовніших завдань держави – адміністративно-юрисдикційну діяльність, тобто розглядає та

приймає рішення в справах про адміністративні правопорушення. Звісно, адміністративні правопорушення не настільки небезпечні для суспільства, як кримінальні злочини, оскільки передбачають більш м'які санкції за їх учинення, проте адміністративні правопорушення вчиняються набагато частіше, що підвищує рівень небезпеки для населення та підриває публічний порядок у державі.

Сьогодні патрульним поліцейським доводиться щодня притягувати осіб до адміністративної відповідальності за різні правопорушення, які законом віднесені до їх компетенції. Унаслідок цього на практиці трапляється безліч випадків, коли особа оскаржує постанову, яку виніс патрульний поліцейський, у суді і за результатами оскарження суд скасовує постанову. Практика засвідчує, що це трапляється у зв'язку з низьким рівнем компетенції деяких співробітників патрульної поліції, недосконалістю законодавчої бази в нашій державі та нормативно-правового забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Функціонування патрульної поліції залежить від трансформаційних процесів, які переживає Україна, тому необхідність дослідження її діяльності, спрямованості, суті, структури у зв'язку зі світовим і, передусім, європейським досвідом є одним з основних завдань держави. З огляду на зазначене, на нашу думку, необхідно приділити увагу зарубіжному досвіду у сфері здійснення позасудового розгляду справ про адміністративні правопорушення та організації діяльності підрозділів патрульної служби в інших державах, що дасть змогу запровадити їхній позитивний досвід, який буде корисним для нашої національної правової системи, що регулює процес здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Пропонуємо розпочати огляд зарубіжного досвіду позасудового розгляду справ про адміністративні правопорушення, зокрема органами й підрозділами поліції, з країн Європейського Союзу. Передусім, варто зауважити, що правоохоронна система європейських країн відображає

демократичний шлях розвитку та організації суспільства, який базується на принципах верховенства права, поваги прав і свобод людини. Головна відмінність правової системи країн Європейського Союзу полягає в прагненні до задоволення публічного інтересу, тобто своєрідного балансу між приватно- та публічно-правовими інтересами суб'єктів права. Відповідно, орієнтація на захист прав і свобод людини, забезпечення дотримання її прав, свобод і законних інтересів є одним з головних критеріїв розмежування з правовою пострадянською системою, де людину вважали керованим об'єктом, чиї права й інтереси не могли суперечити державним та отримували здебільшого декларативне закріплення.

Вивчення європейського досвіду варто провести у два етапи. Спочатку пропонуємо надати загальну характеристику та здійснити аналіз організації діяльності у сфері об'єкта нашого дослідження країн Західної Європи, а потім – перейти до вивчення досвіду країн Східної Європи. Вважаємо це доцільним, оскільки держави Західної та Східної Європи мають певні особливості, з огляду на які вони різняться в питаннях адміністративно-деліктного процесу.

Отже, вивчення розгляду справ про адміністративні правопорушення органами та підрозділами поліції в країнах Західної Європи доцільно, на нашу думку, почати з огляду їх адміністративно-деліктне законодавство, що регулює процес здійснення позасудового розгляду справ про адміністративні правопорушення. Процесуальне адміністративно-деліктне законодавство вказаних країн є неоднорідним у контексті правової природи, ступеня систематизації, обсягу повноважень адміністративних органів. Проте процедура застосування адміністративних стягнень для всіх держав стала єдиною підставою для відокремлення адміністративно-деліктного права від кримінального права.

Якщо ми говоримо про адміністративні правопорушення й адміністративні санкції, то для правового поля західноєвропейських держав це означає діяльність адміністративних органів щодо залучення осіб до

відповідальності в адміністративному, тобто позасудовому, порядку. Суди в зазначених країнах здійснюють лише правосуддя, а в адміністративно-деліктній сфері, вони уповноважені лише на надання дозволу щодо застосування заходів примусу і перегляду рішень органів публічної адміністрації щодо призначення стягнень. Попри відмінності в позасудовій процедурі застосування стягнень, переважна більшість держав намагаються системно врегулювати її на законодавчому рівні. Ідеться, передусім, про Німеччину [182], Австрію [200], Швейцарію [206], Італію [183], Іспанію [197] та Португалію [187], у яких впроваджено окремі закони з урегульованою процедурою. У Франції [192], Бельгії [193] та Греції [201] основи процедури були сформовані та продовжують базуватися на практиці адміністративних трибуналів і державних рад цих країн. Датське право не виділяє окремого адміністративно-деліктного процесу і передбачає певні юрисдикційні повноваження адміністративних органів лише в межах загального кримінального процесу.

Правова природа матеріального адміністративного деліктного права впливає і на регулювання процесуального. У державах з відокремленим адміністративно-деліктним правом провадження із застосування санкцій є похідним від загальної адміністративної процедури і на нього поширюються положення адміністративно-процесуальних законів.

Наприклад, в Іспанії [202] в одному законодавчому акті об'єднано регулювання загального й деліктного провадження. Практика державних рад Франції [192], Бельгії [193] та Греції [201] є також спільною для сфери загального адміністративного провадження та деліктного процесу.

Країни з адміністративним деліктним правом кримінально-правового характеру (Німеччина [199], Швейцарія [206], Італія [194], Португалія [187]) означені поширенням кримінально-процесуальних нормативних актів на процедуру застосування адміністративних стягнень. У системах окремої адміністративно-деліктної процедури повноваження адміністративних органів щодо застосування примусових заходів до осіб є більш обмеженими

порівняно з повноваженнями органів у системах адміністративного провадження кримінально-правового характеру. Адже до значної кількості процедурних дій застосовуються за аналогією правила кримінально-процесуальних нормативно-правових актів.

На застосування примусових заходів, що стосуються значних обмежень особистих прав і свобод осіб, обов'язковою в обох системах є отримання попереднього дозволу суду. Спільними для адміністративних органів європейських країн є можливості затримувати осіб, яких застали на місці вчинення адміністративного правопорушення, допитувати осіб, проводити експертизи, оглядати місця подій. Проте характерною для західноєвропейського адміністративного законодавства є обов'язкова прив'язка застосовуваних примусових заходів до фактів учинення адміністративних правопорушень. Тобто застосування заходів адміністративного примусу поза адміністративно-деліктною процедурою є мінімальним.

У всіх країнах забезпечуються права особи, яка притягається до відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, тому під час таких проваджень гарантується реалізація таких прав: бути повідомленим про суть звинувачення, застосованих щодо нього або його майна заходів, дату розгляду справи органом; отримувати правову допомогу захисника; збирати докази і подавати їх для розгляду до відповідного органу; висловлюватися з приводу обвинувачення; подавати скаргу на рішення адміністративного органу, за винятком спрощених проваджень. Загальним правилом для держав є можливість проведення спрощених проваджень у разі визнання особою своєї вини в учиненні адміністративного правопорушення та згоди на сплату стягнення. У складних випадках є необхідність проведення органами й підрозділами поліції повного провадження зі здійсненням значної кількості процесуальних дій, а за потреби – проведення усного слухання. Для порушника досить часто спрощене провадження означає можливість сплати мінімального розміру санкції, що, водночас,

позбавляє права надалі подавати скаргу на результати спрощеного провадження в суд або вищий адміністративний орган.

У Португалії [187] передбачено два, а в Австрії [204] – навіть три різновиди спрощеного провадження. Розгляд справ про адміністративні правопорушення органами й підрозділами поліції, особливо спрощена їх форма, переважно позбавлена формалізації. Це виявляється в регулюванні початку і подальшого руху проведення справи. Так, у всіх країнах провадження вважають відкритим не з часу прийняття органом формального рішення, а в момент отримання інформації або самостійної фіксації ознак адміністративного правопорушення.

У низці країн особу визнають обвинуваченим відтоді, коли адміністративний орган здійснює щодо неї або її майна будь-які заходи. Законодавство держав гарантує право осіб і визначає механізми оскарження рішень адміністративних органів про застосування адміністративних санкцій. Способи оскарження залежать від правового змісту провадження. У країнах з деліктним провадженням кримінально-правового характеру допускається лише судове оскарження рішень. А в системі відокремленого процедурного адміністративно-деліктного права передбачається адміністративне й судове оскарження до адміністративного суду або суду загальної юрисдикції.

Правова природа і зміст процедурного адміністративно-деліктного законодавства в східноєвропейських державах залежать від співвідношення матеріального кримінального й адміністративно-деліктного права. У правових системах держав з відносно відокремленим правом про адміністративні делікти (Польща [203], Чехія [188] і Словаччина [181]) провадження здійснюється за загальними правилами адміністративного процесу. Лише в Чехії та Словаччині закон про проступки встановлює особливості провадження в справах про адміністративні правопорушення порівняно із Законом про адміністративне провадження. Водночас польське законодавство не визначає особливостей регулювання процедури застосування адміністративних стягнень, їх передбачено в Кодексі про

адміністративне провадження. Інші країни з окремим адміністративно-деліктним правом (Литва [179], Латвія [185]) не поширили дію своїх адміністративно-процесуальних законів на адміністративно-деліктні процедури. Це зумовлено існуванням старих кодексів про адміністративні правопорушення.

У державах із широким кримінальним правом, яке охоплює право про адміністративні правопорушення (Естонія [195], Болгарія [184], Словенія [180], Сербія [196], Хорватія [191]), на здійснення провадження поширюються положення кримінального процесу. Закони про проступки цих країн лише визначають особливості провадження щодо накладення санкцій. Цим пояснюється роль суду в провадженні й повноваження адміністративних органів з розгляду адміністративних правопорушень. Участь суду в провадженні про проступки є аналогічним ролі суду в кримінальному провадженні. Він вирішує справу по суті і надає дозволи адміністративним органам на обмеження прав і свобод осіб з метою проведення ефективного розслідування справ.

Литва і Латвія також донині залишають у судів повноваження з розгляду справ про адміністративні правопорушення. Але підготовлена в Латвії Концепція законопроекту про адміністративні стягнення засвідчує необхідність позбавлення суду повноважень з розгляду таких справ, оскільки це суперечить природі адміністративних деліктів і відповідальності за них. У Хорватії та Сербії створено окрему систему судів для розгляду справ про адміністративні правопорушення. У Болгарії, Словенії та Естонії справи про адміністративні правопорушення розглядають суди, які мають право здійснювати кримінальне провадження [171].

У державах із широким кримінальним правом повноваження адміністративних органів розглядати справи про адміністративні правопорушення може сприйматися як отримання ними певного законодавчого дозволу разом із судовими органами притягувати порушників до адміністративної відповідальності, але з використанням інструментів

кримінального процесу. У цьому разі адміністрація має право накладати санкції лише у вигляді грошових штрафів і попереджень. Застосування інших санкцій за вчинення адміністративних правопорушень є виключною прерогативою судів. Лише в Республіці Хорватія державні обвинувачі мають право застосовувати в адміністративному порядку, крім грошових покарань, заходи безпеки у вигляді позбавлення фізичної особи звань, права обіймати посаду або здійснювати діяльність, позбавлення юридичної особи права здійснювати діяльність, випровадження іноземця з держави, вилучення предметів, позбавлення права керування транспортним засобом тощо [171].

Адміністративні органи, у тому числі поліція, Чехії та Словаччини застосовують такі адміністративні стягнення: попередження, штраф, заборона діяльності й конфіскація майна. Вони мають право також застосувати заходи впливу у вигляді обмежувальних заходів і вилучення предметів. Дотриманню принципу невідворотності відповідальності сприяють встановлені в законах тривалі терміни давності переслідування (один рік з моменту вчинення порушення – у Чехії, Словаччині, Хорватії, Сербії, Болгарії; два роки – у Словенії та Естонії). Для окремих видів адміністративних правопорушень визначають і триваліші терміни давності – три, п'ять років. Лише в Латвійському кодексі про адміністративні правопорушення передбачено чотирирічний термін давності.

У законодавстві більшості країн (Польща [203], Чехія [52], Словаччина [181], Словенія [51], Хорватія [191], Сербія [50], Естонія [168]) початок адміністративного провадження є неформалізованим і воно вважається відкритим з моменту отримання адміністративним органом заяви про факт учинення адміністративного правопорушення або його виявлення під час своєї діяльності. У державах зі старими адміністративно-деліктними нормативними актами (Болгарія [184], Латвія [185], Литва [179]) залишається формалізована процедура початку адміністративного провадження, воно вважається відкритим, якщо є офіційний документ, наприклад протокол про адміністративне правопорушення.

Положення законодавства більшості держав надають право адміністративним органам та органам поліції здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення декількох видів: загальний з проведенням усного слухання (є характерним для всіх держав, крім Словенії); загальний без проведення усного слухання (Словенія [51], Хорватія [191]); прискорений – проводиться на місці вчинення порушення та завершується виданням наказу із зобов'язанням сплатити штраф протягом встановленого терміну (є характерним для всіх держав, крім Польщі, Литви, Латвії); на місці вчинення правопорушення – завершується виданням довідки про сплачений штраф (представлено у всіх державах). На відміну від довідки, наказ може бути оскаржений зацікавленими особами.

Діяльність поліції в системі європейських країн відокремленого адміністративно-деліктного права Польщі, Чехії та Словаччини означений відсутністю широкого переліку заходів примусу, які вони мають право проводити. Спільними визнають дії щодо огляду предметів і місць, опитування осіб. У законі Чеської та Словацької республік передбачено право вилучати предмет за спеціальною процедурою. Такі обмежені повноваження є виправданими з точки зору матеріального адміністративно-деліктного права. Адже для накладення штрафу за певний вид адміністративного правопорушення не слід передбачати право представника поліції або іншого адміністративного органу здійснювати затримання цієї особи, доставлення його в поліцію, примусовий огляд приміщень, примусове встановлення стану сп'яніння тощо. Якщо для встановлення обставин діяння гіпотетично потрібно застосовувати зазначені вище примуси, то такі дії повинні бути перенесені у сферу кримінального права, а вказані процедурні дії слід визнати складовою кримінального процесу.

Рішення про застосування адміністративних стягнень, у тому числі накази про грошові штрафи, підлягають оскарженню в системах права всіх держав Європейського Союзу. Але порядок і способи оскарження залежать від правової природи здійснення розгляду справ про адміністративні

правопорушення. У державах відокремленого адміністративно-деліктного права оскарження відбувається в адміністративних судах. Причому в Польщі, Чехії та Словаччині обов'язковою є стадія адміністративного апеляційного оскарження, у Литві судове та адміністративне оскарження є альтернативами, а в Латвії – передбачено лише оскарження до адміністративного суду. У державах із широким кримінальним правом, таких як Словенія, Хорватія, Сербія та Естонія, рішення адміністративних органів у справах про адміністративні правопорушення оскаржуються лише в суді.

Після загального вивчення законодавства країн Європейського Союзу у сфері здійснення адміністративного провадження, зокрема розгляду справ про адміністративні правопорушення, пропонуємо детально розкрити процедуру здійснення такого розгляду органами й підрозділами поліції на прикладі конкретних європейських країн. Почнемо такий огляд із Федеративної Республіки Німеччини [171].

У ФРН сформувався такий підхід у питаннях застосування поліцією Німеччини заходів адміністративного стягнення. Сучасне адміністративно-деліктне законодавство ФРН [189] має трирівневу систему нормативно-правових актів, що охоплює законодавчі акти федерального рівня, законодавчі акти земель і правові акти муніципальних утворень. Причому законодавство про адміністративні правопорушення розглядається в Німеччині як кримінальне право в широкому значенні.

Доктринальне трактування адміністративно-деліктного законодавства ФРН як кримінального права в широкому значенні визначає субсидіарне застосування норм кримінально-процесуального права під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, якщо необхідні адміністративно-процесуальні норми в законі не містяться або є пряма вказівка на необхідність застосування їх положень. Найбільш наочно це видно на прикладі ст. 53 «Завдання поліції» Федерального закону про адміністративні правопорушення [189]. Відповідно до цієї статті, поліція Німеччини зобов'язана ґрунтуватися на принципах внутрішнього переконання,

досліджувати всі обставини адміністративного правопорушення та вжити всіх необхідних заходів щодо встановлення істини. У межах дослідження обставин учинення адміністративного правопорушення поліція наділена тими самими правами та обов'язками, що й під час переслідування злочинів, якщо закон не визначає інше [171].

Основним нормативним актом, у якому закріплені загальні принципи адміністративної відповідальності, ключові поняття, процесуальні правила здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення, їх підвідомчість, порядок виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, є Федеральний закон про адміністративні правопорушення [189].

Цей закон є рамковим, оскільки його основним принципам і положенням мають відповідати всі інші федеральні, земельні й муніципальні нормативні правові акти. Вказаний закон передбачає адміністративну відповідальність за порушення окремих норм у сфері охорони порядку, державних приписів і деяких інших. Більш детальний аналіз цього закону дозволяє стверджувати, що він передбачає три види негативних правових наслідків адміністративного правопорушення: 1) адміністративний штраф; 2) попередження та попередження зі стягненням грошової суми; 3) додаткові покарання.

Отже, адміністративно-деліктне законодавство ФРН, як і багатьох інших розвинених європейських країн, тяжіє до кримінальної процедури, що спричиняє наявність різних форм провадження в справі про адміністративне правопорушення, а отже, реалізації повноважень органів адміністративно-деліктної юрисдикції. У Німеччині існують три види провадження із застосуванням штрафів: стягнення штрафу на місці вчинення правопорушення; загальне провадження в адміністративно-деліктному процесі; провадження в суді.

Перший вид є найбільш спрощеним, адже застосовується за незначні адміністративні правопорушення, у разі, якщо санкція не перевищує 35 євро.

Його можуть застосовувати чимало органів адміністративно-деліктної юрисдикції, але здебільшого це – посадові особи патрульної або іншої поліцейської служби під час виконання ними своїх службових обов'язків, пов'язаних з виявленням адміністративних правопорушень на місці їх учинення, проте виключно за згодою і визнанням своєї провини особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, що позбавляє останню права оскаржити прийняте рішення. Момент згоди порушника є обов'язковим, оскільки за її наявності складають процесуальний документ (акт, протокол) про фіксацію адміністративного правопорушення, копію якого вручають порушнику, або йому видають копію довідки про сплату штрафу (якщо сплата штрафу відбувається на місці), що є документами суворої звітності.

У разі, якщо особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, не визнає факт учинення нею адміністративного правопорушення, або вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачається застосування штрафу понад 35 євро, поліцейський здійснює загальну процедуру розгляду справ, яка передбачає виклик і заслуховування порушника, свідків, оцінку доказів, проведення експертиз тощо, що завершується прийняттям процесуального документа – постанови про накладення штрафу, яка може бути оскаржена в суді.

Досить схожим є розгляд справ про адміністративні правопорушення органами та підрозділами поліції в Австрійській Республіці. У зазначеній країні діє Закон «Про адміністративні покарання» [204], який передбачає, так само, як у Німеччині, три види адміністративних проваджень. Слід наголосити на відмінностях та особливостях австрійської моделі здійснення адміністративно-деліктної юрисдикції органами поліції. Попри те, що австрійське адміністративне законодавство передбачає досить сурові санкції за вчинення адміністративних правопорушень, на відміну від моделі нашої країни (наприклад, штраф розміром дві тисячі євро, або позбавлення волі до шести місяців), розгляд справ про адміністративні правопорушення

здійснюється не судами, а адміністративними органами, у тому числі поліцією. Навіть оскарження в зазначених справах розглядають адміністративні сенати. Тобто можна дійти висновку, що суди виключені із системи органів адміністративно-деліктної юрисдикції. Це свідчить про високу довіру громадян до органів поліції та інших суб'єктів, які уповноважені здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Аналізуючи процес здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення органами поліції Швейцарії, слід зауважити, що за формою правління ця держава є конфедерацією, яка складається з 23 кантонів, або з 20 кантонів і 6 напівкантонів [163]. З огляду на це, нормативно-правова база Швейцарії дещо нагадує модель США, де так само є загальні законодавчі положення, які діють на всій території країни, а також ті, які діють лише в певному кантоні чи напівкантоні. Серед основних загальних законодавчих актів у сфері адміністративно-деліктної юстиції доцільно виділити Союзний Закон Швейцарії «Про адміністративну процедуру» від 20 грудня 1968 року. Цей закон передбачає можливість розгляду справ про адміністративні правопорушення федеральними органами управління, у тому числі органами федеральної поліції та поліції кантонів, більш того – органами й організаціями, які так само наділені такими повноваженнями [190]. Процедура розгляду справ про адміністративні правопорушення у Швейцарії, як і в інших європейських країнах, здійснюється в спрощеному та загальному порядку. Останній завершується винесенням постанови в справі, яке може бути оскаржене за допомогою заперечення, що направляється протягом 30 днів до органу чи підрозділу поліції, що виніс постанову, які у свою чергу направляють їх на розгляд до суду. Спрощений варіант розгляду справ про адміністративні правопорушення поліцією Швейцарії аналогічний до розглянутих вище та суттєвих відмінностей не має.

Характеризуючи патрульну службу поліції Сполучених Штатів Америки, необхідно зазначити, що її структура суттєво відрізняється від

нашої національної моделі. Функції патрулювання в США здійснюються на трьох рівнях: штату, округу та населеного пункту, причому поліцейські служби різного рівня не підпорядковуються одна одній, у зв'язку з цим постає питання про розмежування повноважень щодо патрулювання. У нашій державі, навпаки, система поліції є централізованою, тобто всі органи та підрозділи зазначеної системи мають єдиний центр, який організовує та контролює роботу на всій території держави. У США на поліцію штату можуть покладатися завдання щодо забезпечення безпеки на шосе федерального та регіонального значення, проте це не є загальним правилом. Наприклад, у Каліфорнії юрисдикція поліції штату поширюється на всю територію штату, але на практиці основна увага усе ж приділяється саме патрулюванню зазначених об'єктів. Через це досить часто поліцейські підрозділи штатів мають назву «дорожній патруль», хоча в більшості випадків на них покладаються й інші функції. Правоохоронні органи на рівні округу (окружна поліція або окружне управління шерифа, залежно від законодавства конкретного штату) здійснюють патрулювання тих територій округу, які не входять до компетенції муніципальних управлінь поліції (сільська місцевість, населені пункти, які не мають власного органу місцевого самоуправління та підпорядковуються округу напрямку, а також території корінних американських племен).

Окрім того, у Сполучених Штатах Америки існує практика здійснення окружними правоохоронними органами патрулювання муніципальних утворень за контрактом, укладеним з органами місцевого самоврядування, якщо останні вирішили не створювати власні муніципальні поліцейські підрозділи. Управління патрульними підрозділами здійснюється в межах спеціалізованого підрозділу в складі поліцейської служби – бюро польової служби, яке, крім патрульних підрозділів, здійснює управління також підрозділами публічної безпеки та силами спеціального призначення. Організаційно патрульні підрозділи формуються за територіальною ознакою: територія, на яку поширюється юрисдикція поліцейської служби, поділяється

на зони, за кожною з яких закріплений окремий патрульний підрозділ; крім того, можуть створюватись окремі підрозділи для виконання специфічних завдань [146, с. 209].

Щодо несення служби під час патрулювання поліцейськими Сполучених Штатів Америки та алгоритму їх дій у типових ситуаціях слід зауважити, що в кожному штаті підходи до цього питання різняться. Тому ми будемо наводити приклади та здійснювати аналіз стосовно окремо взятого штату.

Отже, спробуємо провести порівняльний аналіз алгоритму дій наших патрульних поліцейських і поліцейських штату Техас у ситуації виявлення правопорушення, передбаченого ст. 178 КУпАП у частині появи в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль [66]. Так, у Техасі вказані дії за умови, що вони становлять небезпеку для оточуючих, оцінюються як правопорушення, за яке передбачається покарання у вигляді штрафу, або арешт на термін до двох місяців [54, с. 28]. Проте, на відміну від алгоритму дій патрульних поліцейських нашої держави, дії поліцейських штату Техас значно простіші. Вони після того, як виявили це правопорушення, складають протокол і на власний розсуд можуть за потреби доставити правопорушника до суду для розгляду справи щодо особи, стосовно якої було складено протокол [54, с. 28].

Дії патрульних поліцейських нашої держави в такій ситуації можна характеризувати як більш відповідальні, оскільки вони повинні не лише оцінити ситуацію та скласти протокол, а й розглянути справу та прийняти справедливе рішення в ній. Водночас у законодавстві передбачено й винятки, наприклад у ч. 3 ст. 178 КУпАП, де йдеться про покарання за повторне протягом року вчинення такого правопорушення. У такому разі розгляд справи законодавець відніс до компетенції суду [66]. У Каліфорнії поліцейські складають протоколи не лише про зазначене вище правопорушення, а й про те, що особи, які торгують спиртними напоями,

продають їх особам, які перебувають у нетверезому стані. Виняток не становлять і заклади, де дозволено розпивати алкогольні напої [186]. Проте всі справи, що стосуються притягнення осіб до адміністративної відповідальності, розглядаються виключно судом. В Україні, навпаки, значну кількість справ про адміністративні правопорушення законодавець відніс до юрисдикції патрульної поліції. Це, на наш погляд, є позитивним моментом, оскільки, на відміну від судових установ США, наші перевантажені кількістю проваджень.

Аналізуючи діяльність патрульної служби Великої Британії [203], варто зауважити, що законодавство в цій країні вважають кодифікованим, оскільки воно складається із системи статутів, які приймає парламент. Звісно, законодавство, що регулює та організовує діяльність патрульних служб, не становить виняток. У нашій державі, на відміну від британської моделі, навпаки, існують єдині нормативно-правові акти, зміст яких спрямовує та регламентує діяльність того чи іншого органу. З одного боку, це полегшує роботу з нормативно-правовою базою, а з іншого – виникають певні труднощі під час унесення змін і прийняття нових законодавчих актів. Так, наприклад, у нашій державі досі не прийнято Положення про патрульну поліцію України, хоча цей підрозділ існує з 2015 року і на сьогодні вимушений керуватися Положенням про патрульну службу МВС від 2 липня 2015 року.

З огляду на таку правову специфіку законодавства Великої Британії, зупинимось на характеристиці адміністративної діяльності патрульних служб поліції цієї країни. Аналізуючи це питання, ми дійшли висновку, що терміном «адміністративна діяльність» вони позначають такі дії, як: підготовка протоколів, довідок, свідчень та інших матеріалів для розгляду в суді; перевірка протоколів, проведення запитів, додаткових оглядів місць правопорушення, виявлення додаткових обставин скоєння правопорушення, якщо такі спостерігаються; охорона громадського порядку; допити свідків, правопорушників, опитування населення та інші дії з метою встановлення

найбільш повної картини скоєння правопорушення [203]. Робота британської патрульної поліції з охорони громадського порядку, попередження правопорушень, затримання та ізоляції правопорушників, видання окремих розпоряджень і нормативних актів, спрямованих на покращення стану громадського порядку та громадської безпеки в країні, адміністративною діяльністю не називається. Інколи вживають термін «охорона королівського порядку» [203] та запозичений із США термін «охорона громадського порядку». Питання про те, хто займається охороною громадського порядку та попередженням правопорушень, у юридичній літературі Великої Британії також не порушують. Адже всі поліцейські, які носять формений одяг, мають цим займатися. Адміністративна діяльність до цієї роботи поліції не належить. Але, як свідчить статистика, робота щодо запобігання злочинності та правопорушень, охорони громадського порядку та громадської безпеки займає понад 55–60 % усього робочого часу поліції Великої Британії [203]. Слід підкреслити, що вся діяльність з охорони громадського порядку та громадської безпеки в цій країні щорічно детально організовується та планується. На основі спостережень та аналізу складають пропозиції щодо покращення роботи з охорони громадського порядку і доводяться до відома всіх поліцейських, які працюють у цій сфері. Вони також мають право вносити пропозиції щодо покращення діяльності поліції.

У Великій Британії поліцейські не наділені правом розглядати справи про адміністративні правопорушення. Вони лише складають відповідні документи, направляють їх до суду магістрату, який і приймає рішення про накладення стягнення. Причому покарання за аналогічні правопорушення у Великій Британії є значно тяжчим, ніж в Україні. Наприклад, за дрібне хуліганство можна отримати до півроку позбавлення волі [54, с. 26].

Система поліції та жандармерії Франції [205] сформувалася в процесі історичного розвитку країни і є досить своєрідною. Жандармерія Франції, яка обслуговує понад 90 % території країни, де проживає 60 % населення, підпорядкована Міністерству оборони і виконує його директиви. Поліція

обслуговує 10 % території та 40 % населення і підпорядкована Міністерству юстиції [192]. Наприклад, поліція Парижа патрулює місто, охороняє порядок у ньому, займається розкриттям злочинів тощо. Водночас у Парижі деякі особливо важливі об'єкти охороняються жандармерією. У разі виникнення надзвичайних ситуацій ці дві правоохоронні організації діють спільно [178]. Зазвичай щовечора до охорони громадського порядку в Парижі залучають понад 10 тисяч поліцейських і жандармів. Маленькі міста та сільська місцевість – це суто юрисдикція жандармерії. Поліція працює лише у великих містах, на залізницях та в окремих напрямках діяльності (наприклад, поліція лотерей, моралі та ін.). Водночас жандармерія також має певні напрями роботи, крім охорони громадського порядку. Існує морська та річкова жандармерія, гірничя та гірничорятувальна жандармерія, жандармерія озброєння тощо. Залежно від розміру поліцейської дільниці та оперативної обстановки на дільницях чергування поліцейських у Франції організовано по-різному.

Попри те, що французьке адміністративно-деліктне законодавство є несистематизованим і ґрунтується на значній кількості галузевих законодавчих актів, воно означене досить деталізованою процедурою притягнення до адміністративної відповідальності, яка передбачає належне забезпечення права особи на участь у провадженні, надання доказів у справі, а також захист її інтересів [85, с. 61].

Там, де поліцейські функції виконує жандармерія і дільниці невеликі, цілодобового чергування немає. Натомість його можуть запровадити в разі ускладнення оперативної обстановки, учинення серії резонансних злочинів та з інших причин. У звичайний період дільниця зачиняється на ніч, але жандарми є відповідальними і, якщо трапляється якась несподіванка, завжди готові прибути на місце події. У великих містах організація роботи з охорони громадського порядку подібна до організації роботи в інших країнах. Патрулювання у великих містах проводять як на автомобілях, так і пішки. Аналізуючи законодавство Франції [205] щодо діяльності поліції та

жандармерії, слід зазначити, що загалом у цій діяльності є багато подібного до діяльності розглянутих країн. Водночас існує низка специфічних особливостей, що впливають з власне системи поліцейських органів.

Якщо говорити про розгляд справ про адміністративні правопорушення у Франції, необхідно зазначити, що французьке адміністративно-деліктне законодавство є несистематизованим і ґрунтується на значній кількості галузевих законодавчих актів, на відміну від нашої моделі. Поліцейські зазначеної держави здебільшого займаються виявленням та оформленням правопорушень, а безпосередній розгляд здійснює спеціальний орган – поліцейський трибунал. Це спеціальний суд, який створено з метою вирішення справ про дрібні правопорушення [178]. Поліцейські та жандарми ніколи не притягують до відповідальності осіб, які вчинили правопорушення, вони лише займаються їх оформленням [54, с. 28].

Подібною є ситуація в Канаді. Поліцейський офіцер, згідно зі статистичними даними, реєструє правопорушення, за яке може бути порушена кримінальна справа, приблизно один раз на тиждень. Але необов'язково порушник може бути засуджений. Отже, це так зване «сумарне» правопорушення, за яке правопорушник може бути притягнений до відповідальності суддею одноособово, але він може бути так і не засудженим. Домагається ж засудження правопорушника поліцейський Канади в середньому один раз на дев'ять місяців. Слід урахувати й таку особливість канадської поліції: вона поділена на федеральну, провінційну та муніципальну. Таким чином, кожна поліція має свою організаційну структуру, свої чергові частини, патрульну та дорожню поліцію тощо. Наприклад, королівська канадська кінна поліція поділена на тринадцять регіональних штабів, які розташовані в столицях провінцій. Водночас вони мають 41 підрозділ, а підрозділи складаються із 700 відділів. Звісно, кожний відділ має свою чергову частину [26, с. 341]. Як і у Великій Британії, невеликі поліцейські дільниці вночі зачиняються, усі громадяни знають номери домашніх телефонів поліцейських, і якщо трапляється якась

несподіванка, то поліцейські прибувають на роботу з дому. У великих містах і столиці створено спеціальні підрозділи патрульної служби, які працюють цілодобово, але більшість поліції залучена вночі [54, с. 29]. Основні зусилля патрульної поліції Канади спрямовані на попередження правопорушень, тому вимога поліцейського до громадянина, який порушує громадський порядок, є законом. Якщо громадянин не зважає на вимогу поліцейського, він може бути заарештований.

Отже, у країнах загального права (наприклад, Великій Британії, Канаді та США) адміністративна діяльність поліції не є централізованою та визначається багатьма нормативними актами (статутами), у тому числі судовими прецедентами. У країнах континентальної правової системи (наприклад, Франція та Україна) вказаний напрям діяльності є чітко регламентованим у нормативно-правових актах, що приймаються вищим законодавчим органом влади. Патрульні служби поліції зарубіжних країн мають значно більше часу на проведення заходів щодо попередження, виявлення та припинення правопорушень, оскільки вони не мають дискретних повноважень для притягнення правопорушників до відповідальності [148, с. 154].

Викладене вище дає змогу стверджувати, що діяльність патрульної поліції України є значно ширшою, порівняно з деякими аналогічними поліцейськими підрозділами інших країн, які ми розглянули в цьому підрозділі дисертаційної роботи, оскільки наше національне законодавство наділило патрульну поліцію досить широкими повноваженнями. Це стосується функції розгляду справ про адміністративні правопорушення, якою наділені не всі поліцейські служби в зазначених країнах. Їх діяльність зводиться до складання протоколів про адміністративні правопорушення та оформлення інших документів, які направляються для розгляду до компетентного органу. Вартий уваги високий ступінь схожості національної моделі розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією з моделлю деяких європейських країн. Ураховуючи курс нашої

держави до євроінтеграції, вважаємо це доцільним, а отже, пріоритетним напрямом подальших наукових напрацювань у сфері об'єкта нашого дослідження.

3.2. Удосконалення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією

У науковій юридичній літературі вчені досить часто обговорюють питання щодо вдосконалення законодавства. Історія свідчить про необхідність досконалої законодавчої бази для будь-якої держави, оскільки, жодна влада не зможе навести лад в країні без потужної правової системи. Ще Арістотель свого часу дійшов висновку, що добробут держави безпосередньо залежить від якості законів, які діють у ній. Звісно, це не може бути єдиною умовою успішності країни, оскільки прогрес держави залежить від багатьох факторів: соціальних, економічних, політичних та інших. Проте слід зазначити, що законодавство – це фундамент, на якому формується держава та без якого її прогрес є майже неможливим [3, с. 97]. Законотворчий процес у житті як держави, так і суспільства зумовлює потребу у високому рівні правотворчості.

Передувати правотворчості, на нашу думку, має ґрунтовний аналіз відповідних суспільних відносин і детальне їх вивчення з метою надання їм правильної правової оцінки. Після цього доцільно вдаватися до формування гіпотез і пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Тому в попередніх підрозділах нашої дисертаційної роботи було надано загальну характеристику процесу розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, визначено його місце в провадженні про адміністративні правопорушення, проаналізовано права та обов'язки учасників зазначеного вище процесу та виокремлено нормативно-правові

акти, якими керуються патрульні поліцейські під час своєї діяльності, у тому числі в межах розгляду справ про адміністративні правопорушення.

У заключному підрозділі нашої роботи вважаємо за доцільне викласти пропозиції щодо поліпшення законодавчої бази розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Розглядаючи шляхи вдосконалення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, необхідно передусім урахувати стан правопорядку в державі, зокрема у сфері об'єкта нашого дослідження. Слід також зважати на умови соціального, економічного та політичного характеру, які впливають на здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами патрульної поліції. Нестабільність законодавства й аналіз практики адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції України дає підстави стверджувати, що питання діяльності патрульних поліцейських з розгляду справ на сьогодні є досить актуальним [3, с. 97].

З огляду на те, що в Україні відбуваються перетворення в усіх сферах, зокрема триває реформування правоохоронних органів, виникає чимало негативних явищ, які за своєю суттю істотно впливають на стан правопорядку й публічної безпеки в країні. Через це постає об'єктивна необхідність у внесенні змін у чинні нормативно-правові акти окремих державних органів, у тому числі підрозділу патрульної поліції України, включаючи адміністративно-юрисдикційну діяльність останнього.

Слід усвідомлювати, що за одну мить суттєво вдосконалити законодавчу базу правоохоронних органів неможливо, так само неможливо й швидко оптимізувати нормативно-правове забезпечення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Попри те, що останнім часом здійснено важливі кроки щодо підвищення ефективності роботи патрульної поліції, забезпечення правопорядку й публічної безпеки на території нашої держави можна досягти передусім шляхом удосконалення законодавчої бази, організаційної структури та практичної діяльності

підрозділу патрульної поліції України в межах здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення.

У контексті підвищення ефективності процесу розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією можна стверджувати, що першочергове значення має вдосконалення її законодавчої бази, оскільки будь-яка діяльність, зокрема адміністративно-юрисдикційна, стає конкретною та дієвою лише за умови всебічного нормативного врегулювання, коли чітко визначено дії учасників розгляду справи та регламентовано всі можливі варіанти розвитку обставин справи [3, с. 97–98].

На практиці нині досить часто трапляються випадки, коли поліцейські патрульної поліції, з огляду на різні чинники, діють некомпетентно та витрачають чимало часу на вирішення незначних ситуацій, у тому числі пов'язаних з розглядом справ про адміністративні правопорушення. Звісно, причинами зниження ефективності та швидкості реалізації тих чи інших завдань є не лише проблеми законодавчої бази, яка регламентує процес розгляду справ патрульною поліцією. Існує безліч інших проблем, що погіршують правовідносини у сфері об'єкта нашого дослідження.

По-перше, варті уваги непоодинокі факти вияву некомпетентності патрульних поліцейських, що передусім пов'язано з їх підготовкою до виконання службових обов'язків, яка нині не є зразковою, перешкоджає ефективності й результативності практичної роботи посадових осіб патрульної поліції. Це призводить до зниження рівня довіри населення до роботи підрозділу патрульної поліції, що, відповідно, суперечить ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», де зазначено, що основним критерієм оцінки діяльності органів поліції є рівень довіри населення до поліції [121].

Суспільство зацікавлене в тому, щоб рівень небезпеки в державі зменшувався, усувалися обставини, які призводять до вчинення адміністративних правопорушень. Тобто боротьба з адміністративними правопорушеннями має бути ефективною та дієвою. Такою має бути й

діяльність патрульної поліції, що дасть змогу повернути довіру громадян до неї та правоохоронних органів загалом.

По-друге, на заваді ефективності здійсненню розгляду справ про адміністративні правопорушення стоїть низький рівень правосвідомості нашого населення. Громадяни нашої держави, на жаль, зневірилися у дієвості закону, фаховості правоохоронних органів. Це пов'язано ще з пострадянським спадком, коли права людей мали лише декларативний характер, а посадові особи правоохоронних органів чинили свавілля і відчували безкарність.

Усе зазначене вище нині гальмує процес здійснення реформи в державі та ускладнює виконання завдань Україною щодо євроінтеграції. Таким чином, недосконалість законодавства – не єдина проблема, проте, на нашу думку, одна з найголовніших, яка потребує нагального розв'язання. Тому пропонуємо перейти до висвітлення недоліків чинного адміністративного законодавства нашої держави, з якими ми зіткнулися під час дослідження розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Передусім слід визначити сутність удосконалення законодавства як цілісного правового феномену на загальнотеоретичному рівні та сформулювати тлумачення останнього.

У тлумачному словнику термін «удосконалення» визначається як поліпшення, покращення. Натомість законодавством вважають сукупність законів і будь-яких інших нормативно-правових актів, які регламентують ту чи іншу сферу суспільних відносин і становлять джерело відповідної галузі права [53]. Якщо йдеться про вдосконалення законодавства, то в більш загальному вигляді мають на увазі діяльність, пов'язану з покращенням якісного стану останнього [136, с. 35]. Так, удосконалення законодавства постає як зміна стану чинного законодавства (змісту й форми), зумовлена його недосконалістю, з метою усунення цієї недосконалості та покращення правового регулювання суспільних відносин, підвищення ефективності чинного законодавства [137, с. 193].

Говорячи про вдосконалення законодавства, залежно від того, що змінюється або/чи покращується – його форма, структура чи зміст, можна виділити дві форми вдосконалення законодавства: упорядкування законодавства та його новелізацію [137, с. 193].

Підґрунтям категорії впорядкування є поняття «впорядковувати», що означає «робити належний порядок, наводити лад, лагодити тощо». Упорядкування законодавства полягає в приведенні до належного порядку сукупності законів та підзаконних нормативно-правових актів без зміни їх змісту. Це, зокрема, усунення невиправданого дублювання нормативно-правового матеріалу, ліквідація суперечностей у правовому регулюванні суспільних відносин, уніфікація термінології, виключення нечинних або недієвих нормативних положень, об'єднання однорідних нормативно-правових актів тощо.

Таким чином, упорядкування законодавства постає як удосконалення форми чи структури чинного законодавства. Відповідно, створення нових норм – це справа новелізації законодавства, якою змінюється зміст нормативно-правового регулювання, змістове наповнення системи законодавства [137, с. 193]. Отже, варто зауважити, що впорядкування законодавства, на відміну від його новелізації, є вдосконаленням форми вже чинного законодавства. Натомість новелізація – це створення нових правових норм, які змінюють і доповнюють чинне законодавство або створюють нове.

На сьогодні більшість країн світу – це держави соціально-демократичної орієнтації, які прагнуть стати правовими. Україна також належить до них. Це підтверджує ст. 1 Конституції, де Україну визначено як правову державу, яка є суверенною, незалежною, демократичною та соціальною [72].

Бути правовою державою означає дотримуватись і гарантувати основні права та свободи людини й громадянина, пам'ятати, що найвища соціальна цінність правової держави – особа. Для повної та всебічної охорони й

захисту прав людини необхідні такі нормативно-правові акти, які чітко закріплюють взаємовідносини держави й особи, сприяють зміцненню законності та правопорядку в суспільстві. З-поміж системи актів законодавства провідну роль відіграє закон як найвищий за юридичною силою нормативно-правовий акт єдиного органу законодавчої влади в країні, тому діяльність усіх суб'єктів правовідносин має підпорядковуватись волі закону та приписам [33, с. 28–29]. Виняток не становить і підрозділ патрульної поліції. У зв'язку з цим удосконалення законодавства, що регламентує процес здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією в Україні в умовах сьогодення, є важливим питанням, оскільки норми чинних законодавчих актів не врегульовують весь комплекс питань у досліджуваній проблематиці.

Держава делегує підрозділу патрульної поліції досить значні повноваження, покладає на нього низку важливих завдань і функцій, що спрямовані на забезпечення захисту прав та свобод громадян. Ідеться, зокрема, про функцію розгляду справ про адміністративні правопорушення. Удосконалення законодавства, що регулює правовідносини у сфері об'єкта нашого дослідження, полягає у створенні й закріпленні ефективного правового механізму, який буде здатний забезпечити оптимальну процедуру здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Отже, передусім доцільно запропонувати прийняття окремого нормативно-правового акта – Положення про патрульну поліцію Національної поліції України. Адже протягом вже майже п'яти років існування підрозділу патрульної поліції в Україні досі відсутній зазначений нормативно-правовий акт і діяльність вказаного вище підрозділу на сьогодні регламентується Положенням про патрульну службу МВС від 2 липня 2015 року [89]. Вважаємо, що це суперечить принципам законодавства [3, с. 98].

Нове положення про патрульну поліцію Національної поліції України має складатися з двох частин. У першій – загальній – мають бути зазначені поняття, принципи діяльності, завдання та функції вказаного підрозділу. У другій частині – особливій – повинні бути розкриті адміністративні правопорушення, розгляд яких належить до компетенції патрульної поліції, та адміністративні правопорушення, щодо яких патрульні поліцейські мають право складати протоколи.

У правовій державі все має відбуватись у межах закону. Водночас закон має бути конкретним, зрозумілим, дієвим та не містити у своїх положеннях двозначності. Положення про патрульну службу МВС, на жаль, не є досконалим, тим паче для патрульної поліції, оскільки в ньому навіть бракує такого терміна. Звідси постає питання: чи дійсно патрульна поліція діє легально на території нашої держави? Це питання є дискусійним, проте ми вбачаємо вирішення його лише зазначеним вище шляхом.

З огляду на тематику нашої дисертаційної роботи, слід зупинитися на особливостях розгляду справ про адміністративні правопорушення працівниками патрульної поліції. Як ми зазначали в першому розділі нашої роботи, доцільно виокремити й закріпити на законодавчому рівні спеціальні принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Перший принцип – роз'яснення прав та обов'язків учасникам адміністративного провадження – полягає в тому, що посадова особа патрульної поліції повинна чітко та в повному обсязі повідомити всім учасникам провадження їхні права й обов'язки, що особа засвідчує своїм підписом у процесуальному документі.

Другий принцип – технічної фіксації – передбачає, що стадія розгляду справи повинна бути зафіксована на нагрудну камеру працівника патрульної поліції та за допомогою інших передбачених законом технічних засобів фіксації. Завдяки цьому принципу можливо буде уникнути непорозумінь між сторонами, які можуть виникнути під час оскарження постанови в суді,

особою щодо якої вона була винесена. Також орган чи посадова особа, яка переглядає законність винесення постанови, завдяки технічній фіксації розгляду справи про адміністративне правопорушення, зможе більш об'єктивно оцінити ситуацію та винести правильне й об'єктивне рішення в справі.

Крім того, зазначений принцип може слугувати ефективним способом боротьби з корупцією. Розглядаючи це питання в наших публікаціях, ми дійшли висновку, що використання відеофіксації під час розгляду справ патрульними поліцейськими (за умов дотримання відповідних правил) як метод боротьби з корупцією може бути досить ефективним. Зазначений підхід потребує впровадження, адже це відповідає принципу прозорості й відкритості, на яких ґрунтуються правові системи європейських держав [5, с. 357].

Третій принцип, який ми пропонуємо визначити, – принцип документальної формалізації. Згідно з цим принципом, поліцейський зобов'язаний належно встановити особу правопорушника та вносити до процесуальних документів лише перевірену інформацію.

Четвертий принцип – невідворотності покарання, що полягає в забезпеченні дієвості права, ефективності його впливу на поведінку суб'єктів правовідносин, ефективності інституту юридичної відповідальності в механізмі правового регулювання, створенні гарантій щодо реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [75, с. 143]. Він забезпечить реалізацію такої функції юридичної відповідальності, як підвищення авторитету закону, правоохоронних органів, підтримання правопорядку в державі тощо [73, с. 9].

П'ятий принцип – скороченості провадження, тобто притягнення особи, яка вчинила правопорушення, до адміністративної відповідальності без складання протоколу про адміністративне правопорушення та інших доказових процесуальних документів.

Шостий принцип – відсутності змагальності сторін. Ідеться про відсутність змагальності, яка є обов'язковою, наприклад, для судового розгляду. Водночас особа має право оскаржити дії та рішення поліцейського в суді.

У межах проведення дисертаційного дослідження ми встановили, що в разі залучення іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, законом не передбачено, якими документами мають підтверджуватись його повноваження. Тому нагальною є потреба в доповненні ч. 2 ст. 271 КУпАП, де варто закріпити такі положення: у разі написання клопотання особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, про залучення для захисту своїх прав іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, останній повинен підтвердити свої повноваження документом про повну вищу юридичну освіту.

Ще одне важливе, на наш погляд, питання, яке потребує уваги для його законодавчого врегулювання, є визначення строків призначення дати розгляду справи про адміністративне правопорушення в разі надання особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, клопотання про перенесення дати розгляду справи для можливості скористатися правом залучити захисника своїх прав. На цьому етапі виникає безліч питань, які затягують процес, особливо в тому випадку, якщо особа починає зловживати можливістю обрати зручний день для розгляду справи. Доречним є визначення терміну (п'ять днів), протягом якого особа зі своїм захисником зобов'язані з'явитися до Управління патрульної поліції для розгляду справи. У разі, якщо особа не з'явилась протягом зазначеного терміну, слід передбачити можливість розгляду справи без її участі.

Проте якщо особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, є суб'єктом отримання безоплатної вторинної правової допомоги та виявляє бажання скористатися таким правом, цей термін має

бути тривалішим, оскільки, як ми вже зазначали, Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання такої допомоги. Згідно з положеннями КУпАП, загальний термін розгляду справ про адміністративні правопорушення становить 15 днів [66]. Тому для такої групи осіб доцільно вказати окремий часовий термін звернення до Управління патрульної поліції для розгляду справи – 12 днів [3, с. 98].

У межах дослідження ми дійшли висновку, що не всі зміни положень КУпАП, які відбулись у зв'язку з реформуванням, відповідають принципам законотворчості. У деяких випадках вони навіть суперечать нормам Конституції. Одним з таких випадків є передбачення нормами КУпАП єдиного фіксованого розміру штрафу за вчинення адміністративного правопорушення, що закріплено в санкціях статей зазначеного нормативно-правового акта.

Зазначене не відповідає положення ст. 34 КУпАП, яка передбачає обставини, що пом'якшують відповідальність за вчинення адміністративного правопорушення. Серед них: щире розкаяння винного; відвернення винним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди; учинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання або при збігу тяжких особистих чи сімейних обставин; учинення правопорушення неповнолітнім; учинення правопорушення вагітною жінкою або жінкою, яка має дитину віком до одного року та інші [66].

Змоделюємо ситуацію порушення правил дорожнього руху: зупинка автомобіля в забороненому місці. Наприклад, водієм-порушником виявився громадянин, який не визнає своєї вини, умисно своїми діями затягує розгляд справи, що, відповідно, ускладнює процес притягнення його до відповідальності. Згідно з чинним законодавством, патрульний поліцейський зобов'язаний винести постанову про притягнення його до відповідальності за ч. 1 ст. 122 КУпАП та накласти стягнення в розмірі 15 н.м.д.г. З цим усе

зрозуміло, проте якщо цим водієм виявився свідомий громадянин, який щиро розкався у вчиненому (це пом'якшувальна обставина) та визнав свою вину, він так само буде притягнутий патрульним поліцейським за ч. 1 ст. 122 КУпАП та буде зобов'язаний сплатити штраф у розмірі 15 н.м.д.г.

На нашу думку, такий підхід суперечить принципам справедливості покарання та звужує обсяг прав людини, що напяму заборонено Конституцією України, тому ми вбачаємо за доцільне внести зміни до КУпАП, а саме зазначити в санкціях статей мінімальний і максимальний розміри штрафу.

У разі, коли було залучено захисника і під час розгляду справи довели невинуватість особи, стосовно якої було складено протокол про адміністративне правопорушення, постає питання щодо оплати послуг захисника. У зв'язку з цим пропонуємо закріпити нову норму в КУпАП, яка буде передбачати відшкодування виплаченої захиснику винагороди за рахунок державного або місцевого бюджету [3, с. 98–99].

Низький рівень професіоналізму патрульних поліцейських також негативно впливає на процес здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Тому одним з дієвих чинників покращення правовідносин у сфері об'єкта нашого дослідження є підвищення рівня професійної підготовки осіб вказаної категорії. У зв'язку з цим пропонуємо вдосконалити формування кадрового складу патрульних поліцейських на більш високому рівні та розробити комплексну програму з підготовки та перепідготовки патрульних поліцейських на базі поліцейської академії.

Ще один важливий момент, який істотно може покращити процес здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, – це професіональна етика патрульного поліцейського. Ідеться про поведінку патрульних поліцейських під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Професійна етика патрульного поліцейського має базуватися на концепції формування почуття обов'язку щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, поваги до їх прав,

власності та недоторканності. Усе це формується на підставі правової, духовної, моральної, професійної та інтелектуальної культури. Патрульний поліцейський під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення має бути ввічливим, коректним, тактовним, скромним, уважним, професійним і доцільним. Зазначене буде слугувати орієнтиром для усвідомлення себе і формування відповідальності за власні дії, у тому числі й неправомірних [3, с. 99].

Крім того, як ми зазначали вище, іноді бракує офіційно закріплених зразків документів, таких як протокол про застосування поліцейського піклування та протокол про вилучення речей і документів. Усунути цю прогалину можна шляхом внесення відповідних змін до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції від 6 листопада 2015 року № 1376 [59] та Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, від 7 листопада 2015 року № 1395 [60], які міститимуть опис і зразки зазначених вище документів.

Таким чином, крім висловлених вище пропозицій [91, с. 74] щодо вдосконалення адміністративного законодавства нашої держави, необхідно зважати на практичний аспект цього питання, що безпосередньо залежить від кадрового складу та його фахової підготовки. Важливим для України є також належне виконання своїх міжнародних зобов'язань у частині адаптації правової системи до законодавства Європейського Союзу. Для цього передусім слід позбутися залишків радянської правової спадщини [55, с. 14].

Висновки до розділу 3

Проаналізовано зарубіжний досвід розгляду справ про адміністративні порушення патрульною поліцією. Зокрема, встановлено, що структура

патрульної поліції Сполучених Штатів Америки суттєво відрізняється від національної моделі. Патрулювання в них відбувається на трьох рівнях: штату, округу та населеного пункту. В Україні, навпаки, система патрульної поліції є централізованою, що, на нашу думку, слід вважати позитивним моментом, оскільки за такої моделі легше організовувати й контролювати діяльність патрульних поліцейських, тим паче під час здійснення розгляду справ. Що стосується розгляду справ про адміністративні правопорушення, то варто зазначити, що в США цим переважно займається суд, хоча поліцейські деяких штатів наділені правом виписувати штраф.

У Великій Британії представлено англосаксонську систему права. Рішення судових установ там мають вагоме значення, з огляду на що поліцейські не наділені правом розглядати справи про адміністративні правопорушення. Вони складають певні документи та направляють їх до суду магістрату, який розглядає і приймає рішення в справі. У Франції так само поліцейські майже не розглядають справи про адміністративні правопорушення, оскільки в них для цього передбачено спеціальний орган, – поліцейський трибунал.

Діяльність патрульної поліції України є значно ширшою, порівняно з деякими аналогічними поліцейськими підрозділами інших країн, які ми розглянули в цьому розділі дисертаційної роботи, оскільки наше національне законодавство наділило патрульну поліцію досить широкими повноваженнями. Це стосується функції розгляду справ про адміністративні правопорушення, якою наділені не всі поліцейські служби в зазначених країнах. Їх діяльність зводиться до складання протоколів про адміністративні правопорушення та оформлення інших документів, які направляють для розгляду до компетентного органу.

Обґрунтовано такі пропозиції щодо вдосконалення процесу здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення:

- прийняти окремий нормативно-правовий акт, який має повністю регулювати діяльність патрульної поліції – Положення про патрульну поліцію України;

- виокремити в системі принципів адміністративного процесу та закріпити на законодавчому рівні спеціальні принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією;

- доповнити ч. 2 ст. 271 КУпАП такими положеннями: у разі написання клопотання особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, про залучення для захисту своїх прав іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, останній повинен підтвердити свої повноваження документом про повну вищу юридичну освіту;

- внести зміни до КУпАП щодо визначення часового терміну, протягом якого особа зі своїм захисником зобов'язана з'явитися до Управління патрульної поліції для розгляду справи. У разі, якщо особа не з'явилась протягом зазначеного терміну, слід передбачити можливість розгляду справи без її участі. У разі, якщо особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, є суб'єктом на отримання безоплатної вторинної правової допомоги та виявляє бажання скористатися таким правом, зазначений термін має встановлюватись з урахуванням особливостей надання безоплатної правової допомоги відповідними центрами;

- внести зміни до КУпАП щодо встановлення в санкціях статей межі мінімального та максимального розміру штрафу, при вчиненні правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

ВИСНОВКИ

У дисертації репрезентовано теоретичне узагальнення та підсумки вирішення наукового завдання, що полягало в комплексному дослідженні розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, а також вироблено напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання та організації процесу здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, виокремлення на цій основі відповідних теоретичних новел щодо вдосконалення низки положень законодавчих актів. Найбільш важливими є такі:

1. Унаслідок вивчення наукових джерел і нормативно-правових актів у сфері розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією встановлено відсутність визначення поняття, сутності, особливостей та класифікації принципів розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

На підставі проведеного аналізу наукових джерел та законодавчих актів відповідно до теми дисертаційної роботи патрульну поліцію визначено як підрозділ Національної поліції, діяльність якого передусім спрямована на забезпечення публічної безпеки та порядку, охорону прав й інтересів людини та держави, попередження, виявлення і припинення як адміністративних правопорушень, так і кримінальних злочинів, а також виконання інших завдань і функцій, які законом віднесені до його компетенції.

2. Запропоновано авторське визначення поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією: це – здійснення уповноваженими особами патрульної поліції збирання й оцінки доказів та прийняття рішення про наявність або відсутність складу адміністративного правопорушення і можливість притягнення особи до адміністративної відповідальності в провадженні, яке розглядається.

3. Ураховуючи специфіку розгляду справ про адміністративні правопорушення працівниками патрульної поліції, запропоновано

виокремити такі спеціальні принципи розгляду нею справ про адміністративні правопорушення: принцип забезпечення прав та обов'язків учасників адміністративного провадження; принцип технічної фіксації; принцип документальної формалізації; принцип скороченості провадження; принцип відсутності змагальності сторін.

4. З метою окреслення діяльності патрульної поліції під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення та проведення паралелі з діяльністю інших суб'єктів, уповноважених законом здійснювати розгляд справ про адміністративні правопорушення, окреслено основні ознаки розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією, серед яких: специфіка правопорушення; вік особи, яку притягують до адміністративної відповідальності; місце розгляду справи.

5. На підставі аналізу нормативно-правового регулювання правовідносин у сфері об'єкта нашого дослідження виокремлено низку особливостей, які притаманні розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією: по-перше, певне коло адміністративних правопорушень, передбачених ст. 222 КУпАП, які віднесені до підвідомчості органів та підрозділів Національної поліції; по-друге, здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення виключно посадовими особами патрульної поліції; по-третє, місце здійснення розгляду справи про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

6. Доведено доцільність доповнити ч. 2 ст. 271 КУпАП такими положеннями: у разі написання клопотання особою, яку притягують до адміністративної відповідальності, про залучення для захисту своїх прав іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, останній повинен підтвердити свої повноваження документом про повну вищу юридичну освіту.

7. Аргументовано положення, згідно з яким варто внести зміни до КУпАП, зокрема визначити часовий термін (п'ять днів), протягом якого особа зі своїм захисником зобов'язана з'явитися до Управління патрульної поліції для розгляду справи. У разі, якщо особа не з'явилась протягом зазначеного терміну, слід передбачити можливість розгляду справи без її участі. У разі, якщо особа, яку притягують до адміністративної відповідальності, є суб'єктом на отримання безоплатної вторинної правової допомоги та виявляє бажання скористатися таким правом, зазначений термін має становити 12 днів.

8. Єдиний фіксований розмір штрафу, який наразі передбачений у санкціях статей КУпАП, не дає змоги застосовувати положення ст. 34 зазначеного нормативно-правового акта під час здійснення розгляду справ патрульними поліцейськими. Це суперечить принципам справедливості покарання та звужує обсяг прав людини, що напрямую заборонено Конституцією України. У зв'язку з цим, доведено доцільність внесення змін до КУпАП, зокрема визначення в санкціях статей мінімальний і максимальний розміри штрафу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулкадірова Е. Е. Система принципів розгляду справ патрульною поліцією України. *Право як ефективний суспільний регулятор* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16–17 лют. 2018 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2018. С. 65–68.
2. Абдулкадірова Е. Е. Regulatory support of patrol police activities during the disposal of legal proceedings. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105). С. 228–236.
3. Абдулкадірова Е. Е. Вдосконалення здійснення розгляду справ підрозділом патрульної поліції. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 черв. 2020 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2020. С. 97–99.
4. Абдулкадірова Е. Е. Визначення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 30 берез. 2018 р.). Одеса : ОДУВС, 2018. С. 84–85.
5. Абдулкадірова Е. Е. Відеофіксація як метод протидії корупції при розгляді справ патрульними поліцейськими. *Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 355–357.
6. Абдулкадірова Е. Е. Деякі аспекти нормативно-правового забезпечення розгляду справ патрульною поліцією. *Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 27–28 жовт. 2017 р.). Львів : Гельветика, 2017. С. 95–98.
7. Абдулкадірова Е. Е. Основні права та обов'язки поліцейських. *Актуальні питання адміністративного права і процесу* : матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 24 трав. 2018 р.). Київ : Кафедра, 2018. С. 9–12.

8. Абдулкадірова Е. Е. Поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Юридична Україна*. 2017. Вип. 7–8. С. 36–40.

9. Абдулкадірова Е. Е. Права та обов'язки патрульних поліцейських України під час розгляду справ. *National law journal: theory and practice*. 2018. № 4-1 (32). С. 32–34.

10. Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Підприємство господарство і право*. 2017. Вип. 12. С. 151–154.

11. Абдулкадірова Е. Е. Проблеми законодавчого регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Забезпечення прав і свобод людини засобами адміністративного права : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 19 січ. 2017 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 51–53.

12. Абдулкадірова Е. Е. Стадія розгляду справ патрульною поліцією за участю захисника. *Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3–4 серп. 2018 р.)*. Харків : Східноукр. наук. юрид. організація, 2018. С. 56–62.

13. Абдулкадірова Е. Е. Участь захисника під час розгляду справ патрульною поліцією. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4 (113). С. 112–118.

14. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрид. думка, 2007. 592 с.

15. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення / О. В. Кузьменко та ін. ; за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ : Атіка, 2016. 388 с.

16. Адміністративна діяльність Національної поліції : навч. посіб. для підготовки до іспиту / О. М. Калюк та ін. ; за ред. В. А. Кулікова. Київ, 2016. 230 с.

17. Адміністративна діяльність органів поліції України / О. І. Безпалова та ін. ; за ред. В. В. Сокуренка. Харків, 2017. 432 с.
18. Адміністративне право України / Ю. П. Битяк та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. Харьков : Право, 2000. 520 с.
19. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. Київ, 2007. 544 с.
20. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В. В. та ін. Херсон, 2018. 446 с.
21. Адміністративне процесуальне право : навч. посіб. / Д. В. Голобородько та ін. ; за ред. Т. П. Мінки. Дніпро, 2017. 320 с.
22. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посіб. / В. А. Глухверя та ін. ; за заг. ред. В. А. Глухверя. Дніпро, 2016. 264 с.
23. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції : навч. посіб. / С. Ф. Константінов та ін. Київ, 2016. 336 с.
24. Алфьоров С. М. Адміністративне право : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2011. 216 с. URL : http://pidruchniki.ws/15431216/pravo/provadzheniya_spravah_pro_administrativni_pravoporushennya.
25. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.
26. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Харків : Основа, 1996. 398 с.
27. Бережна І. А., Бережний О. Р. Статус перекладача в адміністративно-деліктному провадженні: порівняльно-правовий аспект за законодавством України. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 2. С. 90–98.
28. Бондаренко Г. П. Адміністративна відповідальність в СРСР. Львів : ЛДУ, 1975. 176 с.
29. Бортник Н. П., Єсімов С. С. Проблеми нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері безпеки дорожнього

руху. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 837. С. 29–35. (Серія «Юридичні науки»).

30. Бортняк Д. Ф. Характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення в умовах реформування адміністративного права. *Підприємництво господарство і право*. 2009. Вип. 10. С. 179–189.

31. Бурбика М. М., Колесніков М. В., Солонар А. В. Адміністративний процес України (у схемах) : навч. посіб. Суми, 2019. 108 с.

32. Василів С. С. Адміністративно-правові засади підвідомчості розгляду справ про адміністративні правопорушення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 239 с.

33. Гапоненко Л. В., Семененко Т. І. Удосконалення законодавства як ефективна умова підвищення функціонування правової системи України. *Актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. № 4–5 (8–9). С. 28–33.

34. Гармонізація законодавства про адміністративну відповідальність із стандартами ЄС та практикою ЄСПЛ: доповідь Є. О. Крапивіна для експертної дискусії «Розвиток законодавства про адміністративну відповідальність. Новий кодекс – потреба та перспективи». 2017. URL: http://umdppl.info/police-experts.info/2017/04/03/theses_admin-_discussion/#_ftn1.

35. Гнап Д. Д. Відкриття провадження в адміністративній справі як стадія адміністративного процесу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. Вип. 1. С. 111–114.

36. Гнатюк С. С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 156 с.

37. Гончарук С. Т. Основи адміністративного права України : навч. посіб. Київ : Вид-во НАУ, 2004. 342 с.

38. Гончарук С. Т. Реалізація права на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Інтернаука*. 2017. Вип. 4 (26). С. 100–104.

39. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : ХПІ, 2009. 142 с.

40. Гудима А. В. Про правову допомогу адвоката в адміністративно-деліктному законодавстві: зарубіжний досвід. *Visegrad journal on Human Rights*. 2016. Вип. 1/2. С. 107–112.

41. Декларація про поліцію, прийнята Парламентською асамблеєю Ради Європи від 08 трав. 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803.

42. Дембіцька С. Л. Теоритичні проблеми визначення поняття та змісту адміністративної деліктності. *Право і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 121–126.

43. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

44. Державам-членам стосовно адміністративних санкцій : Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 13 лют. 1991 р. № R (91) 1. URL: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Rec_1991.pdf.

45. Джафарова М. В. Визначення адміністративного процесу: проблемні питання правової доктрини. *Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. Вип. 13 (1). С. 60–62.

46. Дмитрієв А. А. Принципи та правове регулювання діяльності органів Національної поліції із протидії організованих злочинності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. Вип. 1. С. 164–174.

47. Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод : від 17 лип. 1997 р. № 475/97-BP. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

48. Європейський Кодекс поліцейської етики : міжнар. док. від 19 верес. 2001 р. URL: <https://polis.osce.org/file/8641/download?token=5AlYESl>.

49. Єдиний Реєстр Адвокатів України : [сайт]. URL: <https://erau.unba.org.ua/>.

50. Закон Республіки Сербія «Про проступки» : від 12 груд. 2002 р.
URL: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Serb_2007.pdf.

51. Закон Республіки Словенія «Про проступки» : від 12 груд. 2002 р.
URL: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Slov_2002.pdf.

52. Закон Чеської Республіки «Про проступки» : від 17 квіт. 1990 р.
URL: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/Cheh_1990.pdf.

53. Законодавство : [сайт]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Законодавство>.

54. Заросило В. О. Порівняльний аналіз діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн в питаннях виявлення та припинення адміністративних правопорушень. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2012. Вип. 1. С. 26–29.

55. Іванов І. Є. Адміністративно-правові засади провадження в справах про проступки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2019. 22 с.

56. Іванов І. Є. Основні напрями удосконалення адміністративно-деліктного законодавства на стадії порушення справи про адміністративний проступок. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. Вип. 21. С. 42–48.

57. Іванов І. Є. Поняття та сутність провадження в справах про адміністративні проступки. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1 (22). С. 101–103.

58. Іванов І. Є. Шляхи перейняття зарубіжного досвіду щодо проваджень у справах про адміністративні проступки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. Вип. 2. С. 255–258.

59. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : від 06 листоп. 2015 р. № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

60. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього

руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07 листоп. 2015 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>.

61. Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 492 с.

62. Кириченко В. В. Адміністративно-правове забезпечення гендерної рівності в організації діяльності персоналу ОВС : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 20 с.

63. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів. Київ : Вентурі, 1998. 208 с.

64. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

65. Кодекс поведження посадових осіб з підтримання правопорядку : Закон України від 17 груд. 1979 р. № 995. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.

66. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 7 груд. 1984 р. № 8073. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

67. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

68. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.

69. Коломоець Т. О. Адміністративне право України : підручник. Київ : Істина, 2008. 560 с. URL: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/kolomoiets_to_administrativne_pravo_ukrayini.pdf.

70. Колпаков В. К. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 544 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-7930.html>.

71. Конверський А. Є. Логіка : підручник. Вид. 3-тє переробл. і доповн. Київ : Центр учб. літ., 2012. 296 с.

72. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>.

73. Корнієнко А. А. Невідворотність як принцип юридичної відповідальності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2014. 200 с.
74. Костицький М. В. Про діалектику як методологію юридичної науки. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2012. Вип. 1. С. 3–17.
75. Крепакова М. Ю. Принципи адміністративної діяльності органів внутрішніх справ України та їх реалізація : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2015. 188 с.
76. Крижановська В. А. Адміністративна відповідальність в адміністративному праві України: сучасне розуміння, нові підходи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 258 с.
77. Крикун О. В. Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 235 с.
78. Летнянчин Л. І. Пряма дія норм Конституції України: від принципу – до практичного застосування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. Вип. 4 (91). С. 115–127.
79. Лисенко Ю. О. Представництво в адміністративному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 22 с.
80. Лисенко Ю. О. Представництво в адміністративному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 213 с.
81. Лопатьєв А. О. Моделювання як методологія пізнання. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. Вип. 8. С. 4–10.
82. Лошицький М. В., Мінка Т. П. Актуальні питання удосконалення законодавства з оформлення органами внутрішніх справ матеріалів про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 19–29.
83. Мозгова Н. Г. Логіка: навч. посіб. Київ : Каравела, 2011. 248 с.
84. Ознака [сайт]. URL: <http://sum.in.ua/s/oznaka>.
85. Орехов О. І. Іноземний (європейський) досвід перегляду справ про адміністративні правопорушення та можливості його впровадження у

вітчизняне адміністративно-деліктне законодавство. *Європейські перспективи*. 2012. Вип. 4. С. 60–65.

86. Патрульна поліція [сайт]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Патрульна_поліція_України.

87. Перепелюк В. Г. Адміністративний процес. Загальна частина : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2003. 367 с.

88. Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовт. 2015 р. № 834. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF>.

89. Положення про патрульну службу МВС : наказ МВС України від 02 лип. 2015 р. № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>.

90. Потапенко С. В. Система принципів адміністративного процесу України та проблеми їх класифікації. *Форум права*. 2010. Вип. 2. С. 403–408.

91. Приймаченко Д. В., Миронюк Р. В. Окремі напрями узагальнення іноземного досвіду функціонування та діяльності органів адміністративно-деліктної юрисдикції та шляхи його впровадження в Україні. *Право і суспільство*. 2013. № 5. С. 69–75.

92. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

93. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01 груд. 1994 р. № 264/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80>.

94. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 черв. 2001 р. № 3460. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

95. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08 лип. 2011 р. № 3671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.

96. Про громадянство України : Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2235. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.

97. Про День Національної поліції України : Указ Президента України від 09 груд. 2015 р. № 693/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693/2015>.

98. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

99. Про державну статистику : Закон України від 17 верес. 1992 р. № 2614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>.

100. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22 лют. 2006 р. № 3460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>.

101. Про додаткові заходи щодо боротьби з відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом : Указ Президента України від 19 лип. 2001 р. № 532/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2001>.

102. Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку : Указ Президента України від 18 січ. 2001 р. № 20/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/2001>.

103. Про дорожній рух : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.

104. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3782. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

105. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

106. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки

дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі : наказ МВС України від 13 січ. 2020 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0113-20>.

107. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС України, МОЗ України від 09 лист. 2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>.

108. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції : наказ Національної поліції України від 06 листоп. 2015 р. № 73. URL: <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyyaproDPP-1.pdf>.

109. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовт. 1992 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>.

110. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

111. Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон : постанова Верховної Ради України від 26 черв. 1992 р. № 2503-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2503-12>.

112. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : постанова Кабінету Міністрів України від 17 груд. 2008 р. № 1103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF>.

113. Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення : постанова Кабінету Міністрів України від 17 груд. 2008 р. № 1086. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-%D0%BF>.

114. Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання : постанова Кабінету Міністрів України від 17 груд. 2008 р. № 1102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-%D0%BF>.

115. Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян : Указ Президента України від 18 лют. 2002 р. № 143/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2002>.

116. Про заходи щодо розвитку системи протидії (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму : Указ Президента України від 22 лип. 2003 р. № 740/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740/2003>.

117. Про інформацію : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

118. Про концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу : Закон України від 21 листоп. 2002 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-15>.

119. Про наркотичні засоби, психотропні речовини, і прекурсори : Закон України від 15 лют. 1995 р. № 60/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>.

120. Про Національне центральне бюро Інтерполу : Закон України від 25 берез. 1993 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF>.

121. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

122. Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією : Закон України від 06 лют. 2003 р. № 84/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84/2003>.

123. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

124. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.

125. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09 квіт. 1992 р. № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>.

126. Про Положення про Державну автомобільну інспекцію МВС : Закон України від 14 квіт. 1997 р. № 341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-97-%D0%BF>.

127. Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей : постанова Кабінету Міністрів України від 17 лип. 1992 р. № 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF>.

128. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії : постанова Кабінету Міністрів України від 07 верес. 1993. № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF>.

129. Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовт. 2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>.

130. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 верес. 2011 р. № 3773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.

131. Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист : Закон України

від 24 берез. 1998 р. № 203/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80>.

132. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 16 верес. 2015 р. № 730. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2015-%D0%BF>.

133. Про утворення територіального органу Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовт. 2019 р. № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF>.

134. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 черв. 2000 р. № 1835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

135. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки : Закон України від 23 квіт. 1999 р. № 613. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14>.

136. Риднюк В. І. Удосконалення законодавства та його співвідношення з найбільш близькими правовими явищами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. Вип. 4. С. 35–38.

137. Риднюк В. І. Удосконалення законодавства: поняття, форми. *Правова держава*. 2011. Вип. 22. С. 191–198.

138. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення : рішення Конституційного Суду України від 26 трав. 2015 р. № 5-рп/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15>.

139. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого

самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) : рішення Конституційного Суду України від 14 груд. 1999 р. № 10-рп/99. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99>.

140. Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) : рішення Конституційного Суду України від 22 груд. 2010 р. № 23-рп /2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10>.

141. Савенко Д. М. Принципи Конституції. *Наукові записки*. 2006. Вип. 53. С. 13–16.

142. Савчин М. В. Конституційні принципи та їх інтерпретація. *Право України*. 2017. Вип. 7. С. 30–38.

143. Самбор М. А. Принципи права у нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення. *Вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. Вип. 1. С. 244–256.

144. Самбор М. А. Провадження у справі про адміністративне правопорушення: погляди на поняття. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля*. 2015. Вип. 1 (6). С. 128–134.

145. Сарibaєва Г. М. Систематизація адміністративного законодавства України: проблеми визначення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 6 (15). С. 135–138.

146. Сердюк А. М. Досвід організації діяльності патрульних підрозділів поліції у США та перспективи його застосування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 35 (2). С. 208–211.

147. Сердюк А. М. Щодо визначення поняття і змісту основних завдань та функцій патрульної поліції України в сучасних умовах:

адміністративно-правові аспекти. *Науковий вісник публічного права*. 2016. Вип. 3. С. 190–195.

148. Сіроштан Ю. В. Адміністративна діяльність патрульних служб поліції Великобританії, Канади, США та Франції: упровадження позитивного досвіду в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. Вип. 1 (66). С. 151–156.

149. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.

150. Сокурєнко О. А. Презумпція невинуватості як елемент захисту прав особи в адміністративній діяльності. *Підприємство господарство і право*. 2017. Вип. 7. С. 73–76.

151. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. Вип. 2. С. 40–43.

152. Статистичний бюлетень «Адміністративні правопорушення в Україні». Державна статистична служба України. Київ, 2016. 205 с.

153. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007. 624 с.

154. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2007. 317 с.

155. Сучасна правова енциклопедія / Зайчук О. В. та ін. ; за заг. ред. О. В. Зайчука. Київ, 2010. 384 с.

156. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / Петришин О. В. та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків, 2015. 368 с.

157. Тєртишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина : підручник. Київ : Алерта, 2014. 440 с.

158. Тєслєнко В. М. Взаємодія міжнародного й внутрішньодержавного права в аспекті українського законодавства. *Молодий вчений*. 2017. Вип. 3. С. 566–570.

159. Фазикoш О. В. Зарубіжний досвід провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3–2 (2). С. 178–182.

160. Філіппов А. В. Адміністративно-правове забезпечення безпеки цивільної авіації в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2010. 20 с.

161. Хитра І. Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності банків в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 16 с.

162. Хохленко О. М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій у сфері освіти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 19 с.

163. Швейцарія : [сайт]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.

164. Шевчук Р. М. Діалектичний метод у правознавстві: окремі аспекти. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2012. Вип. 2. С. 25–31.

165. Алексеев С. С. Проблемы теории права. Курс лекций. Свердловск : Свердлов. юрид. ин-т, 1972. 396 с.

166. Бандурка А. М., Тищенко Н. М. Административный процесс : учебник. Харьков : Изд-во НУВД, 2001. 353 с.

167. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник для вузов. М. : БЕК, 1996. 368 с.

168. Деликтно-процессуальный Кодекс Эстонской Республики : от 22 мая 2002 г. URL: <http://v1.juristaitab.ee>.

169. Иванов Е. А. Логика : учебник. М. : БЕК, 1998. 309 с.

170. Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). М. : Аватар+, 2001. 560 с.

171. Миронюк Р. В. Европейский опыт функционирования системы органов административно-деликтной юрисдикции и направления его внедрения в отечественное законодательство. *Всероссийский журнал научных публикаций*. 2013. Вип. 2 (17). С. 33–36.

172. Силайчев М. В. Закон Австрии «Об общих положениях административных производств». *Актуальные проблемы российского права*.

2009. Вип. 2. С. 372–377. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zakon-avstrii-ob-obschih-polozheniyah-administrativnyh-proizvodstv/viewer>.

173. Сырых В. М. Логические основания общей теории права. 2-е изд., исп. и доп. М. : Юстицинформ, 2001. 528 с.

174. Целлер Э. Г. Очерк истории греческой философии. М. : Канон+, 1913. 342 с.

175. Цуканов Н. Н. К вопросу о месте совершения административного правонарушения. *Правопорядок: история, теория, практика*. 2015. Вып. 1 (4). С. 41–45.

176. Шиндяпина М. Д. Стадии юридической ответственности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. М., 1996. 210 с.

177. Юсупов В. А. Правоприменительная деятельность органов государственного управления. М. : Юрид. лит., 1979. 136 с.

178. Administrative Justice Code: France Law : from 31 December 2016. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/PP/PP%20Laws/France/France_Administrative%20justice%20code%20as%20of%2031%20Dec%202016_FR.pdf.

179. Administrative justice in Europe: Report for Lithuania. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/lithuania_en.pdf.

180. Administrative justice in Europe: Report for the Republic of Slovenia. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/slovenia_en.pdf.

181. Administrative Procedural Code: Slovakia Law : from 1 January 1968. URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b50410.html>.

182. Administrative Procedure Act: Germany Law : from 25 May 1976. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/FOI/FOI%20Laws/Germany/Germany_Administrative%20Procedures%20Act%20VwVfG%201976_amended%202016.pdf.

183. Administrative Procedure Act: Italy Law : from 7 August 1990. No. 241. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/FOI/FOI%20Laws/Italy/Italy_Administrative%20Procedure%20Act%20No.%20241%20of%201990_amended%202016.pdf.

184. Administrative Procedure Code: Bulgaria Law : from 12 July 2006.
URL: http://europam.eu/data/mechanisms/FOI/FOI%20Laws/Bulgaria/Bulgaria_AdminProcedureCode_2006_amended2016.pdf.

185. Administrative Violations Code: Latvia Law : from 7 December 1984.
URL: http://europam.eu/data/mechanisms/FD/FD%20Laws/Latvia/Latvia_Administrative%20Violations%20Code_1985,%20amended%202016_LV.pdf.

186. California Criminal Justice Edition : [web site]. URL: <https://lao.ca.gov/reports/2013/crim/criminal-justice-primer/criminal-justice-primer-011713.pdf>.

187. Code of Administrative Procedure: Portugal : from 7 January 2015.
URL: http://europam.eu/data/mechanisms/COI/COI%20Laws/Portugal/Portugal_Code%20of%20Administrative%20Procedure_2015.pdf.

188. Czech Administrative Law - Legal regulation of procedure language in administrative proceedings : [web site]. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/05_Czech_Administrative_Law.pdf.

189. Efficiency of administrative justice in Germany : Web Site. URL: <https://www.aeaj.org/page/Efficiency-of-administrative-justice-in-Germany>.

190. Federal Act on Administrative Procedure: Swiss Confederation : from 20 December 1968. URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19680294/index.html>.

191. General Administrative Procedure Act: Republic of Croatia : from 27 March 2009. URL: <https://www.legislationline.org/documents/id/16474>.

192. Hugo Flavier, Charles Froge. Administrative justice in France. Between singularity and classicism. *Brics Law Journal*. 2016. Vol. 3. № 2. P. 80–111.

193. Lust S. Administrative law in Belgium. *Administrative law of the European Union, its member states and the United States: a comparative analysis*. Antwerpen: Intersentia, 2007. P. 5–60.

194. Mattarella B. Administrative law in Italy: an historical sketch. *Revista de direinto administrativo*. 2016. Vol. 271. P. 13–64.

195. Merusk K. Administrative Law Reform in Estonia: Legal Policy Choices and Their Implementation. *Juridica international*. 2004. Vol. 9. P. 52–62. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Telegram%20Desktop/ji_2004_1_52.pdf.

196. On General Administrative Procedure: Serbia Law 2011. № 33/97. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/FOI/FOI%20Laws/Serbia/Serbia_Law%20on%20General%20Admin%20Procedure_2001_amended%202010.pdf.

197. On Legal Regime of Public Administration and Administrative Procedure: Spanish Law: from 26 November 1992. URL: http://europam.eu/data/mechanisms/FOI/FOI%20Laws/Spain/Spain_Law%2030-1992%20on%20the%20Legal%20Regime%20of%20the%20Public%20Administration%20and%20Common%20Administrative%20Procedure%201992.pdf.

198. On the Legal Regime of Public Administrations and the Common Administrative Procedure. URL: <https://www.boe.es/buscar/pdf/1992/BOE-A-1992-26318-consolidado.pdf>.

199. Pünder H. German administrative procedure in a comparative perspective: Observations on the path to a transnational *ius commune* proceduralis in administrative law. *Journals Permissions*. 2013. Vol. 11. № 4. P. 940–961. (accessed 15 August 2019).

200. Questionnaire on the Independence and efficiency of administrative Justice : Austria : [web site]. URL: <https://www.aeaj.org/page/Questionnaire-on-the-Independence-and-efficiency-of-administrative-Justice--Austria>.

201. Questionnaire on the Independence of administrative Justice: Greece : [web site]. URL: <https://www.aeaj.org/page/Questionnaire-on-the-Independence-of-administrative-Justice-Greece>.

202. The Administrative Justice in Spain: Current Situation and Challenges. URL: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/The_Administrative_Justice_in_Spain_Current_Situat.pdf.

203. The Approach to Administrative Law in Poland and the United Kingdom : [web site]. URL: <https://www.jstor.org/stable/760355?seq=1>.

204. The Development of Austrian Administrative Law : [web site]. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/002085236202800210?journalCode=rasb>.

205. The French administrative jurisdictional system: [web site]. URL: <https://www.conseil-etat.fr/actualites/discours-et-interventions/the-french-administrative-jurisdictional-system>.

206. The Swiss Legal System and Research : [web site]. URL: <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Switzerland.html>.

207. United States administrative law : [web site]. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_administrative_law.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Підприємство господарство і право*. 2017. Вип. 12. С. 151–154.

2. Абдулкадірова Е. Е. Поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Юридична Україна*. 2017. Вип. 7–8. С. 36–40.

3. Абдулкадірова Е. Е. Regulatory support of patrol police activities during the disposal of legal proceedings. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105). С. 228–236.

4. Абдулкадірова Е. Е. Права та обов'язки патрульних поліцейських України під час розгляду справ. *National Law journal: theory and practice*. 2018. № 4-1 (32). С. 32–34.

5. Абдулкадірова Е. Е. Участь захисника під час розгляду справ патрульною поліцією. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4 (113). С. 112–118.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Абдулкадірова Е. Е. Проблеми законодавчого регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Забезпечення прав і свобод людини засобами адміністративного права : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 19 січ. 2017 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 51–53.

7. Абдулкадірова Е. Е. Деякі аспекти нормативно-правового забезпечення розгляду справ патрульною поліцією. *Актуальні проблеми*

реформування сучасного законодавства : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 27–28 жовт. 2017 р.). Львів : Гельветика, 2017. С. 95–98.

8. Абдулкадірова Е. Е. Відеофіксація як метод протидії корупції при розгляді справ патрульними поліцейськими. *Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 355–357.

9. Абдулкадірова Е. Е. Система принципів розгляду справ патрульною поліцією України. *Право як ефективний суспільний регулятор* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16–17 лют. 2018 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2018. С. 65–68.

10. Абдулкадірова Е. Е. Стадія розгляду справ патрульною поліцією за участю захисника. *Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3–4 серп. 2018 р.). Харків : Східноукр. наук. юрид. організація, 2018. С. 56–62.

11. Абдулкадірова Е. Е. Визначення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 30 берез. 2018 р.). Одеса : ОДУВС, 2018. С. 84–85.

12. Абдулкадірова Е. Е. Основні права та обов'язки поліцейських. *Актуальні питання адміністративного права і процесу* : матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 24 трав. 2018 р.). Київ : Кафедра, 2018. С. 9–12.

13. Абдулкадірова Е. Е. Вдосконалення здійснення розгляду справ підрозділом патрульної поліції. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 черв. 2020 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2020. С. 97–99.

Акти впровадження

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор
С.Д. Гусарєв
18.06.2019 р.

АКТ

**впровадження результатів дисертації ад'юнкта кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ
Абдулкадірової Ельвіри Енверівни
на тему «Розгляд справ про адміністративні правопорушення
патрульною поліцією»
у освітній процес Національної академії внутрішніх справ**

Комісія у складі: начальника відділу докторантури та ад'юнктури, доктора юридичних наук, доцента Дрозда Олексія Юрійовича (голова комісії); начальника відділу організації та координації освітнього процесу, кандидата юридичних наук Дубівки Ірини Володимирівни; т.в.о. завідувача кафедри публічного управління та адміністрування, кандидата юридичних наук, доцента Пастуха Ігоря Дмитровича, склала цей акт про те, що матеріали дисертації ад'юнкта Національної академії внутрішніх справ Е. Е. Абдулкадірової за темою «Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією» впроваджені у освітній процес академії, зокрема:

І. Праці, опубліковані за результатами дослідження Е.Е. Абдулкадірової, використовуються під час підготовки до проведення усіх видів занять з навчальних дисциплін «Адміністративна реформа в Україні», «Державне управління», «Правове регулювання адміністративних послуг», «Актуальні проблеми адміністративного права і процесу» зокрема:

Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Підприємство господарство і право*. 2017. № 12. С. 151–154.

Абдулкадірова Е. Е. Поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Юридична Україна*. 2017. № 7-8. С. 36-41.

Абдулкадірова Е. Е. Regulatory support of patrol police activities during the disposal of legal proceedings. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 228-236.

Абдулкадірова Е.Е. Права та обов'язки патрульних поліцейських України під час розгляду справ. *National Law Journal: theory and practice*. 2018. С. 32-34. (Республіка Молдова)

Абдулкадірова Е. Е. Проблеми законодавчого регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Забезпечення*

прав і свобод людини засобами адміністративного права: Матеріали науково-практичної конференції. – (м. Київ, 2017 р.). – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 51–53.

Абдулкадірова Е. Е. Деякі аспекти нормативно-правового забезпечення розгляду справ патрульною поліцією. Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Львів, 27-28 жовтня 2017 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 95-98.

Абдулкадірова Е. Е. Відеофіксація як метод протидії корупції при розгляді справ патрульними поліцейськими. Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 355-357.

Абдулкадірова Е. Е. Система принципів розгляду справ патрульною поліцією України. Право як ефективний суспільний регулятор: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Львів, 16-17 лютого 2018 р.). – Львів: Центр правничих ініціатив, 2018. С. 65-68.

Абдулкадірова Е.Е. Стадія розгляду справ патрульною поліцією за участю захисника. Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку: Міжнародна науково-практична конференція. – (м. Харків, 3-4 серпня, 2018 р.). – Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 56-62.

Абдулкадірова Е.Е. Визначення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: Матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет конференції. – (м. Одеса, 30 березня 2018 р.). – Одеса: ОДУВС, 2018. С. 84-85.

Абдулкадірова Е. Е. Основні права та обов'язки поліцейських. Актуальні питання адміністративного права і процесу: Матеріали науково-практичного семінару. – (м. Київ, 24 травня, 2018р.). – Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2018. С. 9-12.

2. Зазначені праці підтвердили високий теоретичний і навчально-методичний рівень, практичну доступність і доцільність за результатами використання під час підготовки та проведення всіх видів занять.

Голова комісії:

О. Ю. Дрозд

Члени комісії:

І. В. Дубівка

І. Д. Пастух

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Національної
академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,

професор,
заслужений діяч науки
техніки України

С.С. Чернявський

19.06.2019 р.

АКТ

**впровадження результатів дисертації ад'юнкта кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ
Абдулкадірової Ельвіри Енверівни
на тему «Розгляд справ про адміністративні правопорушення
патрульною поліцією»
у науково-дослідну роботу Національної академії внутрішніх справ**

Комісія у складі: начальника відділу докторантури та ад'юнктури, доктора юридичних наук, доцента Дрозда Олексія Юрійовича (голова комісії); заступника начальника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника Калиновського Олександра Валерійовича; професора кафедри публічного управління та адміністрування, кандидата юридичних наук, доцента Пастуха Ігоря Дмитровича, складала цей акт про те, що матеріали дисертації ад'юнкта кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ Е. Е. Абдулкадірової за темою «Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією» мають необхідний теоретичний, методологічний рівень і практичну значимість та використовуються у науково-дослідній роботі Національної академії внутрішніх справ під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового забезпечення здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією.

Використання результатів дисертації сприятиме активізації та підвищенню ефективності наукової діяльності працівників відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, та викладачів, докторантів та ад'юнктів кафедр публічного управління та адміністрування, поліцейського права Національної академії внутрішніх справ а саме:

Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Підприємство господарство і право*. 2017. № 12. С. 151– 154.

Абдулкадірова Е. Е. Поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Юридична Україна*. 2017. № 7-8. С. 36-41.

Абдулкадірова Е. Е. Regulatory support of patrol police activities during the disposal of legal proceedings. *Вісник національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 228-236.

Абдулкадірова Е.Е. Права та обов'язки патрульних поліцейських України під час розгляду справ. *National law journal: theory and practice*. 2018. С. 32-34. (Республіка Молдова)

Абдулкадірова Е. Е. Проблеми законодавчого регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Забезпечення прав і свобод людини засобами адміністративного права: Матеріали науково-практичної конференції. – (м. Київ, 2017 р.). – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 51–53.

Абдулкадірова Е. Е. Деякі аспекти нормативно-правового забезпечення розгляду справ патрульною поліцією. Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Львів, 27-28 жовтня 2017 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 95-98.

Абдулкадірова Е. Е. Відеофіксація як метод протидії корупції при розгляді справ патрульними поліцейськими. Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 355-357.

Абдулкадірова Е. Е. Система принципів розгляду справ патрульною поліцією України. Право як ефективний суспільний регулятор: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Львів, 16-17 лютого 2018 р.). – Львів: Центр правничих ініціатив, 2018. С. 65-68.

Абдулкадірова Е.Е. Стадія розгляду справ патрульною поліцією за участю захисника. Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку: Міжнародна науково-практична конференція. – (м. Харків, 3-4 серпня, 2018 р.). – Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 56-62.

Абдулкадірова Е.Е. Визначення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: Матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет конференції. – (м. Одеса, 30 березня 2018 р.). – Одеса: ОДУВС, 2018. С. 84-85.

Абдулкадірова Е. Е. Основні права та обов'язки поліцейських. Актуальні питання адміністративного права і процесу: Матеріали науково-практичного семінару. – (м. Київ, 24 травня, 2018р.). – Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2018. С. 9-12.

ВИСНОВОК

Матеріали дисертації ад'юнкта кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ Е.Е. Абдулкадірової за темою «Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією» вважати впровадженими в науково-дослідну роботу Національної

академії внутрішніх справ під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового забезпечення здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення працівниками патрульної поліції.

Голова комісії:

О. Ю. Дрозд

Члени комісії:

О. В. Калиновський

І. Д. Пастух

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Заступник начальника
Управління патрульної поліції
в місті Києві
старший лейтенант поліції
Євдокимов Д. А.
09.12.2019 р.

АКТ

впровадження результатів дисертацій ад'юнкта відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ Абдулкадірової Ельвіри Енверівни на тему «Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією» у практичну діяльність Управління патрульної поліції в м. Києві

Комісія у складі: заступника управління патрульної поліції у місті Києві Департаменту патрульної поліції, старшого лейтенанта поліції Євдокимова Дмитра Андрійовича, начальника відділу організації дорожнього руху управління патрульної поліції у місті Києві Департаменту патрульної поліції, старшого лейтенанта поліції Волкової Юлії Ігорівни та старшого інспектора відділу організації дорожнього руху управління патрульної поліції у місті Києві Департаменту патрульної поліції, майора поліції Любівця Олексія Васильовича, склала цей акт про те, що матеріали дисертації Абдулкадірової Ельвіри Енверівни на тему «Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією» (на здобуття наукового ступеня доктора філософії права за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) мають необхідний теоретичний, методологічний рівень і практичну значимість та використовуються у практичній діяльності працівниками Управління патрульної поліції в м. Києві.

Використання результатів дисертацій сприятиме активізації та підвищенню ефективності діяльності працівників патрульної поліції в м. Києві, а саме:

Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Підприємство господарство і право. 2017. № 12. С. 151–154.

Абдулкадірова Е. Е. Поняття розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Юридична Україна. 2017. № 7-8. С. 36-41.

Абдулкадірова Е. Е. Regulatory support of patrol police activities during the disposal of legal proceedings. Вісник національної академії внутрішніх справ. 2017. № 4. С. 228-236.

Абдулкадірова Е.Е. Права та обов'язки патрульних поліцейських України під час розгляду справ. National law journal: theory and practice. 2018. С. 32-34. (Республіка Молдова)

Абдулкадірова Е. Е. Проблеми законодавчого регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Забезпечення прав і свобод людини засобами адміністративного права: Матеріали науково-практичної конференції. – (м. Київ, 2017 р.). – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 51–53.

Абдулкадірова Е. Е. Деякі аспекти нормативно-правового забезпечення розгляду справ патрульною поліцією. Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Львів, 27-28 жовтня 2017 р.). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 95-98.

Абдулкадірова Е. Е. Відеофіксація як метод протидії корупції при розгляді справ патрульними поліцейськими. Реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2017. С. 355-357.

Абдулкадірова Е. Е. Система принципів розгляду справ патрульною поліцією України. Право як ефективний суспільний регулятор: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – (м. Львів, 16-17 лютого 2018 р.). – Львів: Центр правничих ініціатив, 2018. С. 65-68.

Абдулкадірова Е.Е. Стадія розгляду справ патрульною поліцією за участю захисника. Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку: Міжнародна науково-практична конференція. – (м. Харків, 3-4 серпня, 2018 р.). – Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2018. С. 56-62.

Абдулкадірова Е.Е. Визначення стадії розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією України. Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: Матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет конференції. – (м. Одеса, 30 березня 2018 р.). – Одеса: ОДУВС, 2018. С. 84-85.

Абдулкадірова Е. Е. Основні права та обов'язки поліцейських. Актуальні питання адміністративного права і процесу: Матеріали науково-практичного семінару. – (м. Київ, 24 травня, 2018р.). – Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2018. С. 9-12.

ВИСНОВОК

Результати дисертаційного дослідження Абдулкадірової Ельвіри Енверівни на тему «Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією» на здобуття наукового ступеня доктора філософії права вважати впровадженими в практичну діяльність Управління патрульної поліції в м. Києві.

Заступник управління
патрульної поліції у м. Києві ДПП
старший лейтенант поліції

Начальник відділу організації
дорожнього руху
управління патрульної поліції
у м. Києві ДПП
старший лейтенант поліції

Старший інспектор відділу
Організації дорожнього руху
управління патрульної поліції
у м. Києві ДПП
майор поліції

Д. А. Євдокимов

Ю. І. Волкова

О. В. Любивець